

SVETI JOVAN ZLATOUŠT OMILIJE NA KNJIGU POSTANJA

OMILIJA PRVA.

O početku stvaranja: U početku stvori Bog nebo i zemlju.

OMILIJA DRUGA

Na ostatak stiha: Na početku stvori Bog nebo i zemlju, do:
I bi večer, i bi jutro, dan jedan

OMILIJA TREĆA

I reče Bog: neka bude svod posred vode i da rastavlja vodu od vode.
I bi tako. (Post. 1,6-8)

OMILIJA ČETVRTA

I reče Bog: neka se sabere voda pod nebom na jedno mesto i neka se pojavi kopno. (Post. 1,9-13)

OMILIJA PETA

I reče Bog: neka budu svetila na svodu nebeskom da svetle na zemlji i da dele dan od noći; i neka postanu znaci vremenima i danima i godinama. (Post. 1,14-19)

OMILIJA ŠESTA

I reče Bog: neka izvedu vode gmizavce duša živih i ptice koje lete nad zemljom po svodu nebeskom; i bi tako. I stvori Bog kitove velike i svaku dušu životinja gmizavih, koje izvedoše vode po vrstama njihovim. (Post. 1,20-24)

OMILIJA SEDMA

I reče Bog: načinimo čoveka po slici našoj i po podobiju. I neka vladaju ribama morskim i pticama nebeskim i stokom i zverima i svom zemljom i svim gmizavcima koji gmižu po zemlji. (Post. 1,26)

OMILIJA OSMA

Na nastavak stiha: Načinimo čoveka po slici našoj, i protiv onih koji pitaju zašto su stvorene zveri i kakva je korist od njihovoga stvaranja, i o tome da upravo to svedoči i o časti ukazanoj čoveku i o neizrecivom čovekoljublju Božjem

OMILIJA DEVETA

Savet onima koji se stide da nakon trpeze učestvuju na večernjoj službi i na nastavak stiha: Načinimo čoveka po slici našoj i po podobiju i: I stvori Bog čoveka; po slici Božjoj stvori Ta; muško i žensko stvori ih. (Post. 1,26-2,3)

OMILIJA DESETA

Na nastavak stvaranja: Ovo je knjiga postanja neba i zemlje, kada bi; u taj dan stvori Bog nebo i zemlju. (Post. 2,4-7)

OMILIJA JEDANAESTA

I nasadi Gospod Bog raj u Edemu prema istoku i postavi tamo čoveka koga sazda. (Post.2,8-14)

OMILIJA DVANAESTA

I uze Gospod Bog čoveka koga sazda i postavi ga u raj sladosti da ga obrađuje i čuva. (Post.2,15-20)

OMILIJA TRINAESTA

A Adamu se ne nađe pomoćnik podoban njemu. I metnu Bog istupljenje na Adama i ovaj zaspao. I uze jedno od rebara njegovih i ispuni ploču mesto toga. I sazda Bog od rebra, koje uze od Adama, ženu. (Post. 2,20-25)

OMILIJA ČERTRNAESTA

O prestupu prvozdanih. I behu oboje nagi, i Adam i žena njegova, i ne beše ih stid. (Post. 2,25-3,7)

OMILIJA PETNAESTA

I začuše glas Gospoda Boga koji hođaše po raju po podne. (Post.3,8-19)

OMILIJA ŠESNAESTA

I nazva Adam ženu svoju Život, jer je ona majka svih živih. I stvori Gospod Bog Adamu i ženi njegovoj haljine kožne i obuče ih. I reče Bog: gle, Adam posta kao jedan od nas. (Post. 3,20-4,7)

OMILIJA PRVA

[sadržaj](#)

O početku stvaranja: U početku stvori Bog nebo i zemlju.[1]

1. Velikom sam radošću danas ispunjen dok gledam vaša mila lica. Upravo se ni čedoljubivi roditelji ne raduju i ne vesele tako, kada ih sa svih strana okruže deca te im ljupkošću i pažnjom pruže veliku radost, kako se ja sada radujem i veselim dok gledam ovo vaše duhovno sabranje, koje se, silno žedno da čuje božanske reči, sa takvim blagoobrazijem steče ovamo, i vas koji, prezrevši plotsku hranu, hitate duhovnoj trpezi delatno svedočeći o onim rečima Gospodnjim: Neće samo o hlebu živeti čovek, nego o svakoj reči koja ishodi iz usta Božjih (Mt 4,4). Hajde onda da se i mi ugledamo na zemljodelce: kao što oni, kada vide da je oranica očišćena i oslobođena škodljivoga rastinja, štedro razbacaju seme, i mi, kada se sada blagodaću Božjom i nama čisti ova duhovna njiva od tegobnih strasti, kada je daleko veselje i nigde nema smutnje niti bure u mislima, nego samo tišina i puni spokoj uma koji leti i bezmalo neba se dotiče, promišljajući o duhovnom pre nego o plotskom - proslavimo nešto malo vašoj ljubavi, osmelimo se danas na tananija razmišljanja - nudeći vam učenja iz Božanstvenoga Pisma. Ako to ne učinimo sada, dok traje post, kada je prezrena utroba i vlada tolika tišina misli,

kada ćemo moći to da učinimo vašoj ljubavi? Zar kada caruju razuzdanost, prejedanje i svaka lakomislenost? Pa tada niti ćemo mi sami to obaviti kako valja, niti ćete vi, kao pogruženi u te mračne valove pomisli, moći primiti išta od onoga što vam se govori. Nego, ako ikada - sada je dobar čas za takve pouke: kada se sluškinja više ne diže na gospodaricu, nego pitoma postavši, pokazuje veliku krotost i poslušanje, ukrotivši plotske kiptaje i stojeći gde joj je mesto. Post je uspokojenje naših duša, ukras starih, vaspitač mladih i učitelj celomudrujućih koji svaki uzrast i prirodu ukrašava poput dijademe. Nigde danas nema meteža ni galame, ne kida se meso, kuvari se ne vrzmaju - sve je to daleko i naš grad sada liči na neku blagoobraznu, časnu i celomudrenu [ελευθερᾶν - slobodnu] ženu. A kada razmislim o iznenadnoj promeni koja se dogodila, rasudim o nepostojanosti jučerašnjega dana, zadivljen sam i poražen silom posta - kako je, ušavši u svačiju savest, presazdao pomisao, iščistio razum, ne samo gospodara nego i prostih građana, ne samo slobodnih nego i slugu, ne samo muževa nego i žena, ne samo bogataša nego i siromaha, ne samo onih koji su jelinski vaspitani, nego i varvara. A zašto kažem gospodara i prostih? I savest onoga koji nosi dijademu[2] priklonila se, poput ostalih, ovome poslušanju. Danas se ne može videti razlika među trpezama bogatog i siromaha, nego je svugde prosto jelo, lišeno razmetanja i raskoši, i danas ljudi sa većom nasladom pristupaju prostoti trpeze nego kada im se nude kojekakvi umaci i mnogo jakog vina.

2. Videste li, ljubljani, iz ovoga što rekoh na početku kolika je sila posta? Zato se i ja sam sa većom predanošću nego pre prihvatam da vam besedim, kada znam da sejem u masnu i duboku oranicu koja nam brzo može uzvratiti umnogostručene plodove toga što je zasejano. Pogledajmo, dakle, ako je ugodno, koji je smisao onoga što smo danas pročitali iz blaženoga Mojseja. Nego pripazite, molim vas, na ono što vam govorimo, jer ne govorimo svoje, nego ono što na vašu korist daruje Božja blagodat. Pa šta znači: U početku stvori Bog nebo i zemlju? Ovde je umesno upitati se zbog čega nam ovaj blaženi prorok, koji se rodio mnogo naraštaja potom, ovo izlaže. Ne slučajno, ni bez razloga. Bog, na početku sazdaвши čoveka, Sam je sa ljudima razgovarao onoliko koliko je ljudima bilo moguće da čuju: tako je On Adama pohodio, tako Kaina nakaza, tako je besedio sa Nojem, tako Ga i Avraam ugosti. A kada se ceo rod ljudski survao u strašno zlo, opet Se Tvorac svega ne odvrati savršeno od njega, nego kada ljudi postadoše nedostojni besede s Njim, On im, želeći da obnovi prijateljstvo sa njima, kao dalekima šalje pisma, privlačeći Sebi celokupnu prirodu ljudsku. Ta pisma posla Bog, a donese ih Mojsej. I šta, dakle, kažu pisma? U početku stvori Bog nebo i zemlju. Gledaj, ljubljani, koliko je izuzetan taj čudesni prorok i po ovome: svi drugi proroci govorili su ili o onome što će biti nakon mnogo vremena ili o tome što će se dogoditi u njihovo doba, a ovaj blaženi, rodivši se nakon mnogo naraštaja[3] i vođen desnicom sviše, udostojen bi da javi ono što stvori Vladika svega pre njegovoga rođenja. Zbog toga i započe slovo tako: U početku stvori Bog nebo i zemlju, kao da svima nama kliče jasnim glasom i govori: "Ne javljam ovo poučen od čoveka; Onaj Koji je iz nebitija u bitije sve ovo priveo - On Sam i moj jezik pokrenu da O tome pripovedam." Molim vas, stoga, da na ove reči pazimo kao da to više ne slušamo Mojseja, nego Samoga

Boga svega kroz jezik Mojsejev, prezrevši sopstvena rasuđivanja. Jer pomisli, kaže [Pismo], ljudske plahe su i nepouzdana su rasuđivanja naša (Prem 9,14). Primajmo to što se kazuje sa velikom blagorazumnošću, ne prelazeći sopstvenu meru, niti ispitujući ono što je izvan naših moći, a od čega postradaše neprijatelji istine kada poželeše da sve dokuče sopstvenim rasuđivanjem, ne uviđajući da je čovečanskoj prirodi nemoguće da ispita tvorevinu Božju. I zašto govorim tvorevinu Božju? Ta mi ne možemo pojmiti ni veštinu nama istorodnoga čoveka. Reci mi: kako iz metalske veštine [topljenjem] nastaje priroda (φύσις) zlata? Ili kako se od peska dobija čisto staklo? Teško bi na to mogao da mi odgovoriš. Ako, dakle, ne može da se shvati ono što nam je pred očima i što po Božanskom čovekoljublju ljudska mudrost stvara, zar da ispituješ, čoveče, ono što Bog sazda? Koji bi oproštaj mogao da nađeš i koje opravdanje ako si tako nerazuman, te promišljaš o onome što prevazilazi tvoju prirodu? Reći da je sve što postoji nastalo iz već postojećega veštastva i ne ispovedati da je Tvorac svega to privedo iz nebitija predstavljalo bi znak krajnjeg bezumlja. Zatvarajući, dakle, usta bez umnima, ovaj blaženi prorok, nameran da počne knjigu, ovako to učini: U početku stvori Bog nebo i zemlju. Kada, dakle, čuješ reč stvori, ništa drugo ne ispituju, nego sagni glavu i veruj rečenom. Bog je Onaj Koji sve stvara i presazdaje i preobražava sve po Svojoj volji. A gledaj samo krajnje snishođenje: [Mojsej] ništa ne kazuje O nevidljivim silama, niti kaže kako Bog u početku stvori anđele ili arhangele. I nije nam bez razloga odredio takav način pouke. Budući da je on govorio Judejima koji su bili privezani za sadašnje i nisu mogli da zamisle ništa od onoga što se umom postiže, on ih od čuvstvenih predmeta uzvodi ka Tvorcu svega, kako bi se, spoznavši iz tvorevine Umetnika svega, poklonili Sazdatelju i da se ne bi zaustavili na stvari. A da i nakon toga nisu prestali da obogotvoruju tvorevinu i ukazuju poštovanje i najbeščasnijim među beslovesnim [životinjama], dokle bi pali u bezumlju da On nije pribegao takvom snishođenju?

3. Nemoj se čuditi, ljubljeni, što Mojsej ide takvim putem na samome početku obraćajući se ogrubelim Judejima, kada i Pavle u [doba] blagodati, kada se toliko umnožiše propovedi, spremajući se da besedi među Atinjanima, daje pouku polazeći od vidljivog, te ovako govori: Bog Koji stvori svet i sve što je u njemu, Ovaj neba i zemlje Gospod Sušti, ne prebiva u rukotvorenim hramovima, niti Mu služe ruke ljudske (Dap 17,24-25). Znajući da je to učenje koje njima odgovara, on tim putem krenu. Jer saobrazno onima koji primaju pouke od njega, on Duhom vođen i pouku načini. A da bi uvideo da je razlog tome razlika u ličnostima slušalaca i njihova otupelost, čuj ga kako im se, kada je upućivao poslanicu Kološanima, više ne obraća tako, nego drugačije, te kaže: Jer u Njemu bi sazdana sve na nebesima i na zemlji, vidljivo i nevidljivo, bilo prestoli ili gospodstva, ili načalstva, ili vlasti, sve kroz Njega i radi Njega bi sazdana (Kol 1,16). A Jovan, sin groma, klicaše govoreći: Sve kroz Njega posta i bez Njega ništa ne posta (Jn 1,3). Ali Mojsej ne [govoraše] tako. I sa pravom. Jer ne beše blagosloveno da se onima koji još treba da se hrane mlekom daje tvrda hrana. I kao što učitelji, primajući decu od roditelja predaju im osnove, a oni koji od njih preuzimaju decu saopštavaju im savršenije nauke, tako postupiše i blaženi Mojsej, i učitelj neznabožaca, i sin groma. Onaj koji je uzeo na početku rod

ljudski poučio je one koji ga slušahu osnovama, a ovi su im, primivši ih od Mojseja, dalje predali savršenije. Tako smo, dakle, saznali i koji je uzrok [Mojsejevog] snishođenja i to da je sve Duhom govorio, saobražavajući se onima koji ga slušaju i iskorenivši zajedno sve jeresi koje poput pleve niču u Crkvi, time što kaza: U početku stvori Bog nebo i zemlju. Pa priđe li ti manihejac govoreći kako je veštastvo pretpostojalo, ili markijanac, valentijanac ili deca jelinska, ti im kaži: U početku stvori Bog nebo i zemlju. Ne veruje Pismu? A ti se odvrati od njega kao od bezumnika. Koji bi oprostaj ikada mogao da nađe onaj koji ne veruje Tvorcu svega, i laž smatra istinom? Takvi pod ličinom krotosti kriju u ovčijoj koži vuka. Ali ti nemoj da se prelastiš, nego ga zato utoliko više uznenavidi [omrzni] što se pred tobom, koji si sluga kao i on, pretvara da je krotak, a na Boga i Vladiku svega podigao je rat i ne vidi da radi protiv svoga spasenja. A mi se držimo stene nesalomive, te se vratimo na početak. U početku stvori Bog nebo i zemlju. Vidi kako i iz samog načina stvaranja prosijava božanska priroda - kako [Gospod] stvara nasuprot ljudskom običaju, prvo nebo prostrevši, pa onda zemlju podastrevši: prvo krov, a potom temelj. Ko to negde još vide, ko još ču za to? Kada čovek stvara to nikada ne biva - a kada Bog zapoveda, sve se potčinjava i ustupa volji Njegovoj. Nemojmo, dakle, ispitivati ljudskim umom Božja dela, nego prateći njih - divimo se umetniku. Jer nevidljivo Njegovo, kaže, od sazdanja sveta na tvorevini umom sagledavano vidi se (Rim 1,20).

4. A ako neprijatelji istine budu istrajavali na tome da je nemoguće da se išta privede iz nebitija, upitaćemo ih: da li je prvi čovek načinjen iz zemlje ili odnekle drugo? Svakako da će zajedno sa nama ispovediti da je iz zemlje. Pa neka nam onda kažu kako od zemlje nastaje priroda ploti. Od zemlje bi mogli da nastanu glina ili crep. Ali kako postaje priroda ploti? Kako kosti, nervi, žile i mast, koža, nokti, dlake i iz jednog pretpostojećeg veštastva toliko toga raznovrsne kakvoće? Teško da bi išta mogli da kažu o tome. I zašto govorim [samo] o našem telu? Neka nam kažu kako se hleb, kojim se svaki dan hranimo i ujednačenoga je sastava, pretvara u krv, sluz, žuč i različite sokove. On je često boje pšenice, a krv je boje vatre ili crna. Ako, dakle, ne mogu savršeno ništa da nam kažu o onome što nam je svakodnevno pred očima, utoliko manje mogu išta da kažu o drugim Božjim tvorevinama. Ali ako se ni posle tolikog mnoštva dokaza ne bi odricali svoje ljubavi ka sporenju, ni tada ne prestajmo da im ponavljamo: U početku stvori Bog nebo i zemlju. Ta jedna rečenica dovoljna je da obori sve kule protivnika i da do temelja razruši sva ljudska umovanja i, ako ikada požele da se okanu prenja, mogla bi i njih da usmeri na put istine. Zemlja beše, kaže, nevidljiva i neustrojena. Zašto je, reci mi, [Gospod] stvorio nebo svetlim i savršenim, a zemlju bezobličnom? On to nije učinio bez razloga, nego da se ti, poznavši po lepšem delu tvorevine Njegovo delo, ne bi dalje ništa dvoumio i da ne bi pomislio da to beše zbog nedostatka snage. Osim toga, još je jedan razlog tome zašto je zemlju načinio bezobličnom. Ona je i naša hraniteljka i mati, iz nje se rodismo i hranimo se, i pošto nam je svima i otadžbina i grob, opet joj se vraćamo i kroz nju dobijamo nebrojena dobra; pa da je rod ljudski ne bi precenio, pokazuje ti je kao prvobitno bezobličnu i neustrojenju, da ti ne bi dobra koja iz nje proishode pripisivao prirodi zemlje, nego Onome Koji ju je priveo iz nebitija u

bitije. Zato je kazano: Zemlja beše nevidljiva i neustrojena. Može biti da smo na samom početku vaš um napregnuli na tananija razmišljanja i stoga je dobro da ovde stanem sa besedom, pozivajući vašu ljubav da se opominje ovoga šta je rečeno, da to nikada ne gubi iz sećanja, pa kada odavde izađete, zajedno sa čulnom trpezom postavljajte i trpezu duhovnu. Neka muž kazuje nešto od toga O čemu je ovde bilo reči, a žena neka sluša, neka i deca čuju, neka se pouče i služinčad, te neka dom, dakle, crkva postane, kako bi utekao đavo, taj lukavi demon i neprijatelj našega spasenja, i kako bi tamo počivala blagodat Svetoga Duha i svaki mir i sloga ograđivali ukućane. Držite li ono što je već ranije rečeno u sećanju, primaćete usrdnije i ono što nakon toga bude zasejano, a i ja ću sa većom radošću i štedrošću govoriti O onome što daruje Božja blagodat kada vidim mladice toga što već posejah. I zemljodolac kada vidi kako seme raste, sa velikom revnošću pregledajući oranice, spremno hita da i druge zaseje.

5. Da biste nas, dakle, učinili usrdnijim, pokažite da brižljivo stražite nad onim što je već rečeno i koliko možete postarajte se, osim O ispravnim učenjima, i O životu. Neka zasvetli, kaže, svetlost vaša pred ljudima, da vide dobra dela vaša i proslave Oca vašega Koji je na nebesima (Mt 5,16). Neka život bude saglasan učenjima i neka učenja javljaju o tome kakav je život. Jer vera bez dela mrtva je (Jak 2,26) i dela bez vere mrtva su. Ako su nam učenja zdrava, a o životu ne vodimo brigu, nikakva nam korist od učenja biti neće. Opet, i ako o životu brinemo, a u učenjima hramljemo, ni od toga neće biti ičega dobrog. Zato ovu duhovnu građevinu treba utvrditi sa obeju strana. Svaki, kaže, koji sluša ove reči Moje i tvori ih, upodobiće se mužu mudrom (Mt 7,24). Gledaj kako [Gospod] ne želi samo da slušamo, nego i da tvorimo i delatno da pokazujemo poslušanje i kako sa pravom nazva mudrim onoga koji pokazuje da dela prate reči, a ludim onoga koji se samo reči drži (Mt7,127). Jer taj, kaže, sagradi kuću svoju na pesku i ona zato ne mogaše ni udar vetrova da podnese, nego se brzo sruši. A takve su duše nemarne, koje se ne utvrdiše na duhovnoj steni. To sada nije rečeno za [pravu] gradnju i kuću, nego za duše koje smuti i neznatno iskušenje. Pod vetrom, kišom i rekom govorio nam je o napadu iskušenja, jer stamen, bodar i trezven čovek od toga još jači biva i koliko se umnožavaju tegobe, toliko se i mužastvo uvećava, a lenj i klonuloga duha, makar da i lahor dune - smesta se smućuje i pada, ne od prirode iskušenja, nego od slabosti svoje volje. Zato valja bdeti i biti trezven i spreman na sve, kako bismo i kada smo spokojni bili čvrsti i bodri u mukama koje naiđu, i da bismo pokazali veliko blagorazumije, neprestano uznoseći blagodarnost čovekoljubivom Bogu. Ako tako ustrojimo ono što je do nas, veliku ćemo naklonost okušati sviše, te ćemo tako moći i sadašnji život u spokoju da provodimo i da samima sebi veliku smelost za budući život pribavimo, što svi mi neka steknemo, blagodaću i čovekoljubljem Gospoda našega Isusa Hrista, Kome sa Ocem i Svetim Duhom [priliče] slava, sila i čast sada i uvek i vekove vekova. Amin.

NAPOMENE:

1. Navodi iz Svetoga Pisma Starog Zaveta prevođeni su po Sedamdesetorici i crkvenoslovenskom tekstu.
2. Cara.
3. Od postanja sveta.

OMILIJA DRUGA

[sadržaj](#)

Na ostatak stiha: Na početku stvori Bog nebo i zemlju, do: I bi večer, i bi jutro, dan jedan.

1. Čitanje Božanstvenoga Pisma nalik je riznici. Kao što onaj ko odande uspe i zrnce da uzme stekne veliko bogatstvo, tako je i sa Božanstvenim Pismom - i u kratkoj reči moguće je naći veliku silu smisla i neizrecivo bogatstvo. I nisu božanske izreke slične samo riznici, nego i bujnom izvoru koji obilne potoke izbrizgava. U to smo se svi juče na delu uverili, jer, započevši uvod u knjigu stvaranja, celu smo pouku posvetili rečima: U početku stvori Bog nebo i zemlju, a opet ne mogasmo sve da razumemo. Veliko je bogatstvo te riznice i obilan je taj duhovni izvor. I nemoj se čuditi što smo tako prošli. I oni koji su živeli pre nas crpeli su, po meri svojih moći, iz tih istočnika, i oni posle nas ponovo će pokušavati da to učine, ali opet neće moći sasvim da ih isprazne. Naprotiv, vode će se samo umnožavati i bujati - jer takva je priroda duhovnih izvora. Što neko više želi da u izobilju iscrpi ovdašnje vode, toliko se više toči i domeće blagodat duhovna. Zato i govoraše Hristos: Ako je ko žedan, neka dolazi Meni i neka pije. Koji u Mene veruje, kako kaza Pismo, iz utrobe njegove poteći će reke vode žive (Jn 7,3738), ukazujući nam na bogatstvo tih izvora. Kada je takva priroda duhovnih voda, hajde da sada svako od nas donese mnoge sasude razuma, kako bismo se, njih napunivši, vratili [kućama], jer kada blagodat Duha vidi plamenu želju i probuđeni razum, bogatu milost svoju daruje. Odvojivši se sada od svega žitejskog i od briga koje su kadre da nas poput trnja uguše, svoju pomisao odsecajući, sav svoj razum okrenimo u želju ka duhovnom, kako bismo izašli primivši otuda veliku korist i dobili nešto veliko i blagorodno. Ali da bi vam beseda bila jasnija, podsetićemo vašu ljubav malo na ono što je juče kazano, da bismo tako kao u jedno telo ono što će danas biti rečeno sjedinili sa juče kazanim. Jer, kao što pamтите, juče pokazasmo kako blaženi Mojsej, pripovedajući nam o stvaranju ovih vidljivih stihija, govoraše: U početku stvori Bog nebo i zemlju; a zemlja beše nevidljiva i neustrojena. Uz to smo objasnili zbog čega [Gospod] zemlju stvori tako bezobličnom i neustrojenom - i verujem da ste sve to vi dobro razumeli. Danas, dakle, valja da pređemo na ono što je kazano dalje. Kada reče [Mojsej]: Zemlja beše nevidljiva i neustrojena, on tačno objašnjava zašto beše nevidljiva i neobdelana, te kaže: I tama beše nad bezdanom i Duh Božji nadnošaše se nad vodom. Gledaj kako se blaženi prorok ovde jednostavno izražava i kako ne kazuje pojedinačno o celokupnom stvaranju, nego, obavestivši nas o najznačajnijim stihijama i pomenuvši i nebo i

zemlju, ostalo ostavlja po strani. Nigde ne pomenuvši stvaranje voda, on kaže: I tama beše nad bezdanom i Duh Božji nadnošaše se nad vodom. Upravo to beše pokrivalo zemljino lice - tama i vodeni bezdan. Otuda saznadosmo da sve vidljivo beše bezdan pokriven vodenom tamom i da beše potreban premudri Tvorac Koji bi svoj toj bezobličnosti postavio kraj i sve priveo u neko blagoustrojstvo. I tama, kaže, beše nad bezdanom i Duh Božji nadnošaše se nad vodom. Koji je smisao ovoga? Duh, kaže, Božji nadnošaše se nad vodom. Meni se čini da ovo znači da vodama beše svojstvena nekakva životna energija i da voda ne beše prosto stajaća i nepokretna, nego pokretna i da imađaše izvesnu životnu silu. Jer ono što je nepokretno u svemu je nekorisno, a pokretno je upotrebljivo za mnogo šta.

2. Kako bi nam, dakle, pokazao da ta nezamislivo velika voda ima nekakvu silu životnu, [Mojsej] kaže: I Duh Božji nadnošaše se nad vodom. Ne kazuje Božanstveno Pismo o tome na početku bez razloga, nego, budući da želi da nam u nastavku pripoveda o tome kako su iz tih voda stvorene i životinje po zapovesti Tvorca svega, ono već ovde slušaocu naznačuje da voda ne beše tek tako stajaća, nego da se kretala, tekla i sve napajala. Budući, dakle, da se veliko bezobrazije prostrlo nad svim vidljivim, prvoumetnik Bog zapovedi - i sva se bezobličnost rastoči i javi se ova nedomisлива lepota vidljive svetlosti koja progna čulnu tamu i sve ozari. I reče, kaže, Bog neka bude svetlost; i bi svetlost. Reče - i bi. Zapovedi - i tama se izagna, a stvori se svetlost. Vide li ti tu silu neizrecivu? Ali oni koje obuze obmana, ne mareći za sled kojim se pripoveda i ne slušajući blaženoga Mojseja koji kaže: Upočetku stvori Bog nebo i zemlju i koji tada dodaje: A zemlja beše nevidljiva i neustrojena, budući da beše pokrivena tamom i vodama - jer Vladiki tako bi ugodno da je stvori na početku - kažu da su i veštastvo i tama pretpostojali. Može li išta biti gore od ovoga bezumlja? Čuješ da u početku stvori Bo! nebo i zemlju i da iz nebitija posta bitije, a kažeš da je veštastvo pretpostojalo? Bi li iko razuman dopustio takvu nesuvislost? Ta nije čovek Taj Koji stvara, pa da bi mu bilo potrebno nešto pretpostojeće da bi tako pokazao svoju veštinu - nego Bog Koga sve sluša i Koji tvori rečju i zapovešću. Gle, On samo kaza - i pojavi se svetlost, a minu tama. I rastavi Bog svetlost i tamu. Šta znači rastavi! Svakome odredi sopstveno mesto i naznači odgovarajuće vreme. I pošto se to završi, tada konačno daje svakom prikladno ime. Jer nazva, kaže, Bog svetlost dan i tamu nazva noć. Jesi li video kako se ovo neuporedivo razdeljenje i čudesno stvaranje koje prevashodi svaki razum - savršava samo rečju i zapovešću? Vide li ti kolikom je snishođenju pribegao ovaj blaženi prorok - ili, tačnije, čovekoljubivi Bog vaspitavajući kroz jezik prorokov čovečanski rod - da bi on znao koji je poredak stvaranja, Ko je tvorac svega i kako sve beše privedeno u postojanje? Budući da čovečanski rod još beše nesavršen i ne mogaše da dosegne smisao savršenijih stvari, Duh nam Sveti, pokrenuvši jezik prorokov, o svemu tako kazuje zbog slabosti slušalaca. A da bi se uverio da se ovim snishođenjem prilikom pripovedanja poslužio zbog nesavršenosti našega razuma, gledaj sina groma kako, kada je čovečanski rod napredovao u vrlini, više ne postupa tako, nego slušaoca uzvodi višoj nauci. Rekavši: Od iskoni beše Slovo (Logos) i Slovo beše u Boga i Bog beše Slovo, on dodade: Beše svetlost istinita koja prosvetljuje svakoš čoveka koji dolazi u svet

(Jn 1,1.9). Kao što ovde ta čuvstvena svetlost, pojavivši se po zapovesti Vladičinoj, odagna ovu vidljivu tamu, tako i umna svetlost odagna tamu obmane i zabludele privede istini.

3. Primimo, stoga, pouke Božanstvenoga Pisma sa velikom zahvalnošću i ne prkosimo istini, ne ostajmo u tami, nego hitajmo ka svetlosti i tvorimo dela dostojna svetlosti i dana, kao što i Pavle umudruje govoreći: Kao po danu blašpristojno hodimo i ne činimo dela tame (Rim 13,13). I nazva, kaže, Bog svetlost dan i tamu nazva noć. Nego, umalo ne propustismo nešto - valja nam se vratiti. Kada kaza [Pismo]: neka bude svetlost; i bi svetlost, dodade: I vide Bog svetlost da je dobra. Gledaj, ljubljani, koliko se snishođenje očituje u ovim rečima. Šta, zar Gospod nije znao da je ona dobra i pre nego što je nastala, nego je tek nakon što se pojavila prizor Tvorcu pokazao krasotu stvorenoga? Pa ko bi razuman mogao to da kaže? Bavi li se čovek nekom umetnošću, on i pre nego što okonča svoju tvorevinu i uobličić je - zna svrhu u koju je stvara, a utoliko pre je Tvorac svega, Koji sve rečju privede iz nebitija u bitije, znao i pre no što je stvorio da je svetlost dobra. Zašto se, onda, [Mojsej] ovako izrazio? Ovaj blaženi prorok govori snishodeći ljudskom običaju - i kao što ljudi, kada sa velikim staranjem nešto stvore i polože kraj svojim naporima, pa pošto osmotre delo svojih ruku i pohvalu mu uznesu, tako i Božanstveno Pismo, prilagodivši se sada slabosti našega sluha, kaže: I vide Bog svetlost da je dobra, pa dodade: I rastavi Bog svetlost i tamu; i nazva Bog svetlost dan i tamu nazva noć. I jednom i drugom naznači sopstveni prostor i oboma na samome početku utvrdi nekakve međe, da bi ih neprekidno čuvali neprestupne. A ?o svako razuman može da vidi - kako do danas ni svetlost nije prestupila svoje granice, niti je tama svoj poredak ma kako narušila. I samo ovo dovoljno je da one koji odbijaju da budu blagorazumni uzvede krotosti i poslušanju onome što govori Božanstveno Pismo, kako bi se ugledali makar na poredak stihija koje se drže postojanoga toka i ne prelaze svoju meru, nego poznaju sopstvenu prirodu. Zatim, pošto svakom nareče ime i oboje sjedini, [Gospod] kaže: I bi večer, i bi jutro, dan jedan. Kraj dana i kraj noći nazva jednim [danom], da bi položio izvestan poredak i sled u vidljivo i da ne bi bilo nikakvog mešanja. Imali smo, dakle, da vidimo, kroz jezik ovog blaženog proroka poučavani Duhom Svetim, šta beše stvoreno u prvi dan, a šta u ostale. I to je upravo znak snishođenja čovekoljubivoga Boga. Nije svemogućoj ruci Njegovoj i beskonačnoj premudrosti bilo nemoguće i u jednom danu sve da stvori. I što kažem: u jednom danu? Ma i u magnovenom trenu. Ali kako ništa od onoga što postoji nije stvorio radi sopstvene koristi, jer Sušti Nepotrebiti nema potrebu ni za čim, nego sve sazda po čovekoljublju i dobroti, On zbog toga stvara deo po deo i jasno nas obaveštava, jezikom blaženoga proroka, o onome što nastade, kako nas ne bi, pošto saznasmo istinu, porazili oni koje se povode za ljudskim rasuđivanjima. A ako, i pored toga što je to tako bilo, ima nekih koji kažu da je sve postojeće nastalo samo od sebe, i da [Pismo] nije poseglo za takvim snishođenjem i poukom - šta bi se onda drznuli i da zbore i da tvore oni koji rade protiv svoga spasenja?

4. Šta bi, zaista, moglo da bude bednije i nerazumnije od onih koji se usuđuju da to kažu i tvrde da je sve postojeće nastalo samo od sebe, čime celokupno stvaranje lišavaju Božjega Promisla? I, reci mi, kakav bi smisao moglo da ima to da se tolikim stihijama i tolikim poretkom upravlja bez Nekoga Ko vlada i Ko sve drži? Ni lađa nikada ne bi mogla bez kormilara da seče morske talase, niti vojnici da čini išta blagorodno ako ga vojskovođa ne nadzire, ni dom ne opstaje bez domaćina - a zar su ova beskonačna vasseljena i poredak ovih stihija mogli tek tako da se kreću, a da ne postoji Neko Ko može svim da upravlja i Ko po Svojoj premudrosti na okupu drži i razmerava sve vidljivo? Zašto, uostalom, uporno nastojimo oko toga da im pokažemo ono što je, kako kaza poslovice, već i slepima očigledno? Ali ne prestajmo, ipak, da im predstavljamo učenja iz Pisma i da svaki napor ulažemo kako bismo ih spasili prelesti i privoleli istini. Jer ako su i još uvek ophrvani prelešču, ipak su jednoga roda sa nama i treba da se mnogo staramo oko njih i nikada ne posustajemo, nego da im sa velikom brigom pružamo ono što je do nas i dajemo odgovarajući lek, kako bi se, makar i kasno, vratili istinskom zdravlju. Pa Bog ništa toliko ne želi kao spasenje duše. I Pavle kliče: On Koji želi da se svi ljudi spasu i da dođu u poznanje istine (1Tim2,4), i Sam Bog opet kaže: Ne želim smrt grešnika, nego da se obrati i živ bude (Jez 18,23). On zato i privede u postojanje celokupnu ovu tvorevinu, i nas sazda - ne da bismo poginuli niti da bi nas u pakao otpravio, nego da bi nas spasao i, oslobodivši nas prelesti, darovao nam da se Carstvom naslađujemo. To nam je pripremio ne posle, nego pre stvaranja sveta, kako i Sam kaže: Hodite, blagosloveni Oca ?oga, nasledite carstvo koje vam je pripremljeno od stvaranja sveta (Mt 25,34). Gledaj koliko je čovekoljublje Vladičino - kako i pre stvaranja i pre nego što čoveka privede u postojanje, nebrojena mu blaga ugotovi, pokazavši koliku brigu za rod naši ima i kako želi da se svi spasu. Takvoga, dakle, Vladiku imajući, tako čovekoljubivog, tako blagog i krotkog, porevnujmo i za sopstveno spasenje i za spasenje svoje braće. I nama će to biti zalag spasenja kada se ne staramo samo za sebe same, nego kada koristimo i bližnjem i usmeravamo ga ka putu istine. A da bi se uverio koliko je dobro, sam se spasavajući, i drugome moći koristiti, čuj proroka gde govori od lica Božjega: Koji izvodi časnoš od nedostojno! kao usta će Mi biti (Jer 15,19). A šta to znači? Onaj koji, kaže, rukovodi bližnjega iz zablude prema istini ili putevodi bližnjega iz zla ka vrlini, po meri ljudskih moći - Meni podražava. Ni On, Bog Sušti, ni zbog čega drugog ne odenu se u našu plot i radi spasenja roda ljudskog posta čovek. I što samo kažem - siđe u našu plot i sve drugo ljudsko podnese, kada i krst primi, kako bi nas koji se predadosmo grehu, oslobodio prokletstva? I o tome kliče Pavle govoreći: Hristos nas je iskupio od prokletstva zakona postavši za nas prokletstvo (Gal 3,13). Ako, dakle, On, kao Bog Sušti i imajući suštinu nepristupnu, zbog neizrecivoga čovekoljublja primi sve to nas radi i našega radi spasenja, ima li išta što ne bismo mi sami bili dužni da pokažemo za one koji su našega roda i za udove svoje, kako bismo ih ugrabili iz čeljusti đavolovih i usmerili na put vrline? Koliko je duša prevashodnija od tela, toliko se većih nagrada nego oni koji novcem pomažu potrebitima udostojavaju oni koji opomenom i neprestanom poukom uzvode lenjive i klonule duhom na pravi put i koji pokazuju grdobu zla, a veliku lepotu vrline po Bogu.

5. Sve to, dakle, imajući na umu, razgovarajmo sa bližnjima pre svega drugog žitejskog o duševnom spasenju, navodeći ih na staranje o tome. A dobro bi, dobro bilo da duša može, neprestano to slušajući, da se uznesu iz bezdana zla koje nas okružuje i da odoli nasrtajima strasti koje bez prestanka opsedaju našu dušu. Stoga nam je potrebno da mnogo bdimo, jer naš rat ne staje i ne zna za primirje. I Pavle zato kaže: Nije naša borba protiv krvi i ploti, nego protiv načalstava, vlasti, gospodara tame o?o?a veka, protiv duhova zlobe u podnebesju (?f 6,12). Ne mislite, kaže, da nam predstoji neznatan boj - nije to borba sa onima koji su naše prirode i nije ni ravnopravna. Nama, telom sapetim, zapovedeno je da sa bestelesnim silama vojujemo. Ali ne bojte se. Ako je bitka i neravnopravna - velika je sila našega oružja. Apostol kao da je dodao: budući da upoznate prirodu neprijatelja, ne padnite i ne malakšite u borbi, nego: Zato uzmite na sebe sveoružje Božje, kako biste mogli da protivstanete lukavstvima đavoljim (Ef 6,11). Jer mnoga su njegova lukavstva, odnosno sredstva kojima se koristi kako bi ulovio nemarne i treba ih dobro poznavati, kako bi se izbegle mreže njegove i da mu se ne bi dopustio ikakav pristup. Ali treba i pokazati i straženje nad jezikom, i obazrivost očiju, i čistotu pomisli - i svakoga časa valja biti spreman za borbu, kao da nasrće nekakva zver i gleda da nas smoždi. Zbog toga je i nebosežna ona duša, učitelj neznabožaca, jezik vaseljene, koji je učinio sve za spasenje svojih učenika, rekavši: Uzmite sveoružje Božje - još dodao, sa svih strana nas ograđujući i čineći nas nedodirljivim: Stojte, dakle, opasavši bedra svoja istinom i obukavši se u oklop vere[1] i obuvši se u pripravnost za Evangelije mira, iznad svega uzevši štit vere u kome ćete moći sve strele lukavoga raspaljene ugaziti, i šlem spasenja primite i mač Duha, Koji je reč Božja (Ef 6,14-17). Jesi li video kako je sve udove ogradio i kao neko ko je nameran da nas povede u rat, prvo nam je stavio pojas kako bi nam put bio lak, pa nam navukao oklop da nas ne bi bile strele i noge osigurao i sa svih strana opasao verom? Jer ona će, upravo ona, kaže, moći da ugasi raspaljene strele lukavoga. A šta su strele đavolove? Lukave želje, nečiste pomisli, pogubne strasti, gnev, kleveta, zavist, razdražljivost, mržnja, želja za sticanjem i svaka raspuštenost. Sve to, kaže, moći će da ugasi mač Duha. I zašto kažem da ugasi? I samu glavu neprijateljevu moći će da odseče. Vidiš li kako je [sv. Apostol] ukrepio svoje učenike - kako je one koji su bili mekši od voska načinio čvršćim od gvožđa? Budući da naš rat nije protiv krvi i ploti, nego protiv bestelesnih sila, on nam zato i nije dodelio plotsko oružje, nego svakovrsno duhovno i toliko blistavo, da onaj lukavi demon ne može da podnese ni sjaj njegov.

6. U takvo oružje, dakle, obučeni, ne bojmo se borbe i ne bežimo od okršaja, ali nemojmo ni nemarni biti. Jer kao što kada smo trezveni onaj lukavi demon nikako ne može da odoli sili oružja, želimo li samo da njegove smicalice učinimo nedelatnim, tako ako smo nebrižljivi ništa nam neće koristiti, dok je neprijatelj našega spasenja neprestano budan i sve radi protiv našega spasenja. Oružajmo se, stoga, sa svih strana: klonimo se razgovora, klonimo se od činjenja onoga što može da nam škodi, a uz uzdržanje od jestiva pokazujemo i druge vrline i bogato

milosrđe prema siromasima, znajući koliko nas uzdarje čeka zbog staranja o njima. Koji je milostiv, kaže [Pismo], prema siromahu, Bogu zajmi (Pr 19,17). Gledaj samo kako je neobična priroda te pozajmice. Jedan je Onaj Koji je prima, a drugi onaj koji je zajmom samoga sebe dužnikom učinio. I nije samo to neobično, nego i to da je nemoguće da podneseš nezahvalnost zbog pozajmice niti ma kakav drugi gubitak. Bog ne obećava, kao što ovde biva, da će dati samo stoti deo, nego stoput više od toga koliko Mu je dato - i ni na tome Se ne zaustavlja, nego ovo daje u sadašnjem, a u budućnosti daće nam život večni. I u sadašnjem životu ako bi ko obećao da će nam dati samo dvaput od onoga što smo mi dali, sa gotovošću bismo ponudili celokupno svoje imanje - tu gde je toliko česta nezahvalnost, gde je toliko koristoljubaca. Čak se i među najbližim srođnicima ne odužuju dugovi, iz nezahvalnosti ili zbog siromaštva. A o Vladiki svega ništa slično ne može se ni pomisliti: ne samo da dug ostaje netaknut, nego On još obećava i da će uzvratiti ustostručeno, a i u budućnosti nam jemči život [večni]. Kakvo, dakle, opravdanje preostaje nama koji ne marimo i ne hitamo da primimo namesto malog ustostručeno i umesto sadašnjeg buduće i mesto privremenog večno, nego sa uživanjem blago zaključavamo iza vrata i prevornica, ne želeći da njega, koje sada bez svrhe leži, damo potrebitima, kako bismo u budućem veku imali koristi od njihovoga zastupništva? Načinite sebi prijatelje od mamona[2] nepravde da vas, kada osiromašite, prime u večne svoje skinije (Lk 16,9). Znam ja da mnogi ne samo da ne odobravaju to što kazujemo, nego se i ne osvrću na naše reči više nego na buncanje i bajku. Zato se i razdirem i patim, što takve ljude nije moglo da porazi ni iskustvo, ni toliko Božje obećanje, ni strah od budućeg, ni svakodnevna naša umudranja - ali svejedno ne mislim da prestanem da ih tako savetujem, dok ne uzmognem da ih upornošću pobedim, da ih privedem trezvenosti i izbavim od obamrlosti i opijenosti, do koje ih je dovela želja za bogatstvom pomračivši im rasuđivanje. Jer znam, dobro znam da će, nakon blagodatni Božje, i naše uporne reči i staranje oko posta moći da ih, makar i ne brzo, iscele od ove teške bolesti i da ih vrate savršenom zdravlju, kako bi se i oni oslobodili, udaljivši se od kazne koja im preti, i da bismo se i mi izbacili od malodušnosti i za sve slavu usposlali Ocu i Sinu i Svetome Duhu, sada i uvek i u vekove vekova. Amin.

NAPOMENE:

1. U slovenskom prevodu ovde stoji "oklop pravde".
2. Mamon je bio aramejsko božanstvo bogatstva.

OMILIJA TREĆA

[sadržaj](#)

I reče Bog neka bude svod[1] posred vode i da rastavlja vodu od vode. I bi tako.
(Post. 1,6-8)

1. Gledajući, ljubljani, kako se ovde svakodnevno sa revnošću sabirate, mnogo se radujem i ne prestajem da slavim čovekoljubivoga Boga zbog vašega preuspevanja. Kao što je glad znak telesnog zdravlja, tako i hitanje da se čuju božanske pouke može da bude najveće svedočanstvo duševnoga zdravlja. Zato je i Gospod naš Isus Hristos u onim blaženstvima na gori besedio: Blaženi su šadni i žedni pravde, jer će se ti nasititi (Mt 5,6). Ko bi onda mogao dostojno da pohvali vas koje je jednom i Vladika svega blažio i koji očekujete od Njega nebrojena dobra? Jer takav je naš Vladika: kada vidi da duša sa velikom žudnjom i ognjenom revnošću stremi duhovnome, štedro nam izliva blagodat i daruje nas bogatim Svojim darovima. Zato očekujem da će i nama, radi vašega dobra, [Gospod] dati veće slovo pouke za nazidanje vaše ljubavi. Upravo radi vas i vašega napretka mi i podnosimo sav ovaj trud, kako biste i vi uzleteli do samoga vrha vrline i svima koji vas gledaju postali učiteljima života po Bogu, a da bismo i mi sami veće smelosti okušali gledajući kako se ne trudimo zalud, nego da se ovo seme duhovno iz dana u dan razrasta i da se ne bi i nama dogodilo ono što se zbilo u Evanđelju sa sejačem. Tamo se jedan deo sačuva, a tri propadoše: jedno seme, bačeno kraj puta, ostalo je besplodno, drugo trnje uguši, treće koje pade na stenje i ostade na površini ne mogaše da donese ikakvoga ploda. A ovde, blagodati radi Božje, očekujemo da je svako seme bačeno na dobru zemlju i da će neko dati sto, drugo šezdeset, a treće trideset. To uvećava našu usrdnost, to nam razum čini bodrijim - znati da ne rasipamo zalud svoje reči, nego da ih vi primete trezvenim sluhom i napregnuta uma. A ovo ne govorim laskajući vašoj ljubavi, nego prosuđujući o vašoj usrdnosti po onome što juče rekosmo. Gledao sam kako ste se svi predali pouci i kako sve činite da vam ne promakne ni najmanja pojedinost. Uz to, i to što ste često pljeskali rukama bio je znak da sa uživanjem primete moje reči. A ko sa nasladom sluša šta mu se govori, jasno je i da to gnezdi duboko u razum i neizbrisivim ga u srce slaže. Ko bi, dakle, dostojno mogao vas da pohvali, a nas da ublaži, jer govorimo u uši onih koji slušaju? Jer blažen je, kaže, koji govori u uši onih koji slušaju (Sir 25,9). To je postignuće posta - taj je lek spasao duše naše. Ako je na samome početku pokazao toliku silu, koliku li korist da očekujemo kada protekne još neki dan? Samo vi, molim vas, sa strahom i trepetom svoje spasenje savršavajte (Fil2,12) i nikakvoga pristupa ne dajte neprijatelju spasenja svoga. Gledajući sada vaše bogatstvo duhovno, on mahnita i zveruje i kao lav ričući hodi tražeći koš da proždere (Pt 5,8). Ali ako smo trezveni - blagodaću Božjom nikoga taj neće predoleti.

2. Takvo je naše oružje duhovno u koje nas obuče blagodat Duha, kako juče poučismo vašu ljubav. Budemo li, dakle, njime neprestano ograđivali sve udove, nijedna od strela koje onaj odašilje neće moći da nas se kosne, nego će mu se besilne vratiti. Kada bismo mi to hteli, blagodat Božja učinila bi nas čvršćim od dijamanta i u svemu nepokorivim. Kao što onaj koji bježe u dijamant ni u čemu mu ne šteti, a sam se iscrpljuje, i onaj koji gazi po trnju samo raskrvavi noge, tako će biti i sa nama i sa neprijateljem našega spasenja, budemo li se bez prestanka opasivali oružjem datim nam od blagodati Duha. Tolika je njegova snaga, da neprijatelj ne može da izdrži ni sam njegov sjaj, nego mu oči zaslepljuje svetlost

koja otuda izblitava. Tim oružjem, molim vas, svagda se utvrđujući, i na trg izlazimo i sa prijateljima se srećimo i bavimo se svojim poslovima. I zašto kažem na trg? Imajmo ga na sebi i u crkvu kada se uputimo, i kući kada se vraćamo, i kada ležemo, i kada ustajemo - nikada ga, tokom celoga svoga života, ne odlažimo. Ono sa nama odlazi, a najveća nam je zaloga tamošnje smelosti. Ono ne opterećuje telo poput veštastvenoga oružja, nego ga čak olakšava i čini lebdivim i krepkim, ali jedino ako ga svakoga dana gladimo, kako bi ono svojim bleskom oslepljivalo lukavoga demona koji svagda smišlja lukavstva protiv našega spasenja. Hajde, dakle, kada smo vas prikladno naoružali, da vam postavimo i uobičajenu trpezu i položimo pred vašu ljubav ono što sledi za onim što juče rekosmo, predavši se ponovo na rukovođenje u ovoj dobroj pouci čudesnome domaćinu - blaženome Mojseju, velikom proroku. Da vidimo, dakle, šta je to čime danas želi da nas pouči i pazimo na ono što nam kazuje. On ne govori sopstvenom silom, nego poučavajući rod ljudski, svojim jezikom proiznosi ono što mu blagodat Duha oglasi. Okončavši, dakle, slovo o prvom danu i izgovorivši nakon stvaranja svetlosti: Bi večer i bi jutro, dan jedan, opet kaže: I reče Bog: neka bude svod posred vode i da rastavlja vodu od vode. Obrati ovde pažnju, ljubljani, na sled pouke. Kada nam napred kaza, posle stvaranja neba i zemlje, da zemlja beše nevidljiva i neustrojena, dodao je i razlog zašto je bila nevidljiva - upravo jer beše pokrivena tamom i vodama. Sve je bilo voda i tama i ničega drugog ne beše. Zatim se, kada Vladika naredi, pojavi svetlost i dođe do razdeljenja svetlosti i tame, te jedno dobi naziv dana, a drugo noći. On ponovo hoće da nam da pouku o tome da, kao što je tamu razdelio stvorivši svetlost te obema narekao prikladna imena, zapovešću rastavlja i mnoštvo voda.

3. Gle silu neizrecivu koja prevashodi svako ljudsko poimanje: On samo zapovedi i jedna stihija pristupi, a druga se udalji. I reče, kaže, Bog neka bude svod posred vode i da rastavlja vodu od vode. Šta znači: neka bude svod! To je kao da ko ljudskim jezikom kaže: nekakav zid i pregrada čija je svrha da rastavlja. A da bi ti pojmio koliko je poslušanje stihija i prevashodna sila Tvorčeva, [Pismo] kaže: I bi tako. Samo kaza - i ostvarenje usledi. I stvori, veli, Bog svod i rastavi Bog vode što behu pod svodom od onih što behu nad svodom. Kada je, kaže, nastao svod, zapovedio je da se neke vode nalaze pod svodom, a druge nad njim. Ali, mogao bi se neko upitati šta je svod: je li to otvrdla voda ili nekakav zgusnuti vazduh ili kakva druga tvar? Niko blagorazuman ne bi to prosto potvrdio. Naše je da sa velikom blagodarnošću primamo što je rečeno i da ne ispitujemo ono što je iznad nas, prevashodeći sopstvenu prirodu, nego samo da znamo i u sebi da držimo da je po zapovesti Vladičinoj stvoren svod koja rastavlja vode i koji neke drži ispod, a druge, uzdignute, može da nosi na sopstvenim plećima. I nazva, kaže, Bog svod nebom. Gledaj kako se Božanstveno Pismo i sada poslužilo istim poretkom. Kao što juče kaza: neka bude svetlost, pa kada se ona pojavi, dodade: da rastavlja svetlost i tamu (Post 1,4,5), tako i danas reče: Neka bude svod posred voda. Zatim kao što je učinilo u vezi sa svetlošću, tako nas je i ovde obavestilo o naznačenju svoda: da rastavlja, kaže, vodu od vode. I kada nam je njenu svrhu objasnio, tada kao što je svetlosti ime nadenuo, imenova i svod. I nazva, kaže, svod nebom - to je ovo što vidimo.

A kako, upitao bi neko, ima onih koji tvrde da je stvoreno mnogo nebesa? Takvi se u tome ne uče od Božanstvenoga Pisma, nego povodeći se za sopstvenim rasuđivanjima. Nas blaženi Mojsej ništa više od toga ne obaveštava, jer rekavši: U početku stvori Bog nebo i zemlju, i potom ukazavši na razlog iz kojega zemlja beše nevidljiva - jer bila je skrivena tamom i vodenim bezdanom - nakon stvaranja svetlosti sledeći izvesni poredak, on kaže: I reče Bog: neka bude svod. Objasnivši, potom, koja je svrha samoga svoda i rekavši da on nastaje da bi rastavljao vodu od vode, sam taj svod čije je naznačenje da razdeljuje vode on nazva nebom. Ko bi onda posle tako podrobne pouke stao na stranu onih koji bi da govore prosto shodno sopstvenom rasuđivanju i koji tvrde, protivno Božanstvenom Pismu, da ima mnogo nebesa? Eto, kažu, i blaženi David uznoseći pohvalu Bogu reče: Hvalite Ga nebesa nebesa (Ps 148,4). Ne smućuj se, ljubljeni, i nemoj pomisliti da Svešteno Pismo ikada samo sebi protivreči, nego poznaj istiniti smisao tih reči i držeći njihovo tačno učenje, zagradi sluh za one koji govore suprotno.

4. A šta je to što bih da kažem - poslušajte sa velikom pažnjom, kako vas ne bi lako potresli oni koji vole da govore šta im padne na pamet. Sve božanstvene knjige Staroga Zaveta bile su isprva sastavljene jevrejskim jezikom i u tome bi se svi sa nama saglasili. Ne mnogo godina uoči Hristovoga dolaska car neki Ptolemej[2], veoma porevnovavši oko sabiranja knjiga i sakupivši raznovrsne druge knjige, shvati da valja sabrati i ove [sveštene] knjige. Poslavši, dakle, po neke jerusalimske Judeje, zapovedi im da ih prevedu na jelinski jezik i to mu bi učinjeno. To beše delo domostroja Božjeg, kako ne bi korist od njih imali samo oni koji dobro poznaju jevrejski jezik, nego i svi koji nastanjuju vasseljenu. A ono što je divno i čudesno je da tu revnost nije pokazao neko od judeomislećih, nego čovek odan idolima i neraspoložen prema [istinitoj] veri. Sve je to uredio naš Vladika - On uvek (αει) preko protivnika širi zapovesti istine. A ovo nisam vašoj ljubavi pomenuo tek tako, nego da biste znali da nisu sastavljene na ovom, našem, jeziku, nego na jevrejskom. Kažu, dakle, oni koji taj jezik dobro poznaju da kod Jevreja reč "nebo" stoji u množini, a to ujedno kažu i znalci sirijskoga jezika. Zato kažu da na njihovom jeziku niko ne bi rekao "nebo" nego "nebesa". Zbog toga je, dakle, blaženi David rekao nebesa nebesa - ne jer je nebesa mnogo, a tako nas nije ni poučio blaženi Mojsej, nego zato što u jevrejskom jeziku nije retkost da se reč kojom se označava jedan pojam koristi u množini. Da su nebesa mnoga, ne bi Duh Sveti propustio da nas, jezikom toga blaženog proroka, obavesti i o stvaranju drugih. Držite stalno to na umu, molim vas, kako biste mogli da zatvorite usta onima koji bi da unose učenja suprotna Crkvi, a i da biste tvrdo znali silu onoga što leži u Božanstvenom Pismu. Upravo se zbog toga vi i okupljate ovde i mi vam češće predajemo pouku, kako biste bili spremni na odšvor svakome koji traži od vas razlog [vaše nade] (1Pt Z,15). Nego ako je ugodno, vratimo se na ono što sledi. I nazva Bog, kaže, svod nebom. I vide Bog da je dobro. Gledaj koliko je, zbog slabosti ljudske, snishođenje u izrazu - kao što za svetlost reče: Vide da je dobro, tako i sada za nebo, odnosno svod kaže: I vide Bog da je dobro, doznajući nam time njegovu nesravnjivu krasotu. Koga ne bi porazilo i zadivilo to da je tokom tolikoga vremena on zadržao vrhunsku

krasotu i što se, kako vreme prolazi, ta krasota samo uvećava? I šta bi moglo da bude lepše od onoga što je primilo pohvalu od samoga Tvorca? Jer ako se mi, razgledajući savršenu čovekovu tvorevinu, divimo obliku, stavu, krasoti, srazmernosti, skladu i svemu ostalom, ko bi mogao dostojno da pohvali ono što je Bog stvorio, a posebno kada je to primilo pohvalu od Samoga Vladike? To je, dakle, kazano iz snishođenja prema nama, a videćeš Ga gde to kaže za sve što sazda, predupređujući time drskost onih koji se nakon toga namere da svoj jezik oštire protiv Božjega stvaranja, pa pitaju: zašto se to i to dogodilo? Obuzdavajući unapred, dakle, te koji bi da tako govore, [Mojsej] kaže: I vide Bog da je dobro. A kada čuješ da je Bog video i pohvalio, ti o kazanom misli bogodolično i kako valja. Tvorac je i pre stvaranja znao lepotu stvaranoga, ali budući da nama ljudima ne beše moguće da, ophrvani tolikom slabošću, drugačije čujemo, On je i pobudio jezik blaženoga proroka da se posluži grubošću ovih reči na pouku ljudskoga roda.

5. Kada, dakle, podigneš pogled i ugledaš nebesku lepotu, veličanstvo i blagotvornost, ti otuda usteci Tvorcu, kao što mudrac govoraše: Shodno veličanstvu i krasoti sazdanja Tvorac se sozercava (Prem 13,5). Gledaj i iz stvaranja tih stihija kolika je moć Vladike tvoga. Ko ima blagorazumnu dušu, ukoliko poželi da pojedince ispita sve vidljivo - ma i neka samo sopstveni sklop poželi podrobno da sagleda - i u tome malom videće neizglagoljivu i neobjašnjivu silu Božju. A ako je vidljivo dovoljno da se pozna veličanstvo sile Tvorčeve, ukoliko i dođeš do nevidljivih sila i um ustremiš vojskama angela, arhangela, višnjih sila, prestola, gospodstava, načala, vlasti, heruvima, serafima - koji razum, koja reč je dovoljna da izrekne Njegovo neobjašnjivo veličanstvo? Jer ako David, blaženi prorok, ispitavši ustrojstvo vidljivog, klicaše govoreći: Kako se uzveličaše dela Tvoja, Gospode, sve si Premudročću stvorio (Ps 103,24), on, čovek udostojen tolikoga Duha i naznačen da sazna nepoznato i tajno Premudrosti Njegove (Ps 50,8), šta bismo mogli da kažemo mi, koji smo kao zemlja i prah, i dužni da neprestano saginjemo glavu i poražavamo se neizrecivim čovekoljubljem Vladike svega? I zašto samo da govorim o proroku? Pa blaženi Pavle, nebosežna ona duša, koji se obučen u telo nadmetaše sa bestelesnim silama, koji je, po zemlji gazeći, i nebo ophodio (περιπóλων) revnošću, proniknuvši samo u jedan deo domostroja Božjeg (mislim na onaj o Judejima i Jelinima i kako jedni behu izbačeni, a drugi primljeni) i dvojeći se i čudom pometen uskliknu veleglasno govoreći: O, dubino bogatstva i premudrosti i znanja Božjega! kako su neispitivi sudovi Njegovi i neistraživi putevi Njegovi (Rim 11,33). Nego, ovde bih rado upitao one koji se usuđuju da se zanimaju Roždestvom Sina Božjeg i nastoje da ponize dostojanstvo Svetoga Duha: otkuda vam, recite mi, takva drskost i nepromišljenost? Od kakvoga ste pijanstva pali u toliko bezumlje? Jer ako Pavle, takav i toliki, kaže da su sudovi Njegovi, to jest domostroj i gospodarenje, neispitivi - a nije rekao nepostižni nego neispitivi, tako da ne primaju ispitivanje, i da su neistraživi putevi Njegovi, nazivajući opet putevima zapovesti i naloge - kako se vi usuđujete da samu suštinu Jednorodnog ispitujete i da, koliko je do vas, umanjujete dostojanstvo Svetoga Duha? Gledajte, ljubljani, koliko je zlo ne podavati se u potpunosti onome što leži u

Božanstvenom Pismu. A da su takvi ljudi sa blagorazumijem primili pouke iz Božanstvenoga Pisma i da nisu unosili sopstvena umovanja, ne bi se zaputili u toliko bezumlje. Ali mi svejedno ne prestajmo da im oglašavamo sadržaj Božanstvenog Pisma, zagrađujući sopstveni sluh za njihova pogubna učenja.

6. Nego ne znam kako se, poneseni tokom besede, udaljismo od onoga što je na redu. Zato opet treba da se vratimo na prethodni stih. I nazva, kaže, Bog svod nebom i vide Bog da je dobro. I bi večer, i bi jutro, dan druš. Nadenuvši ime svodu i pohvalivši stvoreno, [Gospod] položi kraj drugom danu i kaže: I bi večer, i bi jutro, dan drugi. Vidiš li kako nas [Mojsej] detaljno poučava, nazivajući kraj svetlosti večerom, a kraj noći jutrom i sve imenujući danom, kako se ne bismo varali niti mislili da je večer kraj dana, nego da bismo jasno znali da trajanje i jednoga i drugog čini jedan dan? Večer bi sa pravom moglo da se nazove i krajem svetlosti, a jutro, odnosno kraj noći, ispunjenjem dana. Upravo to i hoće da pokaže Božanstveno Pismo kada kaže: I bi večer, i bi jutro, dan drugi. Može biti da smo besedu mnogo rastegli, ali ne namerno, nego, da tako kažem, pod naletom toka reči, kao poneseni nekom silnom nabujalom rekam. A tome ste uzrok i vi, koji sa radošću slušate što vam se govori. Ništa upravo ne može tako da obodri onoga koji govori i da mu navede večer izobilje misli, kao usrdnost slušalaca. I kao što klonuli duhom i lenjivi slušaoci nesigurnim čine i moćnoga govornika, tako biste i vi, blagodaću Božjom, da smo mi i od kamenja nemuštij, mogli da nas prenete iz lenjosti, da pospanost stresete i nagnate nas da vam kažemo nešto korisno i na vaše nazidanje. Budući da ste bogonaučeni i sposobni, po blaženome Pavlu, i druge upućivati (Rim 15,14), hajde da vas zamolimo, da ako ikada drugo, u vreme posta pokažete veliku po Bogu brigu o vrlini i da vam ne bude dosadna beseda, ako vam svaki dan o istom govorimo. Jer isto govoriti meni nije teško, po blaženome Pavlu, a vama je ukrepljenje (Fil Z,1). Našoj duši, jer je lenjiva, potrebno je neprestano podsećanje: kao što ovo telo svakodnevno zahteva telesnu hranu, da ne bi, previše se raslabivši, ležalo neupotrebljivo, tako je i duši potrebna duhovna hrana i najbolje upravljanje, kako bi, naviknuvši se na dobro, ubuduće postala nedohvatna smicalicama lukavoga.

7. Svakoga dana, dakle, ispitujmo silu njenu i ne prestajmo nikada ni sebe da istražujemo. Polazimo sami sebi račun i za to šta ulazi u nas i šta izlazi iz nas, šta li korisno kazasmo, a koju praznu reč izustismo i opet, šta smo sluhom na korist uneli u dušu, a šta od onoga što može da škodi. Odredimo i neka pravila i međe jeziku, kako bi on reč prvo odmerio i tek tada je izgovorio. A razum vaspitavajmo da ništa štetno ne pusti, nego ako se i unese spolja nešto takvo, da se kao izlišno i sposobno da nanese štetu odbacuje, a ako li se unutra rodi, da se toga časa blagočestivom pomišlju izgoni. I ne mislimo da nam je samo nejedenje do večeri dovoljno za spasenje. Ako je nezahvalnim Judejima čovekoljubivi Vladika govorio preko proroka: Gle, sedamdeset godina Meni li post otpostiste? I ako jedete i pijete, ne jedete li i ne pijete vi sami? Tako govori Gospod Svedržitelj: sud pravedan sudite i milost i milosrđe tvorite svaki bližnjem svome, a udovicu i siroču i pridošlicu i siromaha ne ugnjetavajte i neka niko ne pamti zlo prema bratu svome u srcu svome (Zah 7,5-6,9-10). Ako, dakle, onima koji sede u

senci i pritisnuti su mrakom prelesti ništa korisno ne bi samo od posta kada to nisu postigli i zlo iz srca prema bližnjemu nisu izagnali, kakvo bismo opravdanje mogli da imamo mi od kojih se traži veće i kojima se zapoveda ne samo to da čine, nego i neprijatelje da ljube i dobro im tvore? I zašto kažem - dobro da im tvore? Čak i da se mole za njih i traže od Vladike i pritiču Mu da se stara o njima. Upravo to će nas u onaj strašni dan više od svega zastupati i biće najveći otkup naših sagrešenja, ukoliko smo tako raspoloženi prema svojim neprijateljima. Makar bila i prevelika ta zapovest, pomisliš li na nagradu koja čeka one koji to ispune, ona se uopšte ne čini toliko velikom. A kakva je to nagrada? Ako to satvorite, [Pismo] kaže, upodobićete se Ocu svome Koji je na nebesima. A da bi nam to razjasnilo, [Pismo] dodade: Jer suncem Svojim obasjava i lukave i dobre i daždi na pravedne i nepravedne (Mt5,45). Pa ti podražavaj, kaže, po sili ljudskoj Bogu. Kao što On ne obasjava suncem samo pravedne, nego i one koji tvore zlo i ne izvodi kišu samo dobrima, nego i lukavima, tako i ti, ukoliko ne ljubiš samo one koji tebe ljube, nego i one koji su neprijateljski raspoloženi prema tebi, po meri svojih moći podražavaš svome Vladiki. Jesi li video kako je na najviši vrh uzveo onoga koji može da ispuni tu dobrodetelj? A ti nemoj misliti samo na to koliko je to teško, ljubljeni, nego prethodno vidi sam sa sobom kolike želiš časti da se udostojiš, pa neka ti zalog časti teško učini lakim. Ne bi li, upravo, trebalo da smatraš blagodaću to što čineći dobro neprijatelju dobijaš priliku da se tebi samome otvore dveri smelosti pred Bogom i da se iskupe tvoja sagrešenja? A ti možda žudiš da se osvetiš neprijatelju i da onoga koji je zlo nastrojen prema tebi gurneš u istu ili veću bedu? I šta će tek otuda izaći, kada, savršeno ništa ne dobivši, još budeš i račun za to podnosio na onom strašnom sudilištu, kao narušilac Bogom propisanoga zakona? Pa reci mi: kada bi neki zemaljski car naložio takav zakon - da se vodi briga o neprijateljima ili da je kazna smrt, ne bi li iz straha od telesne smrti svi pohitali na ispunjenje zakona? Koje bi osude bilo dostojno to što se na sve pristaje zbog smrti telesne, koja nas i bez toga prirodnom nužnošću svejedno čeka, a da se radi one smrti u kojoj se uteha naći ne može, manje brine za zakon koji je naložio Vladika svega?

8. Nego, ja zaboravih da ovo govorim onima koji ne pokazuju jednaku ljubav ni prema onima koji njih ljube. Ko će nas, onda, izbaviti od onoga mučenja, kada ne samo da smo od one zapovesti daleko, nego ne tvorimo čak ni ono što tvore mitari? Jer ako uzljubite one koji vas ljube, kaže, šta veliko činite? Ne čine li tako i carinici? (Mt 5,46) Kada, dakle, ni to ne činimo, koja nam je nada na spasenje? Molim vas zato, ne budimo nemilosrdni, nego ukrotimo svoju pomisao, a pre svega vaspitajmo se da u ljubavi pobeđujemo bližnjega, po blaženom Pavlu, čašću jedan drugoga držeći većim od sebe (Fil.2,3) i ne dopuštajmo da u tome drugima ustupamo nego pobeđujemo, i ne preuznosimo se nego pokazujemo bolje i toplije raspoloženje prema onima koji nas ljube. To je ono što najviše održava i čini naš život i to nas razlikuje od beslovesnih i od zverinja - što, poželimo li, možemo da održavamo poredak koji nam priliči, da pokazujemo veliku slogu sa bližnjim, pa da gušimo pomisli i da tu zverinu nepokornu, gnev, satremo, predočavajući mu užas strašnoga sudilišta i da ga učimo da će, pristane li da se prinese neprijateljima na žrtvu, velikih blaga steći, a da će, bude li još voleo da se

spori, veliku osudu podneti. Mi ne smemo zalud da traćimo vreme, nego svakoga dana i časa treba da sebi predočavamo sud Gospodnji i što je to što može da nam veliku smelost dometne, a šta uvećava kaznu. I tako, o tome promišljajući, poredimo strasti, sputajmo kiptaje svoje plati i, po blaženom Pavlu, umrtvimo svoje udove na zemlji, blud, nečistotu, strast, pohotu zlu, lakomstvo (Kol 3,5), pohlepu, sujetu i zavist. Ukoliko se umrtvimo za te strasti, tako da ne mogu da deluju na nas, moći ćemo da primimo plod Duha koji je - ljubav, radost, mir, dugotrpljenje, blagost, dobrota, vera, krotost, uzdržanje (Gal 5,22,23). Neka se u tome sastoji razlika između hrišćanina i nevernika. Neka nas to preporučuje, kako nas ne bi samo ime krasilo i da se ne bismo gordili spoljašnjošću, a kamoli da se, daleko bilo, makar i stekli ovo što sam gore nabrojao, ikada preuznesemo, nego i tada radije sebe unižavajmo. Jer kada izvršite sve što vam je zapovedeno, kaže [Gospod], govorite: mi smo nepotrebne sluge (Lk 17,10). Ako se tako budemo starali oko sopstvenoga spasenja, moći ćemo i sebi samima najviše koristiti i otići se od buduće kazne, a i onima koji nas gledaju postati učitelji u dobru, kako bismo sa pažnjom okončavši sadašnji život udostojili se u budućem čovekoljublja, a to neka svi mi dostignemo, blagodaću i milosrđem Gospoda našega Isusa Hrista, sa Kojim Ocu [priliče] slava, sila i čast u vekove vekova. Amin.

NAPOMENE:

1. Tačnije - "tvrdina" (grč. στερέωμα, lat. firmamentum, slov. tverď).
2. Reč je o Ptolemeju II Filadelfu (270-246. pre Hrista).

OMILIJA ČETVRTA

[sadržaj](#)

I reče Bog: neka se sabere voda pod nebom na jedno mesto i neka se pojavi kopno. (Post. 1,9-13)

1. Hajde da i danas vašoj ljubavi ponudimo gozbu od reči blaženoga Mojseja i da sa pažnjom razmotrimo ono što Vladika stvori u treći dan. Ako oni koji iskopavaju zlatonosnu zemlju ne odustaju sve dok vide žile sa zlatnim peskom, pa dok ne razgrnuvši zemlju i sišavši i u samu dubinu ne uberu veliko blago, utoliko pre priliči nama koji nismo dužni da tragamo za zlatnim peskom, nego koji očekujemo da nađemo neizmerno blago - da mu svakodnevno ulazimo u trag, kako bismo se vratili domu dobivši otuda veliko duhovno bogatstvo. Tamo često čulno bogatstvo i opasnosti pričinu onima koji ga stekoše, a i pre opasnosti, nakratko pruživši nasladu, u tren mine jer ga ili napadoše varalice i kradljivci ili ga sluge ukradoše i utekoše. Ali ovde ništa takvo ne može da se dogodi. Ovo duhovno blago je neosvojivo i kada se smesti u skrivnice našega razuma postaje nedostupno za svakovrsna lukavstva, samo ukoliko mi svojim nemarom ne damo prostora onome koji žudi da ga ugrabi. Naš neprijatelj, lukavi đavo, kada vidi gde se sabira duhovno blago, pomahnita i škrguće zubima i ne drema tražeći pogodan trenutak kako bi ugrabio šta od onoga što čuva naša unutrašnjost. A

ništa mu takvu priliku ne pruža kao naša lenjost. Zato nam valja neprestano bdeti i zagrađivati mu pristupe. Vidi li nas trezvene i sasvim bodre, kada jedanput i drugi put pristupivši vidi da zalud nastoji, on konačno odstupa posramljen, uvidevši da mu ništa više neće koristiti i da smo mi pokazali veliki oprez. Znajući tako da nam ceo život valja vojevati, naoružavajmo se kao da imamo pred sobom neprijatelja koji neprekidno pazi da nismo na čas zadremali i pružili mu priliku za napad. Ne vidiš li koliko se oni koji stekoše mnoga blaga staraju da ih sačuvaju kada očekuju upad neprijatelja? Neki ih zaključavaju iza vrata i prevornica, na svaki ih način osiguravajući, a drugi ih i u samu zemlju zakopavaju, kako niko ne bi mogao da ih nađe. Tako i mi treba da sabiramo bogatstvo, da ga čuvamo sa velikom pažnjom i ne izlažemo svačijim očima, nego da ga skrivamo u najsigurnijem smestištu razuma i zgradimo sve ulaze onome koji je porevnoao da ga ugrabi, kako bismo, sačuvavši ga nedohvatnim, uzmošli da, odvojivši se od života, imamo neku poputninu na tamošnjem putovanju (αποδημιαν - stranstvovanju). Jer kao što se oni koji se zadese u tuđini, kada reše da se vrate u sopstvenu otadžbinu, dugo staraju i žure da malo pomalo saberu toliku poputninu koja će moći da im traje tokom celogaputa, kako ne bi sami sebe nemudro prepustili gladi, tako i mi kao da smo u tuđini (jer svi smo stranci i pridošlice), već ovde treba da mislimo i da unapred sebi duhovnom vrlinom na stranu odlažemo poputninu, kako bismo, kada Vladika naloži da se vratimo u svoju otadžbinu, bili pripravn i da bismo nešto poneli sa sobom, a nešto poslali unapred. Jer takva je priroda tih poputnina: ono što poželimo da sami sebi unapred odložimo činjenjem tih vrlinskih dela - stići će tamo pre nas, otvoriti nam dveri smelosti pred Vladikom i ulaz nam unapred pripremiti, kako bismo sa svakom slobodom ušli i veliku milost u Sudije obreli.

2. A da bi se uverio, ljubljeni, da je to tako, pomisli kako onaj koji tvori izobilnu milostinju i ovde prebiva hranjen dobrom savešću, kod Sudije nalazi veliko čovekoljublje, te da će, uz druge, začuti one blažene reči: Hodite, blagosloveni Oca Moga, nasledite carstvo koje vam je pripremljeno od stvaranja sveta; jer ogladneh i dadoste Mi da jedem (Mt 25,34,35). A isto to moglo bi se naći gde se dešava i sa drugim vrlinama. Tako će biti i sa ispovedanjem grehova i sa molitvama koje se sa usrdnošću savršavaju. Budemo li mogli da u ovom životu ispovedanjem omijemo ono što sagrešismo i da oproštaj obretemo od Vladike, tamo ćemo otići čisti od grehova i daće nam se velika smelost. Nikakvu utehu ne može da pronađe onde onaj koji u ovom životu nije sprao grehe, jer u adu, kaže [Pismo], ko će Ti se ispovediti (Ps 6,6)? I sa pravom je to kazano: ovo je prilika za trud, podvige i borbe, a ono za vence i plate i nagrade. Podvizavajmo se, dakle, dok smo još na trkalištu, kako ne bismo u času u kojem treba da ponesemo venac i platu za napore, bili među posramljenima, nego među onima koji venac na glavu sa smelošću primaju. Ovo na početku ne govorimo vašoj ljubavi bez razloga, nego želeći da vas svakoga dana podsećamo na dobra dela, kako biste, budući bez mane i savršeni i zareći vrlinskim životom, postali besprekorni i čisti, čeda Božja neporočna i da biste se javili kao svetila svetu, slovo života imajući, na pohvalu našu, u dan Hristov - kako biste, i samom pojavom, koristili onima koji sa vama žive i da bi oni sa kojima razgovarate

pričestili se svojstvenom vam duhovnom blagouhanju i besprekornom životu. Upravo kao što drugovanje sa lošim ljudima obično šteti onima koji se mešaju sa njima, kao što i blaženi Pavle kaže: Zli razgovori kvare dobre običaje (1 Kor 15,33), tako i drugovanje sa dobrima veoma koristi njihovim bližnjim. Zato je i dopustio čovekoljubivi naš Vladika da se pomešaju dobri sa lukavima, kako bi ovi imali nekakvu korist od zajedničkoga života i da ne bi uporstvovali u lukavstvu, nego da bi, imajući ih neprestano pred očima, dobili nešto više od opštenja sa njima. Tolika je sila dobrodetelji - da je se i oni koji ne učestvuju u njoj silno stide i veliku joj pohvalu pletu. A na taj način, opet, i sami oni koji učestvuju u zlu neprestano ga podvrgavaju osudi. Ono je svima toliko očevidno, da nikoga nikada nećeš naći da se diči njime. Ali čudno je to da ono što nastoje da na delu ostvare, na rečima često ruže i pokušavaju da sakriju od mnogih. A i to je svedočanstvo ljubavi Božje, koju je projavio prema rodu ljudskom - što je u svakoga od nas položio nepotkupljivo sudilište - savest - koja tačno raspoznaje dobro i ono što nije takvo. Upravo to će moći da nas liši svakoga opravdanja kako u grehe padamo zbog neznanja, a ne zbog duševnog nemara i nestaranja za vrlinu.

3. U svakom času misleći na to pokažimo veliku brigu oko sopstvenoga spasenja, da ne bismo, kako vreme prolazi, neprimetno sami sebe naškodili. Nego, dosta je ovo za uvod. Čujmo, stoga, ako je ugodno, šta je ?o o čemu i danas želi da nas pouči blagodat Duha Mojsejevim jezikom. I reče, kaže, Bog: neka se sabere voda pod nebom na jedno mesto i neka se pojavi kopno. I bi tako (Post 1,2). Gledaj, ljubljani, kakav besprekoran poredak i sled ovde vladaju. Rekavši u početku da zemlja beše nevidljiva i neustrojena, budući da je bila pokrivena tamom i vodama, a pošto zatim u drugi dan naredivši da nastane svod dade da se rastave vode, nazvavši svod nebom - sada nas [Pismo], eto, obaveštava o tome kako je u treći dan [Gospod] naredio da voda pod nebom, odnosno svodom, stekavši se na jedno mesto stvori prostor, te da se ukaže kopno. I bi tako. Pošto sve beše ispunjeno vodama, On zapoveda da mnoštvo voda dođe na jedno mesto, kako bi se videlo kopno. Gledaj kako nam malo-pomalo predstavlja ustrojstvo i blagoobrazije zemlje. I bi, kaže, tako. Kako? Kako Vladika zapovedi. Samo kaza i ostvarenje usledi. Upravo to je i svojstveno Bogu - da tvorevinom upravlja po Svojoj volji. I sabra se, kaže, voda pod nebom na mesto svoje i ukaza se kopno. Kao što je svetlosti, kada je svugde bila tama, zapovedio da se pojavi i razdelio je od tame, kako bi jednu naznačio za dan, a drugu za noć i kao što, opet, u vezi sa vodama stvorivši svod, zapovedi da jedne zauzimaju gornji prostor, a druge da budu ispod svoda - tako i sada zapoveda da se iste te vode koje su pod svodom steknu na jedno mesto kako bi se pojavilo kopno i da bi tada i njemu nadenuo posebno ime, kao i svetlosti i tami. I sabraše se, kaže, vode na svoja zborišta, pojavi se kopno i nazva Bog kopno zemljom. Vide li, ljubljani, kako zemlja beše nevidljiva i neustrojena, sakrivena pod vodama kao pod kakvim pokrovom, a sada nam pokazuje njeno lice i daje joj njeno ime? I zborišta vodena, kaže, nazva morima. Eto, i vode dobiše sopstveno ime. Kao što neki vrsni umetnik, kada se nameri da izgradi neki sasud sopstvenom veštinom, ne nadene mu ime pre nego što položi kraj onome što stvara, tako i čovekoljubivi

Vladika ne imenuje stihije dok ih Svojom zapovešću ne postavi na njihovo mesto. Kada, dakle, i zemlja dobi svoj naziv i dođe do svoga oblika, i sabrane se vode udostojiše sopstvenoga imena. I zborišta vodena, kaže, nazva morima, te ponovo dodade: i vide Bog da je dobro. Kako slaba ljudska priroda nije bila kadra da dostojno pohvali tvorevinu Božju, Božanstveno Pismo nas unapred obaveštava o tome kako je ona pohvalu primila od Samoga Tvorca.

4. Kada, dakle, shvatiš da se i Samome Sazdatelju tvorevina pokazala kao dobra, više ćeš se diviti, a opet nijednu reč više u pohvalu i slavu nećeš moći da dodaš. Jer ti imaš takvoga Vladiku - Koji stvara tako da to od nas ne može primiti pohvalu. Pa i kako bi mogao rod ljudski dostojno da pohvali dela Božja ili ikada da ih proslavi? Vidi, dakle, ovde po tome što sledi neizrecivu premudrost blagoga Boga promislitelja. Kada nam pokaza zemljino lice, sopstvenom zapovešću daruje je blagoobrazijem koje joj pripada, ukrašavajući njeno lice šarenilom semena. I reče, veli, Bog: neka isklija zemlja bilje travno, koje seje seme po rodu i po podobiju, i drvo plodovito koje po rodu nosi plod, u kojem je seme njegovo po podobiju na zemlji. I bi tako. Šta znači to: i bi tako! Zapovedi, kaže, Vladika i zemlja smesta pobudivši svoje trudove, samu sebe pripravi za izrastanje semena. I isklija, kaže, zemlja bilje travno, koje seje seme po rodu i po podobiju, i drvo plodovito koje po rodu nosi plod, u kojem je seme njegovo na zemlji. Razmisli ovde, ljubljeni, kako se sve na zemlji zbi rečju Vladičinom: ni čoveka ne beše da je obdelava, ni pluga, niti pomoći od volova, ni kakvoga drugog staranja o njoj, nego ona samo začu zapovest i u tren pokaza svoje. To nam je nauk da nam ni sada plodove ne daruje ni nastojanje zemljodelaca, niti uopšte trud koji je neizbežan u zemljodelstvu, nego pre svega toga reč Božja koja zemlji u početku bi upućena. Božanstveno Pismo, opet, ispravljajući i nakon toga nerazumnost ljudsku, sve nam podrobno izlaže po poretku događaja, kako bi se pobili oni koji zalud praznoslove povodeći se za sopstvenim rasuđivanjem i tvrde da je za dospevanje plodova dovoljno sadejstvo sunca. Ima i nekih koji čak nastoje da to pripisuju nekim zvezdama. Zbog toga nas i poučava Duh Sveti da je zemlja pre stvaranja tih stihija rečju Njegovom i zapovešću svojevolejno iznela sva semena, a da joj ničije drugo sadejstvo ne beše potrebno. Njoj namesto svega dovoljno beše: Neka isklija zemlja bilje travno. Sledeći, dakle, Božanstveno Pismo, nikada ne dopuštajmo da slušamo one koji govore ono šta im prosto padne na um. Makar ljudi i obrađivali zemlju, makar imali pomoć od beslovesnih životinja i svakojako se starali oko zemlje, makar i vazduh bio blagorastvoren i stekli se svi drugi povoljni uslovi, nema li odobrenja Vladičinog, sve je zalud i nikakve koristi biti neće od silnih napora i muka, ukoliko se ruka sviše ne kosne ljudske i ne daruje prinos tome što raste. Ko ne bi uzdrhtao i zadivio se razmišljajući o tome kako reč Vladičina: Neka isklija zemlja bilje travno, sišavši u same tesnace zemljine, kao nekom čudesnom haljinom ukrasi lice zemlje cvetnim šarenilom? I gle nju, koja ranije beše bezoblična i neobdelana, gde pojavljuje toliku krasotu da bezmalo može sa nebom da se nadmeće. Upravo kao što je ono, ne zadugo potom, trebalo da se ukrasi šarenilom zvezda, tako se i ona ukrasi tako raznolikim cvećem, da je i Tvorca navela na pohvalu: Vide, kaže, Bog da je dobro.

5. Jesi li video kako [Pismo] uz sve što se sazda je pokazuje i Tvorca gde izriče pohvalu, kako bi posle toga i ljudski rod, poučen time, od tvorevine ushitao Stvoritelju? Jer, ako tvorevina, takva budući, prevashodi rod ljudski i niko ne bi mogao dostojno da je pohvali, šta bi iko mogao da kaže o samome Tvorcu? I vide, kaže, Bog da je dobro. I bi večer, i bi jutro, dan treći. Vidiš li kako stalnim ponavljanjem pouke [Pismo] želi da utvrdi u našem umu silu smisla onoga o čemu se besedi? Trebalo je, naime, kazati: "I bi dan treći". Ali ti gledaj kako ono za svaki dan ovako kaže: I bi večer, i bi jutro, (dan treći), i to ne tek tako, nego da mi ne bismo mešali poredak, niti mislili da je dan okončan nastupanjem večeri, nego da bismo videli da je večer kraj svetlosti i početak noći, a da je jutro kraj noći i punota dana. Tome bi da nas pouči blaženi Mojsej govoreći: I bi večer, i bi jutro, dan treći. Nemoj se iznenaditi, ljubljani, ako Božanstveno Pismo to često govori. Pa ukoliko, kamenosrdni i prelešču jednako ophrvani, Judeji i pored toga što im je to toliko ponavljano hoće da se spore i misle da je večer početak nastupajućega dana, sami sebe obmanjujući i još uvek sedeći u senci - dok je istina svima tako jasno objavila - uz svetiljku dok sunce pravde na sve strane svoje zrake izblistava - da se [Mojsej] nije poslužio tolikom i tako podrobnom poukom, ko bi podneo sporenje nezahvalnika? Nego, neka oni čekaju platu za svoje bezumlje, a mi se, udostojivši se da primimo luče sunca pravde, povinujmo učenju Božanstvenoga Pisma i sledeći njegovo pravilo, zdrava učenja odložimo u skrivnice svoga razuma, pa njih čuvajući dolično se postarajmo za svoje spasenje i bežimo od onoga što narušava naše duševno zdravlje kloneći se svega takvog kao od otrova. Ta je šteta mnogo veća i to u meri u kojoj je duša pretežnija od tela. Oni otrovi uzrokuju telesnu smrt, a ono što skvrni duševno zdravlje - našu večnu smrt. A šta je to što nam škodi? To su mnoge i raznovrsne stvari, a pogotovo priljubljanje ljudskoj slavi i nesposobnost da se ona prezre. Nama to mnoga zla uzrokuje i imamo li kakvo duhovno blago, to nam ga pustoši i lišava nas njegove koristi. Šta bi, onda, moglo da bude pogubnije od te pogube, kada nam uzima i ono što mislimo da imamo? Tako je onaj farisej postao manji od carinika, jer ne mogaše da zadrži svoj jezik, nego njime, kao kroz kakva vratanca, rasu sve svoje bogatstvo.

6. Pa i reci mi, zašto stremiš ljudskoj pohvali? Ne znaš li da ona iščezava kao senka ili i nešto još ništavnije od nje, kao da pline vazduhom? Ljudska priroda ionako je prevrtljiva i nepostojana i isti ti koji sada hvale, sutra kude istoga čoveka. A sa Božjim sudom nikada se to ne može dogoditi. Ne budimo, dakle, nerazumni, i ne varajmo se uzalud. Činimo li šta dobro, ako nije samo zbog toga kako bismo ispunili zapovest svoga Vladike i da samo Njemu jedinome postanemo znani, ni zbog čega trud podnosimo i sami sebe lišavamo ploda. Onaj koji tvori nekakvo dobro kako bi ga lovila ljudska slava, uspeo on da je okuša ili ne - a često biva i da sve čineći radi nje ne uzmogne da je dostigne - domogao je se, dakle, ili ne, ovde je primio dovoljnu nagradu i tamo nikakvo uzdarje neće za to dobiti. Zašto? Zato što je unapred samoga sebe lišio slave Sudijine, pretpostavivši sadašnje budućem i slavu od ljudi sudu pravednoga Sudije. A ako činimo nešto duhovno samo zato da bismo ugodili jedino onom Nedremanom

Oku, pred kojim je sve nago i otkriveno, i riznica će naša neprikosnovena ostati i nagrada netaknuta i dobra nada već ovde pružiće nam veliku utehu; a osim toga što se ta nagrada čuva u nepristupačnoj skrivnici, i ljudska bi mogla da usledi slava. Pa upravo tada je najviše i imamo, kada je preziremo, kada joj ne težimo, kada je ne gonimo. I zašto se čudiš ako se to događa kod onih koji slede duhovnu filosofiju, kada i kod onih koji teže svetskim stvarima većina se upravo gnuša onih koji žele dobar glas od ljudi i preziru ih, a pronaći ćeš da im se mnogi i podsmevaju zbog toga što streme praznoj slavi? Šta bi moglo da bude jasnije od nas koji sledimo duhovno, ako budemo, slično takvima, žudeli za dobrim glasom od ljudi, ne zadovoljavajući se samo pohvalom od Boga? Tako i Pavle kaže: Njegova pohvala nije od ljudi, nego od Boga (Rim 2,29). Zar ne vidiš, ljubljani, da se ni na konjskim trkalištima oni koji gone konje ni ne osvrću dok svakakav narod sedi, izliva silne pohvale, a ovi im se ni ne raduju, nego na jedinoga cara gledaju koji u sredini sedi i paze samo na njegovo odobravanje, a preziru svu masu i preuznose se samo kad ih on ovenča? Na njih se ugledajući, ne drži mnogo do ljudske pohvale i ne stremi vrlini zbog nje, nego iščekuj sud od pravednoga Sudije i sav svoj život ustrojaj pazeći na njegovo odobravanje, kako bi i ovde stalno hranjen bio dobrim nadama i tamo okušao večna dobra, što da i svi mi dobijemo, blagodaću i čovekoljubljem Gospoda našega Isusa Hrista, Kome sa Ocem, zajedno sa Svetim Duhom, [priliče] slava, sila i čast sada i uvek i u vekove vekova. Amin.

OMILIJA PETA

[sadržaj](#)

I reče Bog: neka budu svetila na svodu nebeskom da svetle na zemlji i da dele dan od noći; i neka postanu znaci vremenima i danima i godinama. (Post. 1,14-19)

1. Hteo bih da se prihvatim uobičajene pouke, ali sve se premišljam i oklevam. To se nadneo i stao sipati oblak uninija, te mi smuti um, a i ne samo uninija oblak, nego i gneva, pa ne znam šta mi je činiti - dvojenje mi ovladava razumom. Kada pomislim da, tek što đavo malo dunu, svi vi, predavši zaboravu svu onu našu upornu pouku i svakodnevno savetovanje, pohitaste na onu satansku sramotu i posetiste konjske trke, sa kakvom ću radošću moći opet da vam prenesem pouku, kada je ovo prethodno tako brzo iščezlo? A ono što posebno moju malodušnost većom čini i moj gnev strašnjim to je da ujedno sa našim savetom iz svojih duša prognaste i svešteni stid od svete četrdesetnice i tako sami sebe predadoste u mreže đavolove. Kako bi iko mogao, makar i kamene duše bio, spokojno da podnese toliki vaš nemar? Stidim se, verujte, i crvenim kada vidim da se zalud trudimo i da sejemo po stenju. Ali slušali vi mene ili ne, mene čeka naznačena plata, jer ja sve svoje ispunih, srebro bacih i savet dadoh. Bojim se, ipak, i brinem da ne postanem time krivac za vašu veću osudu. Jer onaj sluga, kaže, koji je znao želju gospodara svojega i ne učini je, bijen će biti mnogo (Lk 12,47). Niko od vas ne može da se izgovori neznanjem, kada vam mi svakodnevno isto oglašavamo, ukazujemo vam na đavolove mreže i na to koliko je vrlina laka, samo ako želimo da budemo trezveni. Ili ne znate da one koji tako

ne mare za sopstveno spasenje, pa se jedanput ovde pojave, a drugi put sami sebe predaju u đavolove mreže - Božanstveno Pismo poredi sa psima? Čovek, kaže, koji se okrene od greha svoga i opet mu se vrati sličan je psu koji se vraća na sopstvenu bljuvotinu (Pr 26,11). Vidiš li kome se upodobiše oni koji pohitaše na onaj bezakoni prizor? Zar ne čujete Hrista gde kaže: Svaki koji sluša ove reči Moje i ne tvori ih upodobiće se mužu ludom koji sagradi kuću svoju na pesku i dođoše reke i dunuše vetrovi i stropošta se kuća ona i pade, a pad njen beše velik (Mt 7,26-27)? A oni koji pohitaše na hipodrom postadoše i gori od toga čoveka. Njegova kuća pad pretrpe tek nakon što se na nju navalila velika sila, a [Gospod] pomenu reke i vetrove ne misleći na vodenu silu i silovitost vetrova, nego na strašni napad iskušenja, a pad kuće ne da bismo ga povezali sa veštastvenom kućom - reč je o duši koja pada od napada nevolja i ne može da se odupre. A na vas niti je vetar krenuo, niti se reke provališe - tek dunu neki đavolski vetrić i sve vas razduva. Može li išta strašnije biti od takvoga bezumlja? Koja ti je korist od posta, reci mi? Šta si dobio od toga što dolaziš ovamo? Ko se ne bi zaplakao nad vama, a i nas same požalio? Nad vama zaplakao jer sve što sabraste rastočiste u trenu i dveri razuma svoga otvoriste lukavome demonu, da bi ušao i bez ikakve muke izneo celokupno vaše duhovno blago. A nas požalio - jer oglašavamo mrtvim ušima i toliku štetu trpimo svakoga dana, jer sejemo, a nikakvoga ploda ne možemo da uzmemo. Zar se zato trudimo da govorimo, kako bismo prosto razveselili vaš sluh ili da bismo se od vas pohvale domogli? Ako ne mislite da imate neku korist od ovoga što vam govorimo, bolje nam je, konačno, da učutimo. Ja ne želim da vas podvrgnem većoj osudi. Kao što trgovac, kada sabere veliki tovar i lađu ispuni mnogim blagom, pa se iznenada stušti oluja i silna vetrina potopi korab skupa sa ljudima koji su na njemu, svima bude sažaljenja dostojan prizor pojavivši se nag i nakon velikog i neizrecivog bogatstva dospevši u krajnju bedu - to i vama sada učini đavo. Našavši vašu duhovnu lađu gde je ispunjena mnogim blagom i videvši neprebrojivu skrivnicu koju ste uspeli sabrati od posta i od stalne pouke, on kao kakvu oluju posla ono beskorisno i štetno takmičenje konja, te vas njime liši i obnaži od svakoga izobilja.

2. Znam da sam vas mnogo ukorio, ali oprostite mi, molim vas - toliko mi je duša ojađena. Ne govorim vam ja ovo iz mržnje, nego u brizi i iz duše koja vas nežno ljubi, Stoga, popustivši malo strogost, jer je sprečeno širenje same rane, sada želim da vašu ljubav privedem dobrim nadama, kako ne biste pali u očajanje ili klonuli. Ovde ne biva isto što i u veštastvenim (ἐπι των αισθητών - čulnim) stvarima. Tamo nije moguće da se onaj ko je od onoga bogatstva pao u krajnju bedu odmah oporavi, a mi ovde, čovekoljubljem Božjim, samo ukoliko hoćemo da priznamo ono što učinismo i da se okanemo svoje nebrige, možemo brzo da se vratimo u prethodno izobilje. Jer takav je naš Vladika, tako štedar i darežljiv, pa kliče kroz proroka: Ne želim smrt 1rešnika, neš da se obrati i živi (Jez 18,23). Znam da, budući blagorazumni, osećate svoj greh, a nije mala pomoć u vraćanju vrlini biti svestan veličine sagrešenja. Ali neka mi niko ne navodi opet one lukave demonske reči, te da kaže: "Pa koji je greh videti konje gde trče?" Poželiš li da blagorazumno shvatiš sve što se tamo dogodilo, naći ćeš da je sve krcato

satanskom energijom. Ne vide se tamo samo trkaći konji, nego se mogu čuti i urlanje, hule, nebrojene nepristojne reči i videti razvratne žene i ženskasti mladići. Ili ti se čini da je malo to što ti se zarobljuje duša? Ako često i običan slučaj saplete i gurne u sami bezdan pogibli onoga koji ne pazi, šta je pravda da snađe oni koji upravo zato tamo i dolaze da bi naslađivali oči onim bezakonim prizorima, odlazeći otuda kao savršeni preljubočinci? Znajući za sklonost naše prirode prema štetnim uticajima i kako je lukav i na sve spreman zloumni đavo, čovekoljubivi naš Vladika, ograđujući nas od svega što je izlišno i želeći da nas učini nepristupačnim za njegove mreže, ovaj zakon naloži, kada kaza: Koji pogleda na ženu sa željom prema njoj, već je učinio preljubu sa njom u srcu svome (Mt 5,28), preljubom nazivajući pogled sa suvišnim zanimanjem. Ne govori mi zato: "Kakva je šteta u tome da se tamo provodi vreme"? Pa samo jedno gledanje trke konja dovoljno je da duši donese propast. Kada vreme traćimo na besmislice koje ne samo da ništa dobro duši ne domeću, nego je i skvrne, i kada se prepiremo i izgovaramo silne pristojne i nepristojne reči, koje će nam biti opravdanje? A ovde eto, ako samo malo odužimo sa poukom, mnogi gundaju i gneve se i izgovaraju se telesnim bolom i tegobama, mada je ovaj čudesni hram pogodan da ih uteši. Ni hladnoća ne može da im zasmeta, niti kiše ili silni vetrovi. A tamo - makar lila i strašna kiša, i duvale vetrine ili palilo sunce, oni ne provode jedan niti dva sata, nego veći deo dana. I niti se starac srami sedina, niti se mladić stidi što ide na ono što sede glave raspaljuje. Ali prelest je tolika, da sa uživanjem primaju taj mamac za duše i ne razmišljajući o kratkovremenosti i privremenosti škodljive naslade, i o neprolaznosti bola i o osudi savesti. Gledam i sada lica nekih među vama, pa nastojim da ocenim stanje duše i koliko im sada pokajanje nailazi. Ali kako ne biste u isti greh pali i da ne biste nakon tolike naše pohvale opet pohitali na ona satanska zborišta, treba vam zapretiti. Nije uvek dobro propisivati prijatne lekove, nego kada je rana uporna, valja joj prineti i jake i one koji peku, kako bi se brzo iscelila.

3. Neka shvate, dakle, svi koji su krivi da se, ako i posle ovoga našeg saveta budu opet istrajavali u istom nemaru, nećemo libiti da se poslužimo zakonima (τοὺς νόμους) Crkve i da ih sa velikom strogošću poučimo da ne čine taj greh i da ne slušaju sa takvim prezirom božanstvene izreke. A ovo ne govorim za sve koji se ovde sabraše, nego za one koji su krivi za to što o čemu je reč. Jer beseda je svima upućena, a svako ko sluša neka prima prikladan lek - ko je zgrešio da bi ovde stao sa nemarom i da ne bi uznapredovao u zlu, nego se posle ovoga prenuo i sa revnošću ispravio šta je pogrešio. A to nije - da bi još sigurnije odolevao i da nikada ne bi postao kriv. Ali kako bismo na delu uverili vašu ljubav da smo bili navedeni da vam to kažemo iz nežne ljubavi i jer nam dušu muči velika briga za vaše spasenje, hajde da vam opet, sami sebe hraneći dobrim nadama, ponudimo pouku i pokažemo očinsku naklonost koju prema vama imamo. Nego, molim vas, dobro pazite na ovo što se govori, kako biste više ploda poneli i tako se domu vratili. Vašoj ljubavi valja reći šta je to što je pročitano. I reče, veli, Bog: neka budu svetila na svodu nebeskom da svetle na zemlji i da dele dan od noć; i neka postanu znak vremenima i danima i godinama, i neka postanu svetila na svodu nebeskom, da bi osvetljavala zemlju.

I bi tako. Budući da nas juče blaženi Mojsej pouči da je zemljinu bezobličnost Tvorac svega ukraasio biljem i cvetnim šarenilom i izrastanjem semena, danas kazuje o ukrašavanju neba. Kao što zemlju krasí ono što iz nje izrasta, tako je [Gospod] ovo vidljivo nebo načinio svetlijim i blistavijim i time što ga je osuo šarenilom zvezda i stvorio dva velika svetila - sunce i mesec. I načini, kaže, Bog dva svetila velika, svetilo veliko da vlada danom i svetilo manje da vlada noću, i zvezde. Vidiš li premudrost Tvorčevu? On samo kaza i ta se čudesna stihija - sunce - javi. [Mojsej] upravo to naziva velikim svetilom i kaže da je nastalo da bi vladalo danju. Ono, izblistavajući kao munje svoje zrake, dan čini svetlijim, pokazujući svakoga dana svoju nesravnjivu krasotu, pojavljujući se jutrom i sav rod ljudski budeći da ide na svoje poslove.

4. Na tu krasotu ukazujući, blaženi prorok kaže: I ono, kao ženik koji izlazi iz ložnice svoje, veseli se kao ispolin koji hita svojim putem. Sa kraja nebesa je izlazak njegov i hod njegov do kraja nebesa (Ps 18,67). Vidiš li kako nam je ovde predstavio i njegovu lepotu i brzinu njegovoga dejstva? Jer kazavši: Od kraja nebesa je izlazak njegovi hod njegov do kraja nebesa, doznačio nam je kako u jednom magnovenom trenu ono oprtčava svu vaseljenu i da izliva svoju svetlost sa kraja nakraj, mnogo čime donoseći korist. Jer ono ne greje samo, nego i suši. I ne suši samo, nego i sažiže. Veliko je čudo ove stihije i to niko ne bi mogao sve dostojno da izrekne. A ovo govorim i rečju je veličam da se ti ne bi na njoj zaustavio, ljubljeni, nego da bi otuda pohitao i divljenje preneo na njenoga Tvorca. Koliko se većom pokaže stihija, toliko se više vidi Tvorčevo čudo.

5. Ali jelinska deca, zadivivši se i porazivši stihijom ne mogahu da vide išta ispod njene površine i da proslave Sazdatelja, negose zaustaviše na stihiji i nju obogotvoriše. Stoga i kaže blaženi Pavle: I više se pokloniše i poslužiše stvari pre nego Tvorcu (Rim 1,25). Pa šta bi moglo biti bezumnije od njih koji ne mogoše po tvorevini da poznaju Tvorca, nego su prelašćeni tolikom prelešču da sazdanje i tvar uzvedu na Tvorčev stupanj? Zbog toga nas i Božanstveno Pismo, znajući koliko su nemarni ljudi skloni prelesti, unapred obaveštava o tome da je ova stihija stvorena posle tri dana, nakon što je iz zemlje izraslo sve semenje i pošto je ona dobila svoj ukras, kako niko ne bi mogao posle toga da govori da zemlja bez sunčevoga dejstva ne bi mogla da donese ploda. Zato ti [Pismo] i pokazuje da je sve bilo ispunjeno pre njegovoga stvaranja, kako ne bi njemu pripisivao rađanje plodova, nego Tvorcu svega Koji u početku kaza: Neka isklija zemlja bilje travno. Kažu li da i sunce doprinosi sazrevanju plodova - ni ja ne odričem. Kao što kada govorim da i zemljodelac sadejstvuje zemljinom dejstvu ne pripisujem sve zemljodelcu, nego kažem da, ma koliki trud on pokazao, ako ne blagoizvoli Onaj Koji je Svojom zapovešču od iskoni pobudio zemlju da se pokrene na rađanje plodova - nikakve mu koristi od mnogih muka - tako kažem i da, makar zemljodelcu pomogli i sunce i mesec i blagorastvorenje vazduha, svejedno neće biti uspeha ne kosne li se toga desnica sviše. A ako želi ta krepka ruka, i dejstvo stihija veliku će korist doneti. Znajući to tvrdo, zatvarajte usta onima koji bi još da se varaju i ne dozvoljavajte da poštovanje prema Tvorcu prenose na tvorevinu. Zato i Božanstveno Pismo pokazuje ne samo krasotu, nego i veličanstvo i

blagotvornost sunca time što kaže: kao ženik i raduje se kao ispolin koji hita putem - ali i slabost i ništavnost. Jer čuj šta na drugom mestu kaže: Šta je svetlije od sunca? A i ono iščezava (Sir 17,31). Neka te, kaže, ne prevari prizor: izvoli li da zapovedi Onaj Koji ga je Stvorio, sunce nestaje kao da ga nije ni bilo. Da to znaju deca jelinska, ne bi se tolikom prelešću prelastila, nego bi dobro znala da im od sozercavanja tvorevine valja ushitati Tvorcu. Zato On sunce i stvori u četvrti dan, da ti ne bi pomislio da ono čini dan. A i to što kazasmo za semena, reći ćemo i za dan - da je do stvaranja sunca prošlo tri dana. Vladika je poželeo da ovom stihijom svetlost dana učini jasnijom. Isto bismo mogli da kažemo i za manje svetilo, za mesec, jer i do njegovoga stvaranja behu tri noći. Ali i on nam, otkako je stvoren, koristi time što rasejava noćnu tamu i čini bezmalo sve drugo isto što i sunce. Jer sunce je određeno da vlada danju, a on da vlada noću. Šta znači ovo: da vlada danju i da vlada noću! Sunce, kaže, dobi vlast nad danom, a mesec nad noću, kako bi ono svojim zracima činilo dan svetlijim, a da bi ovaj razvejavao tamu i ljudskom rodu svojom svetlošću davao priliku da se neometano bavi svojim poslovima. Jer tada se i putnik osmeljuje na put, i brodar porine lađu da seče mora i svako se sa velikom slobodom prihvata svoga posla. Kada nas, dakle, pouči koja je korist od njih, [Mojsej] kaže: ... I zvezde. I postavi ih Bog na svodu nebeskom, da obasjavaju zemlju i da vladaju danju i noću i da dele svetlost od tame.

6. Razmisli i o tome kako nam je pokazao kolika je njihova blagotvornost. Postavi ih, kaže, na svodu nebeskom. Šta znači postavi! Znači li to kao da je rečeno "utvrdio"? Daleko od toga. Pa mi vidimo da one često u samo jednom trenu prevale veliko rastojanje i nikada ne stoje na jednome mestu, nego ispunjavaju svoj tok koji im je Vladika naznačio. Šta, dakle, znači postavi! On im je zapovedio da budu na nebu. Može se videti gde Pismo kasnije i na drugom mestu kaže: Postavi Adama u raju (Post2,8) - nije ga dakle tamo utvrdio, nego je zapovedio da on u raju prebiva. Tako bismo mogli i za zvezde da kažemo da je [Gospod] naredio da se one nalaze na svodu nebeskom da bi isijavale svoje svetlo na zemlju. Pomisli, ljubljani, koliko je veća radost videti usred noći nebo ozvezdano i kao kakvim cvećem ukrašeno raznolikim zvezdama što na zemlju izlivaju moćnu svetlost, nego lugove i vrtove? Za tu svrhu Gospod ih je i naznačio da svetle na zemlji i da načalstvuju danju i noću, što je uopšte kazano i za velika svetila. Jer kada nas obavesti o stvaranju onih dvaju svetila i zvezda, govoreći o svemu uopšteno, [Mojsej] kaže: ... I da vladaju danju i noću i da dele svetlost od tame. Kao što nije moguće po danu videti zvezde gde hitaju nebom, jer sunčeva svetlost svojim silinom skriva njihovo dejstvo, tako se ni sunce nikada ne može pojaviti noću, jer je mesec dovoljan da svojom svetlošću ozari noćnu tminu. Svaka stihija ostaje u sopstvenim granicama i nikada ne prelazi sopstvenu meru, nego svoje dejstvo savršava čuvajući Vladičin poredak. Ko bi mogao da ukaže na sve drugo čime koriste ljudskome rodu ova svetila i zvezde? I neka postanu, kaže, znaci vremenima i danima i godinama. Šta znači: znaci vremenima i danima i godinama! Božanstveno Pismo hoće da nam kaže da nam njihovo kretanje pruža znanje o vremenima i o smeni doba, o broju dana i o toku godine i kako po njima sve možemo da raspoznamo. I kormilar se prihvata plovidbe

gledajući na njihovo kretanje i usredsređeno motreći na nebo, pa sve brižljivo ispitujući preseca debela mora, a često, zahvaljujući time što u njih gleda, usred mrkne noći uspeva da usmeri lađu i da svojom veštinom osigura spasenje onima koji su na njoj. I zemljodelac će, po njima se obavestivši, znati kada valja da zaseje, a kada plug da povuče i poore, kada srp da naoštiri i da požnje. I u uređenju života znanje vremena, broja dana i godišnjega kruga nemalo nam pomaže. Mnogo bi se toga korisnog što te tvorevine čine ljudskoj dobrobiti moglo naći, da se ne bi moglo sve tačno ni nabrojati. Zato po malom prosuđujući treba da znamo kolika je njihova korist i, zadivivši se tvorevini, poklonimo se njenom Tvorcu i proslavimo ga poraženi neiskazivom ljubavlju koju On projavi prema ljudskome rodu time što sve to privede u postojanje ni zbog čega drugog nego radi čoveka, kojega je namerio da ubrzo potom postavi kao kakvoga cara ili vladara nad svim što je sazdao. I vide Bog, kaže, da je dobro. Vidiš li ti kako Božanstveno Pismo svakoga dana doznačava kako Mu je tvorevina ugodna, kako bi izmakao svako uporište onima koji se usuđuju da se protive onome što On stvori? To da upravo zbog toga [Pismo] ukazuje za svaku tvar, vidi se po tome koliko često to ponavlja - jer beše dovoljno nakon celokupnog stvaranja jedanput reći da je sve što [Gospod] načini dobro veoma. Ali znajući krajnju slabost našega razuma - [Pismo] i to postepeno čini, učeći nas da je sve stvoreno nekom promisliteljskom Premudročću i čovekoljubljem neizrecivim. I bi, kaže, vene, i bi jutro, dan četvrti. Kada je odelio nebeski svet, ukrasivši ga zvezdama i stvorivši dva velika svetila, On postavi kraj danu. I kaže: Bi večer, i bi jutro, dan četvrti. Primiti kako za svaki dan to kaže, želeći da čestom poukom božanske nauke utvrdi u razumu.

7. Sve to, dakle, imajući upečaćeno u srcu i svaki nemar stresavši, brižljivo držimo zdrava učenja i one koji su jelinskom prelešču savladani sa svakom krotošču poučavajmo da ne narušavaju poredak i da se, ostavivši Tvorca, ne klanjaju tvari koja je nastala radi našega spasenja i koristi. Makar Jelini [svoju laž] do iznemoglosti ponavljali, ja jasnim glasom kličem da sve to bi stvoreno radi ljudskoga roda, pošto, kao nepotrebno, Tvorcu ništa od toga ne beše potrebno, nego sve to stvori kako bi se pokazala ljubav prema nama i koliko On ceni ljudski rod, te da bismo Mu toga radi uznosili dolično poklonjenje. Pa koliko bi bilo bezumlje biti poražen lepotom tvorevine i kraj nje sedeti, a ne upirati oko razuma ka Sazdatelju i ne verovati blaženome Pavlu koji kaže: Jer nevidljivo Njegovo od sazdanja sveta na tvorevini umom sagledavano vidi se (Rim1,20). Šta kažeš, čoveče? Videvši nebo, diviš se njegovoj krasoti, šarenilu zvezda, izobilju svetlosti? Ne staj na tome, nego se pruži umom ka njihovom Tvorcu. Zadivljuje te, opet, sunčeva svetlost i dok gledaš koliko je velika njegova korist sav treptiš u čudu i kada vidiš da njegove zrake ozaruju tvoje oči, poražava te lepota te stihije? Ali ni tu nemoj stati, nego pomisli: ako je tvorevina tako čudesna i neobična i prevashodi svaki ljudski um, kakav bi mogao da bude Taj Koji ju je samo slovom i zapovešču stvorio. Tako razmišljaj i o zemlji - kada je vidiš ukrašenu cvetovima, kao šarenu haljinu prekrivenu rastinjem, ne pripiši njenoj sili to što iz nje rađa, niti sadejstvu sunca ili meseca, nego blagorazumno pomisli kako i pre stvaranja toga [Gospod] reče samo: Neka izvede zemlja bilje travno - i

celo se lice zemlje u mah ozari. Ako o tome budemo svakoga dana promišljali, i sami ćemo biti blagorazumni i Vladiki ćemo usposlati dolično, a bolje reći - shodno našoj moći, slavoslovlje. A proslavićemo Ga ne samo time, nego i vrlinskim življenjem, ako ne padnemo opet u iste grehe, nego ukoliko, odbacivši đavolska lukavstva, pažnjom koja nakon toga usledi, velikom revnošću i strogim ispovedanjem privučemo višnju blagodat. Jer Njemu je, zbog Njegovog velikog čovekoljublja, dovoljno da mi samo odstupimo od zla, a ako se oko toga založimo, lako ćemo se prenuti i prema činjenju dobra. Nemojte, onda, molim vas, da mi se neko pojavljuje na konjskim trkalištima, a neka ne traći dan ni na nepriličnim zborištima. Neka se niko ne odaje kocki i tamošnjoj galami i drugim pošastima. Jer koja je korist, reci mi, od posta, kada gladan provedeš dan, a predaješ se kocki i bezumnom brbljanju, a često ga ceo i u kletvama i hulama protračiš? Nemojmo, molim vas, nemojmo biti tako nemarno raspoloženi prema sopstvenom spasenju, nego radije neprestano besedimo o duhovnom i neka svako, uzevši božansku knjigu i sazavši bližnje, napaja Božanstvenim besedama i svoj razum i razum svojim sažitelja, kako bismo tako mogli i da izbegnemo smicalice lukavoga i velika dobra da dobijemo od posta i da okušamo Božje čovekoljublje, blagodaću i milosrđem jednorodnoga Sina Njegovog, Kome sa Ocem, zajedno sa Svetim Duhom [pripadaju] slava, sila i čast sada i uvek i u vekove vekova. Amin.

OMILIJA ŠESTA

[sadržaj](#)

I reče Bog; neka izvedu vode gmizavce duša živih i ptice koje lete nad zemljom po svodu nebeskom; i bi tako. I stvori Bog kitove velike i svaku dušu životinja gmizavih, koje izvedoše vode po vrstama njihovim. (Post. 1,20-24)

1. Dovoljno smo juče ukorili one koji pohitaše na hipodrom i predočili im kolika je šteta koju su pretrpeli time što su u tren rastočili duhovno blago koje su postom sakupili i što su od velikoga bogatstva sami sebe doveli u krajnju bedu. Hajde, onda, da se danas poslužimo prijatnijim lekom i da svoje duševne rane povežemo kao da su u pitanju naši udovi. A juče privismo ljuće lekove, ne prosto da bismo se namučili i produžili bolove, nego da bi njihova jačina prodrila do rane. I lekari i očevi imaju običaj da tako čine - lekari prvo nalažu delotvornije lekove i kada se rana provali, onda daju one koji mogu da ublaže [bol]. A očevi kada vide decu svoju da prave ispade, prvo se posluže batinama, pa onda savetima i molbama. Tako ćemo i mi, ako smo juče i grubo govorili, danas posegnuti za krotkijom besedom i isceliti vas kao svoje udove. Kao što nam vaše preuspevanje domeće veću smelost i naše je duhovno bogatstvo gledati vas gde uzrastate u duhovnom, u vrlini se razblistavate i uzdržavate se od onoga što može da škodi, tako se i kada vas vidimo da vas sapliću i zavode obmane đavolske ispunjavamo žalošću i nekakav se stid, eto, razliva našom dušom. Uostalom, i blaženi Pavle kaza: tada mi živimo, ako vi stojite u Gospodu (1 Sol 3,8). Dakle, kao savršeni i ispunjeni razumom zaboravljajte ono što je prošlo, a pružajte se onome što sledi i, setivši se zaveta koje ste dali Hristu, ubuduće ih dobro čuvajte. A zatvorivši celomudrenim razumom svaki pristup smicalicama

đavoljim, revnošću koja tome sledi omijte mrlju koju vam nemar nanese i pobedite nepriličnu i štetnu naviku, pomislivši da nije strašno samo to što oni koji na hipodrome otidoše samo sebi pričinjavaju veliku štetu, nego što su krivi i mnogima drugim za sablazan. Jer kada Jelini i Judeji onoga koji svaki dan u crkvi danjuje i stalno prima pouku vide da se odjednom tamo pojavljuje i sa njima se meša, kako ne bi pomislili da je naše učenje prevara kao i sve naše? Ili zar ne čuješ blaženoga Pavla kako jasnim glasom savetuje: Ne budite kamen spoticanja (1 Kor 10,32). A da ti ne bi potom pomislio da je on savet dao samo u vezi sa našim jednovernicima, dodao je: ni Judejima i Jelinima, a onda - ni Crkvi Božjoj. Ništa upravo tako ne sramoti naše veroispovedanje i nanosi mu štetu kao kada nevernima dajemo ma kakvu priliku za sablazan. Kada oni, dakle, vide neke među nama gde blistaju vrlinom i savršeno preziru sve žitejsko, neki među njima kipte od besa, a drugi se često zadive i poraze time što oni koji su iste prirode sa njima ne žive kao i oni. A, opet, kada vide neki sitni nemar, odmah oštre jezik protiv svih nas zajedno i zbog nemara jednoga hrišćanina dižu glas protiv celoga roda hrišćanskog uopšte. I ni tu ne staju, nego govoreći protiv sopstvene glave, zbog nemara slugu usuđuju se da odmah hule i na zajedničkoga Vladiku i smatraju da je tuđa nebriga izgovor za njihovu sopstvenu zabludu.

2. A da ovo nosi najveću opasnost onima koji takvima daju povoda za hulu, čujmo proroka gde vapije i govori u ime Božje: Avaj vama, jer se zbog vas ime Moje huli među neznabošcima (Is 52,5). Strašno je i puno trepeta to što reče! Ovo avaj kao da je od nekoga ko kuka nad onima koji su naznačeni za onu neizbežnu kaznu. A kao što, dakle, onima koji su zbog svojega nemara drugima razlog za hulu, predstoji tolika kazna, tako, opet, one koji se staraju oko dobrodetelji čekaju nebrojeni venci. Isto to učeći i Hristos govoraše: Neka zasija svetlost vaša pred ljudima, da vide dobra dela vaša i da proslave Oia vašega Koji je na nebesima (Mt 5,16). Jer kao što oni koje sablazni nebriga nekog hrišćanina oštre jezik na Vladiku našega, tako, kaže, kada sledite dobrodetelj, ljudi koji vas gledaju ne zaustavljaju se na tome da samo vas hvale, nego videvši vaša dela gde svetle i vaše oči kako blistaju, pokrenu se na slavoslovlje Oca vašega Koji je na nebesima. A kada oni to čine, i nama je opet nagrada sve izvesnija i zato što nas oni hvale i Vladika nas daruje nebrojenim dobrima: jer one koji Me proslavljaju, proslaviću (1 Car 2,30). Zato sve činimo, ljubljeni, kako bi se proslavio naš Vladika i ne pružajmo nikome povoda za sablazan. Tome nas upravo neprestano uči učitelj vaseljene, blaženi Pavle, govoreći na jednom mestu: Ako jelo sablažnjava brata mojega, neću jesti meso doveka (1Kor 8,13). A drugde opet kaže: A tako grešeći prema braći, i ranjavajući njihovu nemoćnu savest, prema Hristu grešite (1 Kor 8,12). Strašna je to pretnja i nosi veliku osudu! Ne pomisli, kaže, da to samo onome šteti. Prelazi to na samoga Hrista Koji Se razape. Ako, dakle, tvoj Vladika nije odbio da zbog njega bude razapet, zar ti onda da se ne kloniš svega što bi moglo da mu pruži ma kakav povod za sablazan? A svugde ćeš naći da On to savetuje učenicima, jer to je ono što naš život drži u poretku. Zbog toga i na drugom mestu pišući, [sv. apostol Pavle] govoraše: Neka ne gleda svoje svaki od vas, nego i drugoga (Fil 2,4). I opet: Sve mi je vlasno, ali ne naziđuje sve (1Kor 10,23). Jesi li video mudrost apostolsku?

Ako mi je i dozvoljeno, kaže, da učinim nešto što mi ni u čemu ne škodi, a da tome ne sledi nazidanje bližnjega, ja to sebi ne bih mogao da dozvolim. Vidiš li nežnu dušu, kako ni u čemu ne gleda svoje, nego kroz sve projavljuje najveću dobrodetelj - veliku brigu o nazidavanju bližnjega? Sve to imajući na umu, čuvajmo se, molim vas, i uzdržavajmo od onoga što može da rastoči bogatstvo naše vrline i nikada ne činimo išta što donosi ma kakvu štetu bližnjemu. Jer to i greh čini težim i priprema nam strašniju kaznu. I ne prezirimo prostoga čoveka i ne govorimo one hladne reči: "Šta me se tiče ako se tamo neki sablažnjava?" Šta to govoriš, reci mi? Šta te se tiče? Hristos je zapovedio da tvoj život tako blista, da ti se ne dive samo oni koji gledaju, nego da Se i tvoj Vladika proslavi, a ti činiš suprotno i pomažeš da se mesto slavoslovlja hule na Njega uznose, i još te nije briga? I gde je tu duša blagočestiva, duša koja dobro poznaje zakone Božje?

3. Nego ako je ranije ko to, iz navike, i izrekao ravnodušno, sada, molim vas neka, primivši naš savet, prestane da govori te neprilične reči i postara se da sve tako čini, da mu ne bi sudilo ono nedremenooko i osuđivala ga savest i da se oni koji ga gledaju ne bi pokrenuli nahulu na Vladiku. Ukoliko sa tolikom pažnjom budemo ustrojili svoježivote, velikoga ćemo i Vladičinog čovekoljublja okušati i izbećićemo smicalice đavolove. Jer kada nas vidi trezvene i bodre, znajući da će zalud pokušavati, taj će odstupiti pokrivši se [stidom]. Nego, dosta je ovo za uvod. Hajde, dakle, da izloživši vašoj ljubaviono što je pročitano, postavimo pred vas duhovnu gozbu, te da vidimočemu to i danas blaženi Mojsej, a tačnije Duh Sveti njegovim jezikom, želi da nas pouči. Šta, dakle, veli? I reče Bog: neka izvedu vode gmizavce duša živih i ptice koje lete nad zemljom po svodu nebeskom. I bi tako. Gle daj koliko je čovekoljublje Vladičino - kako nas po nekakvom poretku i sledu obaveštava o celokupnom stvaranju. Prvo nas pouči kako je zemlju na rađanje plodova Sopstvenom zapovešću pobudio. Potom, obavestivši ostvaranju dvaju svetila, dodade išarenilo zvezda, kojima krasotu [nebesku učini sjajnijom. Danas, dakle, prelazi na vode i pokazuje nam kako one Njegovom rečju i zapovešću daju životinje sa dušom (ἐμψυχα = o/duše/vljene). Neka izvedu vode, kaže, šizavce duša živih i ptice koje lete nad zemljom po svodu nebeskom. Koja će reč moći, reci mi, da dosegne to čudo? Koji će jezik biti dovoljan da proslavi Tvorca? On samo kaza: neka iskljija zemlja - i u tren je pobudi na trudove. Sada kaže: neka izvedu vode. Gledaj kako su zapovesti međusobno saglasne. Onde kaže: neka iskljija, a ovde: neka izvedu vode šizavcv duša živih. Kao što za zemlju kaza samo: neka iskljija, i dade se šarenilo cvetno i biljno i semenje i, rečju, sve stvoreno beše, tako i ovde reče: Neka izvedu vode gmizavce duša živih i ptice koje lete nad zemljom po svodu nebeskom - i smesta se stvoriše tolike vrste gmizavaca i toliko šarenilo ptica da ih nije moguće nabrojati. Njegova zapovest beše kratka i samo jedanput izgovorena, a koliko je životinjskih vrsta i kakve su samo. Ali ne čudi se, ljubljeni. To beše reč Božja i ona sve što postoji darova postojanjem. Vidiš li kako [Gospod] sve iz nebitija u bitije privodi? Jesi li video kako je podrobna pouka, koliko je snishođenje Vladičino koje On pokazuje prema rodu našem? Jer otkuda bismo mi to mogli da saznamo tako tačno, da nije On iz velikoga i neizrecivog čovekoljublja izvoleo da jezikom prorokovim

pouči rod ljudski? Kako bismo znali i koji je bio redosled stvaranja i sila Tvorčeva, kako reč Njegova delo posta i da postojanjem i ulaskom u bitije darova ljude?

4. Ali ima i nekih nerazumnih, te se i nakon tolike pouke usuđuju da ne veruju i ne dopuštaju da vidljivi svet ima tvorca - jedni govore da vidljivo postoji samo od sebe, a drugi da je nastalo iz nekakvog pretpostojećeg veštastva. Eto kolika je prevara đavolova, kako se poslužio lakomislenošću onih koje je prelest zarobila! Stoga nas, upravo, blaženi Mojsej toliko podrobno i obaveštava, poučavan Božanstvenim Duhom, da ne bismo postradali od istoga od čega i oni, nego da bismo tačno znali i sled stvaranja i pojedinačno kako je sve stvoreno. Jer da nije Bog tako vodio jezik prorokov iz brige prema našem spasenju, dovoljno bi bilo reći da Bog stvori nebo i zemlju, more i životinje, i ne staviti ni redosled dana, niti šta beše prvo, a šta posle. Ali da nikakav izgovor ne bi preostao onima koji hoće da budu nezahvalni, [Mojsej] razgovetno razdvaja i poredak nastajanja i broj dana i o svemu nas obaveštava sa velikim snishođenjem, kako poznavši svu istinu ne bismo više obraćali pažnju na one koji, prelašćeni, sve govore po sopstvenom rasuđivanju, nego da bismo znali neizrecivu silu svoga Tvorca. I bi, kaže, tako. On reče: Neka izvedu vode šizavce duša živih i ptice koje lete nad zemljom po svodu nebeskom - i stihija posluša Njega i posluša zapovest. I bi, kaže, tako, kako naznači Vladika. I stvori Bog kitove velike i svaku dušu

živošinja šizavih, koje izvedoše vode io vrsšama njihovim i svaku pticu pernatu po rodu. I vide Bog da je dobro i blašslovi ih Bog, švoreći: rastite i množite se i ispunite vode koje su u morima, i ptice neka se umnože na zemlji. Gledaj i ovde kolika je premudrost Duha. Rekavši da bi tako, blaženi Mojsej nas postupno poučava i kaže: I stvori Bog kitove velike i svaku dušu životinja Gmizavih koje izvedoše vode po vrstama njihovim i svaku pticu pernatu porodu. I vide Bogdajedobro. I ovde [Mojsej] opet predupređuje drskost onih koji o svemu govore površno, da se ne bi još našao neko da pita zašto nastadoše kitovi i koja nam je korist od njih i od njihovoga stvaranja. Rekavši, zato: Stvori Bog kitove velike i svaku dušu životinja šizavih i ptice, odmah dodade: I vide Bog da je dobro. Nemoj da se ako ne znaš, kaže, razlog zašto nešto postoji, usudiš da prezireš tvorevinu. Čuo si Vladiku gde daje sud i kaže da je dobro, a ti si sišao sa uma i drznuo se da se pitaš zašto šta posta, klevećući stvaranje toga kao uzaludno? A ukoliko si blagorazuman, moći ćeš i iz njihovoga stvaranja da spoznaš i silu Vladičinu i neizrecivo čovekoljublje - silu, jer rečju i zapovešću učini da se tolike životinje stvore iz voda, a čovekoljublje jer im, stvorivši ih, odredi njihov sopstveni prostor i udeli im neizmerni deo mora, kako nikome ne bi škodile, nego živele u vodama i samom svojom pojavom svedočile o prevashodnoj sili Tvorčevoj, a nikakvu štetu ne pričinjavajući rodu ljudskom. Ili smatraš da je to mali znak ljubavi prema čoveku, što ti dvostruka korist od njih biva? To i bogopoznanju privodi one koji žele da su blagorazumni i da se zadive veličinom Njegovoga čovekoljublja, jer je ljudski rod oslobodio od štete koju mogu da mu pričine. Nije On sve stvorio samo na našu korist, nego zbog velike Njegove štedrote nešto je stvoreno na korist, a drugo zato da bi javljalo silu Tvorčevu. Kada čuješ, dakle, da vide Bog da je dobro, nemoj više da se usudiš

da protivrečiš Božanstvenom Pismu, niti da se zanimaš tricama, da si odviše radoznao, pa da se pitaš zašto ovo ili ono postade. I blagoslovi ih Bog, kaže, i reče: rastite i množite se i ispunite vode koje su u morima i ptice neka se umnože na zemlji.

5. To je blagoslov da se one umnože. Budući da su stvorene životinje imale dušu, [Gospod] je želeo da one ne prestanu da postoje, te zato [Mojsej] dodade: I blagoslovi ih Bog i reče: rastite i množite se. I ta ih reč do sada drži. Toliko vremena proteče i nijedan se soj njihov ne umanji. Blagoslov od Boga i reči: Rastite i množite se darovali su ih postojanjem i time što do danas ne prolaze. I bi, kaže, veče, i bi jutro, dan peti. Eto kako nas Božanstveno Pismo pouči i o živim bićima sazdanim u peti dan. Nego sačekaj malo, te ćeš opet videti čovekoljublje Vladike svojega. Nije On samo vode pobudio na rađanje živih bića, nego još zapovedi i da iz zemlje izađu kopnene životinje. Uopšte nije neumesno da se danas malo dotaknemo i onoga što je nastalo u šesti dan. I reče, kaže, Bog: neka izvede zemlja dušu živu po rodu, četvoronožne i gmizavce i zveri na zemlji, i stoku i sve gmizavce zemlje po rodu. I bi tako. Gledaj kako i zemlja opet sugubi prinos daje i kako sadejstvuje Vladičinoj zapovesti. Onda je dala da raste semenje, a sada dade životinje sa dušom, četvoronožne, gmizavce, zveri i stoku. Eto, i sada se vidi ono o čemu ranije rekoh - da nije sve stvoreno samo radi naše koristi, nego i da bismo, gledajući izobilno bogatstvo njegove tvorevine, porazili se silom Tvorčevom i znali kako sve ovo beše stvoreno nekakvom premudročću i neiskazivim čovekoljubljem radi časti čoveka koji je tek trebalo da bude sazdan. I stvori, kaže, BOG zveri zemlje po rodu njihovom i skotove po rodu njihovom i sve gmizavce zemlje po rodu njihovom. I vide Bog da je dobro. Gde su sada oni koji se usuđuju da pitaju: "Čemu zveri? Čemu gmizavci?" Neka slušaju Božanstveno Pismo koje kaže: I vide Bog da je dobro. Reci mi: sami Tvorac hvali tvorevinu, a ti se usuđuješ da prigovaraš? Koliko je to bezumlje! Zemlja dade, kada smo kod semenja i bilja, ne samo plodno nego i бесплодно drveće, i ne rastu iz nje samo nekorisne trave, nego i nama nepoznate, a često i štetne, pa se opet niko neće zbog toga drznuti da ukori tvorevinu. Ništa se ne zbi uzalud i bez razloga, niti bi od Tvorca i dobilo pohvalu da nije stvoreno na nekakvu korist. Kao što, dakle, među drvećem nisu sva plodna, nego su mnoga i бесплодна, ali nam i ta ne manje od plodnih donose zadivljujuću korist i služe našem zadovoljstvu. Mi od njih i kuće gradimo i na mnoge druge načine ona služe našoj udobnosti, tako da uopšte nema ničega a da nije sa nekim razlogom stvoreno, makar ljudska priroda i ne bila kadra da pouzdano pozna svrhu svega. Kakav je, dakle, slučaj sa drvećem, tako je i sa životinjama: neke su nam pogodne za hranu, a druge da nam služe. I rod zveri i gmizavaca nemalo nam koristi, pa ako neko poželi da to blagorazumno ispita, nalazi da nam i sada, kada smo vlasti nad njima lišeni zbog neposlušanja prvozdanoga [Adama], velika je od njih korist. Uzimajući mnogo toga od njih, lekari pripremaju lekove na našu telesnu dobrobit. A i inače, kakva je šteta od stvaranja zveri, kada je jednako kao i pitome trebalo da budu podvlašćene onome koji je uskoro imao da bude stvoren? Toliko ću vam zasada reći.

6. Da bi pojmió krajnju ljubav Vladičinu koju On pokazuje prema rodu našem, [seti se kako On], pošto razape nebo, razastra zemlju i stvori svod koji kao neka pregrada razdeljuje vode, te zapovedi da se stvore vodena zborišta, nazva ih morima, a kopno zemljom, koju potom ukrasi stvaranjem semena i raznovrsnoga bilja. Zatim pređe na stvaranje dvaju velikih svetila i šarenila zvezda, okitivši njima lepotu nebesku. Stvorivši potom iz voda životinje sa dušom i ptice koje lete nad zemljom po svodu nebeskom i ispunivši broj od pet dana, a kako beše potrebno da se stvore i životinje od zemlje, On naredi da se rode i one - neke pogodne za hranu, a druge korisne za službu - zveri i gmizavci. Kada, dakle, sve ukrasi i naloži doličan poredak i red vidljivoj tvorevini, On ugotovi i raskošnu i bogatu trpezu ispunjenu šarenim i svakovrsnim jelima, i kada, da tako kažem, carske dvore sa svih strana divno obasja, On konačno stvara onoga koji će u svemu tome da uživa i predaje mu vlast nad svim vidljivim, te pokazuje koliko je živo biće koje će biti stvoreno časnije od celokupne tvorevine, kada zapoveda da celokupna tvorevina bude pod njegovom vlašću i nadzorom. Ali da ne bismo suviše razvukli besedu, zadovoljivši se ovim što je rečeno odložićemo za sutra slovo o stvaranju toga čudnog slovesnog i duševnoga živog bića, čoveka, i sada vam uobičajen poziv upućujući da pamтите šta vam je kazano i da kroz sve vidljivo same sebe pobuđujete na slavoslovlje Vladike. A što ne postizemo i ne možemo da shvatimo svrhu svega što je stvoreno - neka nam ne bude razlog za bezverje, nego povod za slavoslovlje. Kada razum iznemogne i rasuđivanje posustane, pomisli koliko je veličanstvo Vladičino upravo po tome što je Njegova moć tolika da mi ne znamo ni tačnu svrhu svega što On stvori. To [shvatati] znak je blagorazumne i trezvene duše. I Jelini se upravo u tome prelastiše što su u svemu popuštali sopstvenim rasuđivanjima, te odbijajući da sagledaju slabost sopstvene prirode, nego umislivši previsoko o sebi i prestupivši sopstvenu meru, izgubiše i čast koju su još i imali. Udostojeni razumom i dobivši od Tvorca toliko prvenstvovanje, časniji od sve vidljive stvari - oni se survaše u toliku beslovesnost, da se klanjahu i psima, majmunima i krokodilima i koječemu još nedostojnijem od ovoga. I zašto govorim samo o beslovesnim životinjama? Mnogi među njima pali su u toliku bezumlje i toliku neosetljivost, da su poštovali i luk i još ništavnije stvari od toga. Na njih misleći, prorok zato govoraše: Pribroji se stoci nerazumnoj i upodobi joj se (Ps 48,21). Onaj koji je, kaže, obdaren slovesnošću i udostojen tolike mudrosti, upodobi se beslovesnima, a bezmalo posta i gori od njih. Jer kao beslovesna ona neće biti osuđena. A onaj koji je udostojen razuma a koji se sunovrati u njihovu beslovesnost, sa pravom će biti podvrgnut velikoj kazni jer beše neblagodaran za toliko dobro koje mu je učinjeno. Otuda su [jelinski neznaščci] i kamenje i drvene idole konačno proglasili bogovima i te vidljive stihije obogotvorili. Jedanput skrenuvši sa pravoga puta - pođošu po urvinama i survaše se u sami bezdan zla.

7. Ali mi svejedno nemojmo gubiti nadu u njihovo spasenje, nego doprinosimo onim što zavisi od nas i sa svakim usrdem i dugotrpljenjem razgovarajmo sa njima, ukazujući im i kolika je besmislica to [u šta veruju] i kolika je šteta od toga, i nikada se nemojmo odricati njihovoga spasenja. Verovatno je da će se oni vremenom uveriti i to svakako ukoliko mi živimo tako da im ne dajemo nikakav

povod [za sablazan]. Mnogi od njih, kada vide da neki naši jednovjerni, koji se samo po imenu zovu hrišćanima, slično njima samima grabe [tuđe], pohlepni su, kleveću, rade drugima o zlu, spletkare i čine koješta drugo, predaju se raskoši i proždrljivosti - više ni savet ne primaju, smatrajući našu [veru] obmanom i sve nas jednako krivima. Razmisli kolike će se kazne takvi [hrišćani] udostojiti, kada ne samo da sebi samima oganj neugasivi nagrću, nego su krivi i za to što se drugi utvrđuju u obmani i zatvaraju uši za pouku o vrlini i dajući time povod da se kleveću i oni koji slede dobrodetelj a, što je od svega najteže - kada se zbog njih i Vladika huli? Vidiš li kolika je šteta od greha? Vidiš li kako oni koji slede zlo sami sebe čine krivim ne za neznatnu, nego i za najtežu kaznu, kada budu za sve račun polagali - ne samo za sopstvenu pogibao, nego i za sablazan prevarenih i za to što se beščaste oni koji slede dobrodetelj i huli se na Boga? Sve to imajući na umu, ne budimo nemarni prema svome spasenju i postarajmo se ozbiljno da živimo po Bogu, znajući da se upravo ovde ili osuđujemo ili udostojavamo Njegovoga čovekoljublja. Tako, dakle, sve činimo da bismo i sami živeli sa dobrom savešću i da bismo one koji su još zabludeli svojim življenjem po Bogu uputili prema istini, kako bi zbog nas i sva druga naša braća okušala dobru pohvalu, a pre toga svega da bi Se proslavio naš Vladika i veliku brigu za nas pokazao. Kada ljudi koji nas gledaju imaju koristi i slavu Bogu uznose, i mi ćemo veće naklonosti od Njega okušati. I šta bi moglo da bude blaženije od čoveka koji živi tako da porazi one koji ga gledaju, pa da kažu: "Slava Ti, Bože! Kakvi su hrišćani! Kakvo mudroljublje pokazuju! Kako preziru sadašnje! Kako sve smatraju senkom i snom i ni za šta vidljivo ne mare, nego sve čine kao da u tuđini žive, žudeći svakoga dana da otputuju odavde!" Šta misliš, koliku nagradu od Boga te reči spremaju onima koji ovde tako život provode? I čudesno je i divno to da će i oni koji tako o nama sude brzo odstupiti od svoje zablude i priljubiti se istini. A koliku to smelost tamo daje, svakome je jasno. Znajući, dakle, da smo odgovorni i za korist i za štetu bližnjih, tako ustrojajmo sopstveni život da ne budemo samo mi njime zadovoljni, nego da postane i primer za pouku drugima, kako bismo i ovde veliku od Boga naklonost sebi privukli i u budućem [veku] izobilno okuša-li čovekoljublja Božjeg, blagodaću i milosrđem jednorodnoga Sina Njegovog, Kojem sa Ocem, zajedno sa Svetim Duhom [pripadaju] slava, sila i čast sada i u vekove vekova. Amin.

OMILIJA SEDMA

[sadržaj](#)

I reče Bog: načinimo čoveka po slici našoj i po podobiju. I neka vladaju ribama morskim i pticama nebeskim i stokom i zverima i evom zemljom i svim gmizavcima koji gmižu po zemlji. (Post. 1,26)

1. Hajde da i danas, pošto sa velikom radošću saslušaste ono što smo juče govorili, predstavimo vašoj ljubavi ono što je upravo čitano, zamolivši vas prethodno da pomno pazite na to što se govori i da prethodne reči slažete u razumu, da se i mi ne bismo uludotoliko trudili. Ono oko čega se mi staramo je da vi tačno poznate silu toga što je napisano, ne da biste samo vi to znali, nego kako biste i drugima postali učiteljima i, po blaženom Pavlu, jedni druge

izgrađivali (1Sol 5,11). Jer ako vi napredujete u Gospodu i ako pokazujete preuspevanje u duhovnoj nauci, veliku ćete radost i nama pričiniti. To je, upravo, najveća naša radost i najveći praznik. Jer ko je naša nada, radost, venac pohvale?, pita [sveti apostol Pavle]. Niste li to vi i vaše preuspevanje po Bogu (1 Sol 2,19)? Tako i svaki učitelj, kada vidi da mu je učenik brižljivo utvrdio u razumu sećanje na pređašnje pouke i da delatno pokazuje plod, sa velikom radošću predaje mu znanje i o narednom. Tako, dakle, i mi, što više vidimo da vam je bodar razum, da vam žeđ raste i misao krilati, sve usrdniji bivamo u tome da vam izložimo bogatiju pouku. I što vam više izlivamo duhovne vode, i nama radi vašega nazidanja i vaše duhovne koristi one sve više bujaju. Ovde, naime, ne može da se dogodi ono što je prirodno za novac. Onaj koji je tamo bližnjem dao srebro, umanjio je sopstveno imanje i što više daje, ono mu se sve više i smanjuje. A ovde je suprotno. Imanje se upravo i uvećava onda, tada se više i domeće ovom duhovnom blagu - kada štedro izlivamo pouke željnima da od njih imaju koristi. Kada nam je, dakle, to zalog većega bogatstva i imanja, a i vi imate neutolnu želju za ovom duhovnom hranom, hajde da vidimo čemu nas ?o i danas poučava blaženi Mojsej kroz ovo što pročitasmo, ili radije - šta blagodat Duha njegovim jezikom kazuje svima nama. I reče, kaže, Bog: načinimo čoveka po slici našoj i po podobiju. Nemojmo da prosto pretrčimo, ljubljani, preko ovoga što je kazano, nego ispitujmo svaku, pa i kratku, reč i, spustivši se u njihovu dubinu, istražimo silu koja je sakrivena u njima. Ako je tu i malo reči, ali veliko je skriveno blago, a trezvenim i budnim dolikuje da se ne zaustavljaju na površini. Pa i oni koji nastoje da otkriju veštastvenu riznicu ne kopaju i ne ispituju samo površno, nego se spuste u veliku dubinu i istražuju nedra zemljina, pa svojim umećem odvajaju zlato od zemlje i nakon mnogo truda i znoja često jedva mogu da pronađu tek poneko zrnce. A ovde ništa nije tako, nego je i muka manja, i blago je neiskazano - jer sve je duhovno takvo.

2. Ne budimo, dakle, gori od onih koji žude za veštastvenim stvarima, nego ispitajmo i mi tu duhovnu skrivnicu koja leži u ovim rečima i vidimo prvo šta je ono što je novo i čudno u njima i zašto je ovaj blaženi prorok ili, tačnije, čovekoljubivi Bog javljajući se kroz proroka, upotrebio takav [novi] način izražavanja. Kaže On: Načinimo čoveka po slici našoj i po podobiju. Ranije Ga slušasmo gde, nakon što stvori nebo i zemlju, reče: Neka bude svetlost i Neka bude svod posred voda. I opet: Neka se sabere voda na jedno mesto i neka se pojavi kopno i Neka budu svetila i Neka izvedu vode gmizavce duša živih (Post 1,3,6,9,14,20). Jesi li video kako je samo rečju i zapovešću celokupna tvar nastala u pet dana? A gledaj kolika je danas razlika u izrazu. On više ne kaže: "Neka bude čovek", nego šta? Načinimo čoveka po slici našoj i po podobiju. Šta je tu novo i neobično? Ko je, dakle, ovaj koji se stvara, da su za to Tvorcu bili potrebni toliki savet i razmišljanje? Ne užasavaj se, ljubljani. Ono što je časnije od svih vidljivih bića - čovek je, i radi njega i beše sve ovo stvoreno - nebo, zemlja, more, sunce, mesec, zvezde, gmizavci, stoka, sve beslovesne životinje. I zašto je, pitaš se, ako je od svega ovoga časniji, on stvoren kasnije? Sa razlogom je to tako. Jer kao što je, kada se car nameri da uđe u grad, prirodno da kopljenosci i svi drugi idu napred, kako bi car u svoje odaje stupio tek kada

budu bile valjano pripremljene, tako i sada [Gospod], nameravajući da nad svim na zemlji postavi nekoga cara i vladara, prethodno sav ovaj ukras stvori i onda privede onoga koji je naznačen da načalstvuje, pokazujući nam time koliko On ceni to biće. Ali pitajmo Judejca i vidimo šta on kaže kome je rečeno: Načinimo čoveka po slici našoj. Pa to je spis Mojsejev, kome oni kažu da veruju, mada nije tako, jer Hristos kaže: Ako verujete Mojseju, verujete Meni (Jn5,46). Spisi su, eto, kod njih, a smisao kod nas.

3. Kome je, dakle, kazano: Načinimo čoveka i kome to Vladika dajetaj predlog? Nije to zato što On potrebuje saveta i [tuđega] mišljenja daleko bilo - nego On to želi da nam time doznači prevashodnu čast koja se ukazuje stvorenom čoveku. Šta, dakle, kažu ti koji još imaju pokrov u srcima svojim i odbijaju da shvate išta od onoga što tamo leži? Angelu, vele, to kaže ili arhangelu. O, ludosti! O, krajnje bestidnosti! Pa kako bi mogao, čoveče, angeo da učestvuje u odluci Vladičinoj i tvar da savetuje Tvorca? Nije udeo angela da savetuju, nego da predstoje i da ispunjavaju svoju službu. A da bi se uverio, slušaj veleglasnoga Isaiju gde kaže o višnjim silama angeoskim kako vide heruvime gde stoje zdesna Bogu i serafime koji krilima pokrivahu lica svoja i noge (Is6,2). Jasno je da oni ne mogahu da podnose svetlost koja odande nadiraše, nego stajahu sa velikim strahom i trepetom, jer tvorevini dolikuje da pred Vladikom stoji.

4. Ali oni, ne razumevajući ništa od onoga što piše, govore ono što im prosto padne na pamet. Stoga nama valja da odbacimo njihove klevete i da poučimo čeda Crkve koji je istinski smisao ovih reči. Ko je, dakle, taj kome [Bog] kaže: Načinimo čoveka! A ?o drugi ako ne velikoga saveta angel, divni savetnik, krepki, knez mira, otac budućega veka (Is9,6), jednorodni Bogomladenac, Koji je Ocu ravan po suštini i kroz Koga sve postade? Njemu to kaže [Gospod]: Načinimo čoveka po slici našoj i po podobiju. Ovde i onima koji umuju arijanski On zadaje smrtnu ranu, jer nije zapovedno rekao "načini", kao onome koji je niži [od Njega] ili kao manjem po suštini, nego sa ravnom čašću [reče]: načinimo. A i ovo nam pokazuje jednosuštnost: Načinimo, kaže, čoveka po slici našoj i po podobiju. Ali tu se opet pojavljuju drugi jeretici, koji skvrne dogmate Crkve i kažu da je, eto, [Gospod] rekao: po slici našoj, pa otuda žele da kažu da je Božanstvo čovekoliko, što bi bilo potpuno bezumlje - Onoga Koji nema obraza ni oblika i Koji je neizmenjiv svoditi na ljudski oblik i obraz i bestelesnome pridavati udove. Šta bi moglo da bude ravno tom bezumlju, kada oni ne samo da ne žele da se naziđuju učenjem bogonadahnutih Pisama, nego otuda još imaju i veliku štetu? Tako upravo [rade] i bolesnici ioni koji slabo vide ovim telesnim očima. Kao što oni zbog slabosti očiju mrze i sunčevu svetlost i kao što se bolesni gnušaju i najzdravije hrane, tako i ovi koji boluju dušom i duhovno slepi ne mogu da upere pogled prema svetlosti istine. Ispunimo zato ono što zavisi od nas i ruke im pružimo, razgovarajući sa njima sa velikom krotošču. Tako je upravo i blaženi Pavle savetovao, govoreći: ... Sa krotošču karati one koji se protive, ne bi li im kako Bog, kaže, dao pokajanje za poznanje istine i da se prenu[1] iz zamke đavola, koji ih je žive ulovio da tvore njegovu volju (2 Tim 2,25-26). Vidiš li kako je tim rečima doznačio da oni kao da su omamljeni nekakvim pijanstvom, jer

rekavši: da se prenu, on je pokazao da oni kao da su negde pogruženi. A reče uz to i kako ih je đavo žive ulovio, čime kao da kaže da su mrežama sputani. Treba nama mnogo blagosti i dugotrpljenja, da bismo mogli da ih ugrabimo i izvedemo iz zamki đavolovih. Recimo im, dakle: trgnite se malo, pogledajte u svetlost pravde, razmislite o pravom smislu ovih reči. Rekavši: načinimo čoveka po slici našoj i po podobiju, [Gospod] Se nije tu zaustavio, nego nam je objasnio onim što je usledilo zašto je upotrebio reč slika. Jer kaže: I neka vladaju ribama morskim i pticama nebeskim i svim šizavcima koji šižu po zemlji. [Gospod], dakle, reč slika koristi u vezi sa vlašću, a ne sa nečim drugo, jer On stvori čoveka kao vladara nad svim na zemlji i ničega na zemlji nema da je veće od njega, nego sve prebiva pod njegovom vlašću.

5. A ako oni koji vole da se spore, i nakon što im je to tako podrobno objašnjeno, budu govorili da je ono kazano u vezi slikom [spoljašnjeg] izgleda, pitaćemo ih: nije li očevidno da ne postoji samo čovek, nego i žena? Pa oboje imaju isti oblik. Neće onda biti da je to razlog. Slušaj Pavla koji kaže: Muž nije dužan da pokriva glavu, jer je slika i slava Božja; a žena je slava muževljeva. On načalstvuje, a ona je potčinjena, kako joj i Bog kaza na početku: Kod muža tvoga biće pribežište[2] tvoje i on će gospodariti tobom (Post 3,16). Budući da iz razloga načalstvovanja a ne i [spoljašnjeg] izgleda dobi [obeležje] slike [Božje], čovek vlada svim, a žena je potčinjena, Pavle za muža kaže da je slika i slava Božja, a da je žena slava muževljeva. A da je govorio o izgledu - on ne bi napravio razliku, jer isto je obličje muža i žene. Jesi li video kolika je istina i kako onima koji vole besmislena sporenja ne ostavlja nikakvu mogućnost za opravdanje? Ali mi, svejedno, ne prestajmo da pokazujemo veliko dugotrpljenje u odnosu prema [zabludelim], ne bili im kako Bog dao pokajanje za poznanje istine. Nemojmo, stoga, posustajati da pokazujemo veliku krotost prema njima, ne bismo li ih kako mogli ugrabiti od prevare đavolove, pa im, ako je ugodno, opet pomenimo blaženoga Pavla koji ovako govoraše žiteljima Atine: Ne treba da mislimo da je Božanstvo podobno zlatu ili srebru ili kamenu ili umetnom kipu ili zamisli čovekovoju (Dap 17,29). Vide li koliko im temeljno mudri učitelj svu zabludu uništi? On nije rekao samo da je Božanstvo lišeno telesnog obraza, nego ni da ljudska zamisao nije sposobna da nešto tako uopšte predstavi. Stalno im to ponavljajući, ne prestajte da im iznosite svoje mišljenje - možda i popuste, možda požele da pogledaju u istinu. obraćajući im se sa velikom blagošću i pažnjom, ne prestajte ni sami vi, molim vas, da pomno držite dogmate Crkve, ne mešajući redosled toga šta je rečeno. A sa Judejima govorite shodno njima i pokazujte da [one reči] nisu upućene nekoj od služebnih sila, nego Samom jednorodnom Sinu Božjem, pokazujući opet na osnovu toga i onima koji arijanski umuju ravnočasnost Sina i Oca, a onima koji umišljaju da je Božanstvo čovekoobrazno navodite ono što javno kaza blaženi Pavle - pogubne bolesti što niču poput kukolja iskorenjujte dogmatima Crkve, a sami za sebe revnujte da utvrdite blagočestiva učenja. Ja želim i molim se da svi vi držite poredak učitelja i da ne budete samo slušaoci ovoga što vam govorimo, nego da i drugima donesete glas i da pecate na put istine one koji su još uvek zabludeli, kao što i Pavle kaže: Jedan drugoga naziđujte i Sa strahom i trepetom svoje spasenje stičite (1Sol 5,11.i Fil 2,12).

Tako će se i naša Crkva umnožiti, a i vi ćete okušati višnje blagodati kada pokazujete veliku brigu za svoje udove.

6. Bog upravo želi ne da hrišćanin bude sam sebi dovoljan, nego da i druge izgrađuje i to ne samo poukom, nego i životom. Jer ništa tako ne upućuje istini, kao pažljivo življenje, a i drugi ne paze toliko na ono što mi govorimo, koliko na to što činimo. A da bi uvideo da je to tako (makar i bezbroj puta filosofirali i govorili o trpljenju zla, a kada padne trenutak ne pokažemo li se na delu - od priče nema toliko koristi, koliko je delo nanelo štete. A ako i pre i posle priče damo primer delima, bićemo dostojni da nam se veruje, jer ono što savetujemo i na delu ispunjavamo, pošto i Hristos takve nazva blaženima, govoreći: Blažen je koji izvrši i koji pouči (Mt 5,19), gledaj kako je pretpostavio delanje, a iza njega stavio pouku. Jer ako delo prethodi, makar pouka i ne sledila, dovoljna su dela da jasnije od reči pouče one koji nas gledaju. Tako na svaki način, dakle, gledajmo da prvo poučavamo delima, a potom rečima, kako ne bismo i mi čuli od Pavla: Učeći drugoga, sebe li ne učiš! (Rim 2,21) I kada želimo da nekoga posavetujemo da ispravi nešto važno, starajmo se da prvo sami to ispravimo, da bismo još slobodnije davali pouku i neka nam sva briga bude kako da spasimo dušu, kako bismo uspeli da, obuzdajući kiptaje ploti, pokažemo istinski post - uzdržavanje od zla. A što je post. Uzdržavanje od jela zato je i dobijeno, kako bi se obuzdala napetost ploti i da bi se ukrotio konj [strasti]. Jasno je da onaj koji posti valja da pre svega zauzdava gnev, da se nauči blagosti i krotosti, da ima skrušeno srce, izgoni pomisli na neumesne želje, držeći pred očima ono nedremano oko i sudilište nepotkupljivo, da se izdigne iznad novca, da pokaže veliko milosrđe i da iz duše izgoni svaku zlobu prema blišnjem. To je istinski post, kao što i Isaija kaže u ime Božje: Nisam Ja takav post izabrao, kaže Gospod, ni da kao trska saviješ vrat svoj i kostret i pepeo da prostreš, niti tako ćete nazvati post primljenim (Is58,5). Nego šta je, reci mi. Raskini, kaže, okove nasilnih nagodbi, lomi hleb svoj hladnome, siromaha i beskućnika uvodi u dom svoj (Is 58,6,7,8). I učiniš li tako, kaže, tada će se izliti kao zora svetlost tvoja i isceljenja tvoja brzo će doći.

7. Jesi li video, ljubljani, šta je istinski post? Takav post postimo i ne mislimo prosto, kao mnogi, da se on iscrpljuje u tome da do večeri ostajemo bez hrane. Nije to ono što se traži, nego da uz održavanje od jestiva pokažemo i održavanje od svega štetnog i da se mnogo potrudimo oko negovanja duhovnog. Onaj koji posti treba da je spokojan, tih, blag, smiren, da prezire slavu trenutnoga sveta. Kao što prezre dušu, dolikuje da prezre i praznu slavu i da gleda samo na Onoga Koji ispituje srca i bubrege, da se sa pažnjom moli i ispoveda pred Bogom i prema snazi da daje milostinju kako bi samome sebi pomogao. Jer ova, upravo ova zapovest može da nam zatre sva sagrešenja i da nas istrgne iz ognja geenskoga, samo ako je sa štedošću tvorimo, a ne da bismo je pokazali ljudima. A zašto kažem - da ne pokazujemo? Ako smo blagorazumni, trebalo bi da je pokazujemo samo zato što je to dobro i iz sastradavanja prema blišnjima, a ne zbog obećane plate od Vladike. Ali budući da mi ne možemo ništa visoko da mislimo, prinosimo je makar zbog te plate, ali

ne težeći ni za kakvom slavom od ljudi, kako ne bismo uz trošak i nagrade se lišili. I na to gledajmo ne samo u vezi sa milostinjom, nego i na svakom duhovnom poslu i ništa ne činimo obazirući se na slavu ljudsku, budući da nam ni od čega neće biti koristi - ni ako postimo, ni ako se molimo, ni ako tvorimo milostinju, niti ako šta drugo činimo, ako to ne biva samo zbog Onoga Koji zna i ono što je skriveno i što leži u dubini našega razuma. Jer ako od Njega očekuješ nagrade, čoveče, zašto želiš da te hvale oni koji su jedne prirode sa tobom? I zašto kažem hvale? Taj često i ne hvali, nego i kleveće. Mnogo je onih koji su tako zloumni, da i ono dobro što mi činimo okreću u suprotno. Zašto, reci mi, toliko visokim držiš propadljivi njihov sud? Nema ničega našeg da se krije od onoga nedremanog oka i, to imajući na umu, treba da sa takvom pažnjom ustrojimo život, kao oni koji ubrzo imaju da ispostave račun i za reči, i za dela, i za same pomisli. Nemojmo, stoga, prezirati sopstveno spasenje. Ništa nije vrlini ravno, ljubljeno. Upravo nas ona grabi od geene i u budućem veku daruje nas da se naslađujemo carstvom nebeskim, a u sadašnjem životu čini nas višima od svih koji bi da uludo spletkare i silnijima ne samo od ljudi, nego i od samih demona i od neprijatelja našega spasenja - đavola. Šta bi onda njoj moglo da bude ravno, kada one koji je slede uzvišava ne samo nad kovarnim (lukavim) ljudima, nego i nad demonima? Jer dobrodetelj je prezirati sve ljudsko, u svakom času na umu imati buduće, ničemu sadašnjem ne priljubljavati se, nego znati da je sve ljudsko senka i san, ako ne i nešto ništavnije. Vrlina je kao mrtvac biti raspoložen prema stvarima ovoga života i za ono što šteti dušinom spasenju biti nedelatan kao mrtvac, a samo za duhovno živeti i delati, kao što i Pavle govoraše: Živim, ne više ja, živi u meni Hristos (1 Gal 9,20). I mi, stoga, ljubljeno, kao oni koji se u Hrista obukoše, sve tako činimo i ne žalostimo Duha Svetoga. Jer kada nas uznemire strasti - nedolična želja, jarost, gnev ili zloba - mislimo na Onoga Koji u nama prebiva i izgonimo bestraga svaku takvu želju. Postidimo se od Boga nam date neizmerne blagodati i zauzdajmo sve plotske strasti, kako bismo se, pravilno se podvizavajući u ovom kratkom i prolaznom životu, udostojili onih velikih venaca u taj budući dan, strašan za grešnike, a žuđen od onih koji se obukoše u vrlinu, blagodaću i čovekoljubljem Gospoda našega Isusa Hrista, Kome sa Ocem, zajedno sa Svetim Duhom, [pripadaju] slava, sila i čast sada i uvek i u vekove vekova. Amin.

NAPOMENE:

1. Grčki "ανανήψω" znači "otreziniti se".
2. Η αποστροφή - slov. obraćenie.

OMILIJA OSMA

[sadržaj](#)

Na nastavak stiha: Načinimo čoveka po slici našoj, i protiv onih koji pitaju zašto su stvorene zveri i kakva je korist od njihovoga stvaranja, i o tome da upravo to svedoči i o časti ukazanoj čoveku i o neizrecivom čovekoljublju Božjem.

1. Trudoljubivi zemljodjelci, kada vide masnu i plodnu oranicu, obilno je seju, pa pokazuju veliku i neprestanu brigu svakodnevno je pregledajući nije li se gde primilo nešto nekorisno i po seme škodljivo, što bi moglo da im pretekne uzaludni trud. Tako se i mi, gledajući vašu duhovnu žeđ i želju za slušanjem, staramo da u vaš razum svakoga dana sejemo misli iz Božanstvenih Spisa, predočavajući vam i ono što može da šteti ovoj duhovnoj setvi, kako ne biste bili ulovljeni i da ne bi bilo oskvrnjeno zdravo učenje dogmata (διδασκαλίαςτων δογμάτων) gadošću onih koji nastoje da ono što je [plod] njihovoga umovanja uvedu u dogmate Crkve. Vaše bi, dakle, trebalo da bude da brižljivo čuvate ono što vam je povereno i da to ne gubite iz pamćenja, kako biste mogli i ono što sledi lako da pratite. A ako ne siđemo u dubine smisla i ako vi ne naprežete svoj um sada, kada je vreme posta, kada su vam udovi okretni za plivanje, oko razuma izoštrnije i neometano lošim uticajem hrane, a duh izdržljiviji da se ne plane od besa, kada ćemo moći? Zar onda kada [izobiluju] hrana, opijanje i prejedanje i zla koja se otuda rađaju? Ili zar ne vidite da i oni kojibi da nađu [drago] kamenje iz mora ne traže ga tako što sede gore naobali i broje talase, nego ono čemu teže nalaze tek kada se spuste u samu dubinu i siđu u, takoreći, sama nedra bezdana? Pa opet, kakvu bi nam naročitu korist donelo i da nađemo to kamenje? Kamo sreće dato još ne povuče veliku štetu i gubitak! Otuda se upravo - od pomame za novcem - rađaju nebrojena zla. A, opet, mada toliku štetu nose, oni koji se tome posvetiše ničega se ne boje, nego se i opasnostima izlažu, i veliki napor podnose ne bi li kako mogli da pronađu to što traže. A kada su u pitanju Božanstvena Pisma i ovo duhovno i skupoceno kamenje, tu niti treba podozrevati opasnost, niti je napor velik, a dobitak je neizreciv, samo ako bismo sa revnošću učinili sve što od nas zavisi. Blagodat je spremna i traži one koji je u izobilju primaju. Jer takav je Vladika naš - kada vidi bodru dušu i ognjenu žeđ, On je, po Svojoj darežljivosti, štedro daruje svojim blagom koje prevazilazi i to što je traženo.

2. Znajući to, ljubljani, očistivši um svoj od žitejskih stvari i raširivši razum, sa velikom usrdnošću primajte ono čime vas Duh daruje, da biste kao zemlja masna i plodna umnožili seme i doneli jedan sto, drugi šezdeset, a treći trideset. Čuli ste prethodnih dana neizrecivu premudrost Sazdatelja svega vidljivog i kako sve bi stvoreno tek rečju i željom. On kaza: Neka bude, i bi u mah nastadoše sve stihije: dovoljna je bila reč za postojanje stvari, ne zato što to beše prosto reč, nego reč Božja. Sećate se onoga što onomad uputismo onima koji unose u dogmate Crkve lična bezumna učenja, po kojima je sve nastalo iz pretpostojećeg veštastva. Saznali ste zašto je [Gospod] nebo stvorio savršenim, a zemlju bezobličnom. Tada pomenusmo dva razloga: jedan - da se ne bismo, u boljoj stihiji poznavši moć Vladičinu, više dvoumili misleći da to bi iz nedostatka sile; a drugi - da nam je zemlja i majka i hraniteljka, i iz nje se i hranimo, i sve drugo uživamo, i njoj ćemo se opet vratiti, jer ona nam je i otadžbina i grob. A da ne bi, dakle, to što nam je toliko neophodna učinilo da se nešto veliko o njoj misli, [Gospod] je pokazuje kao na početku bezobličnu, da bismo se učili i time da više ne pripisujemo prirodi zemlje sve ranije kazano, nego moći Tvorčevoj. Naučili ste, opet, kako [Gospod] razdeli vode, zapovedivši da nastane ovaj vidljivi svod. Videste životinje sa dušom kako ih daju i voda i zemlja. Nemam potrebu da to

sada ponavljam vašoj ljubavi bez razloga, nego da bi oni koji su ranije već slušali imali mogućnost da to dodatno utvrde u razumu, a onima koji tada nisu bili prisutni da to bude dovoljna pouka i da ni u čemu ne budu oštećeni što nisu bili tu. I čedoljubivi otac odsutnoj deci čuva ostatke od trpeze, da bi ona, kada se pojave, našla u tom čuvanju utehu zbog odsustva. Zato i mi, starajući se o svima koji se ovde stiču kao o sopstvenim udovima i vaš napredak računajući u sopstvenu pohvalu, želimo da svi savršeni budete primljeni u slavu Božju, i na slavu Crkve i na pohvalu nama. I ako nije dosadno, hajde malo da se podsetimo i onoga što juče kazasmo vašoj ljubavi. Videli ste razliku u stvaranju [prethodne] stvari i sazdanju čoveka. Čuste kolike je časti [Gospod] udostojio načelnika našega roda i kako je, prilikom samoga sazdanja, samim rečima i snagom izraza projavio čast prema onome koga je namerio da stvori, govoreći: Načinimo čoveka po slici našoj i po podobiju. Saznali ste šta znači po slici - da se ne radi o dostojanstvu suštine, nego o podobnosti po vlasti, i da to nije rekao u vezi sa slikom [telesnoga] obraza, nego u smislu vlasti, te da stoga i dodade: I neka vladaju ribama morskim i pticama nebeskim i zverima i gmizavcima na zemlji.

3. Ali ovde se na nas dižu Jelini koji kažu da te reči nisu istinite, jer ne vladamo mi zverima, kako se tvrdi, nego one nama vladaju. A upravo to nije istina. Gde god se čovek pojavi, zveri se smesta daju u beg. A ako neki put, kada ih glad pritisne ili ako mi njih napadnemo, i postradamo nekako od njih, to ne biva zato što one vladaju nama, nego našom krivicom. Pa i kada nas i lopovi napadnu, ako se ne opustimo nego se naoružamo, to nije znak njihove vlasti nad nama, nego našega staranja o sopstvenom spasenju. Nego čujmo šta se dalje kaže. Načinimo, kaže, čoveka po slici našoj i po podobiju. Kao što reč slika upotrebi za sliku načalstvovanja, tako i podobije za naznačenje da po ljudskoj moći postanemo podobni Bogu, odnosno da Mu se upodobimo u krotosti i blagosti, i [uopšte] u smislu vrline, kao što i Hristos kaže: Da budete sinovi Oca svojega Koji je na nebesima (Mt 5,45). Kao što su na ovoj prostranoj i velikoj zemlji neke životinje više krotke, a druge divlje, tako su u našoj duši neke pomisli više blage (αλογοτεροι - beslovesne) i pitome (κτηνώδεις - skotske[1]), a druge pre zverske (θηριωδέστεροι) i divlje (αγριωτεροι), pa njih, dakle, treba držati, nadvladati i predati razumu da on njima vlada. A kako neko može, pitaš, da savlada zversku pomisao? Šta to zboriš, čoveče? Lavove pobeđujemo i duše njihove pitomimo, a ti sumnjaš možeš li zverstvo pomisli u pitominu obratiti! Zveri je ionako po prirodi svojstvena surovost, a blagost joj je mimo prirode. A kod tebe je suprotno - po prirodi blagost, a protiv prirode surovost i zverstvo. I ti koji si iz duše zveri izagnao ono što joj je urođeno, a ispunio je onim što joj je mimo prirode, ne možeš li sam da sačuvaš ono što je tebi samome u prirodi? Kolike je to osude dostojno! A i od toga još je čudnije i neobičnije to da u vezi sa lavovskom prirodom postoji još jedna poteškoća: zver je lišena razuma, a ipak često vidimo gde ih pitome vode po trgovima, pa mnogi vlasnici prodavnica često i srebro bace vlasniku njegovom kao platu za umeće i mudrost kojima je pripitomio zver. A tvojoj su duši svojstveni i rasuđivanje i strah Božji i svakovrsna velika pomoć. Ne pominji, dakle, nikakve izgovore, jer, ukoliko hoćeš, možeš ti i da budeš i pitom i krotak i blag. Načinimo, kaže, čoveka po slici našoj i po podobiju.

4. Nego, vratimo se ponovo prethodnom pitanju. Vidi se na osnovu toga što je kazano da je čovek prvobitno imao savršenu vlast nad zverima. Neka vladaju, kaže, ribama morskim i pticama nebeskim i zverima i gmizavcima na zemlji. To da se mi sada bojimo zveri i da smo vlast nad njima ispustili - ja ne poričem. Ali to ne svedoči o lažnosti obećanja Božjeg. U početku, naime, to ne beše tako, nego se zveri bojahu i treptahu i saginjahu pred svojim vladikom. I pošto zbog neposlušanja [čovek] izgubi smelost, osta bez punote vlasti. A da sve beše potčinjeno čoveku, poslušaj Pismo gde kaže: Privede, kaže, zveri i sve beslovesne Adamu da vidi kako će ih nazvati (Post 2,19). Gledajući zveri kako mu prilaze, on ne pobeže, nego svima nadenu imena kao gospodar slugama koje su mu potčinjene. I svaku kako nazva, kaže, Adam, to joj beše ime. To je, eto, simbol gospodarenja. Bog mu zato i dopusti davanje imena, želeći upravo da ga i time pouči dostojanstvu vlasti. Dovoljno je, dakle, i to da bi se videlo da čoveku zveri isprva ne behu strašne. A ima i nešto drugo, ne manje od toga, nego i mnogo jasnije. Šta? Razgovor zmije sa ženom. Da su zveri bile strašne čoveku, žena, videvši zmiju, ne bi ostala, ne bi primila saveta, ne bi toliko slobodno sa njom razgovarala, nego bi se smesta užasnula i pobegla. A, eto, sada i razgovara i ne boji se, jer toga straha još nema. Ali kada uđe greh, oduzeše se i čast i vlast. Kao što među slugama oni koji su ugledni izazivaju strahopoštovanje i kod svojih drugova, a oni koji su omrznuti boje se i svojih saslušitelja, tako bi i sa čovekom. Dok imaše smelost pred Bogom, strašan beše i zverima, a kada pade u nemilost, počeo je da se ubuduće boji i poslednjih svojih slugu. A ako si uzdržan prema ovome što govorimo, dokaži mi da su pre sagrešenja čoveku zveri behu strašne. Ali teško da to možeš. Ako je i ušao posle toga strah, i to je najveći znak čovekoljublja Božjeg: da je, i pošto je čovek prestupio zapovest, ukazana mu čast ostala netaknuta, ne bi on lako ustao od pada. Kada neposlušni ljudi okušaju istu čast kao da su poslušni, utvrđuju se više u lukavstvu i ne udaljavaju se brzo od zla. A ako ni sada, kada prete strah, kazne i mučenja, ne uspevaju da celomudruju, kakvi bi bili da ništa ne stradaju zbog svojih strašnih sagrešenja? Tako se vidi da nas je [Gospod] vlasti lišio iz brige prema nama.

5. A ti, ljubljani, i u tome gledaj neizrecivo Božje čovekoljublje - kako je Adam svu zapovest oborio i potpuno prestupio zakon, a čovekoljubivi Bog Koji dobrotom pobeđuje naša sagrešenja nije ga sve časti i potpunog vladičanstva lišio, nego je samo one životinje ostavio van njegove vlasti koje mu u životu ne koriste mnogo, a dozvolio da one koje su potrebne i korisne ostanu potčinjene i u pokornosti. Ostavio je, dakle, stada volovska, da bismo vukli plug, orali zemlju i sejali. Ostavio je i druge vrste tegleće stoke, da bi nas odmenile kada nosimo nešto teško. Ostavio je stada ovaca, da bismo imali dovoljno sredstava za odelo. Ostavio je i druge vrste životinja koje su nam od velike koristi. Kada je kažnjavajući čoveka za neposlušanje rekao: U znoju lica svoga ješćeš hleb svoj (Post 2,19), da ne bi taj znoj i muka bili nepodnošljivi, On ih je olakšao velikim brojem beslovesnih koje saučestvuju u našem trudu i nevolji - učinio je isto, što bi učinio i čovekoljubivi i brižni gospodar koji, pošto išiba svoga slugu, privije na

rane lek. Tako i Bog, kaznivši grešnika, na svaki način želi da učini tu osudu podnošljivijom, pa osudivši nas na znoj i na neprestanu muku, uredio je da mnoge vrste beslovesnih životinja učestvuju u našoj mucu. Znači da je i to što je čast dao, i što ju je opet oduzeo, i što je nametnuo strah od zveri, i sve drugo, ukoliko se pažljivo i blagorazumno ispita - preispunjeno premudrošću i velikom brigom i čovekoljubljem. Više od svega drugog blagodarimo Onome Koji nam toliko dobra učini, jer On od nas nije tražio ništa teško i neugodno, nego samo da tolika dobročinstva ispovedamo i da za njih uznosimo blagodarenje. Nije to zato što je to Njemu potrebno - jer On je nepotrebit - nego da bismo se mi učili da priklonimo sebi Davaoca dobara i da ne budemo nezahvalni, nego da pokazujemo vrlinu dostojnu dobročinstava i tolike brige. Tako ćemo Ga pozvati i na još veću brigu o nama. Nemojmo, stoga, da budemo nemarni, molim vas, nego neka svaki od vas, svakoga časa, ako je moguće, rasuđuje ne samo o opštim dobročinstvima, nego i o sopstvenim koja mu [Gospod] ukazuje, ne samo o ispovedanim i svima očevidnim, nego i o mnogim za koja samo on zna i koja su skrivena od svih - jer tako će moći da neprestano blagodarenje uznosi Vladiki. To je najveća žrtva, to je savršeni prinos, to će nam biti zalog smelosti. A kako, reći ću. Onaj ko o tome stalno promišlja, ko tačno zna sopstvenu ništavnost (ευτελειαν - jeftinoću), a misleći na neizrecivo i preizobilno Božje čovekoljublje i kako On ustrojava naš život, ne dostojno našim sagrešenjima, nego gledajući na sopstvenu dobrotu, ko smirava svoj razum, skrušava svoju pomisao, svaku nadmenost i očajanje uspokojava, uči se umerenosti, preziranju slave ovoga života, ismevanju svega vidljivog, očekivanju budućih dobara i životu večnom i beskonačnom - taj čija je duša tako raspoložena, istinitu i ugodnu žrtvu Bogu uznosi, kao što prorok kaže: Žrtva je Bogu duh skrušen, srce skrušeno i smireno Bog neće prezreti (Ps 50,19). Blagorazumne sluge ne menjaju toliko muke i kazne, koliko dobročinstva i svest o tome da nisu kažnjeni dostojno sagrešenjima.

6. Skrušimo, onda, duh svoj, molim vas, smirimo razum, a posebno sada kada nam vreme posta u tome kao saveznik pruža veliku pomoć. A ukoliko smo tako raspoloženi, moći ćemo i molitve da sa velikom trezvenošću tvorimo i da, ispovedajući sagrešenja, sebi privučemo sviše veliku blagodat. I da biste se uverili da su takve duše Vladiki ugodne, čuj Ga gde kaže: Na koga ću pogledati, nego na krotkog i tihog i onoga koji trepti od reči Mojih (Is 66,2)? Zato i Hristos, besedeći [sa učenicima], govoraše: Naučite se od Mene, jer sam krotak i smiren srcem i naći ćete pokoj dušama svojim (Mt 11,29). Onaj koji samoga sebe istinski smirava, nikada ne bi mogao u gnev da padne, niti da se razjari na bližnjeg, ako je duša umirena i u sebe zagledana. A ako je duša tako nastrojena, može li šta biti blaženije od nje? Takav čovek stalno u luci sedi, izbavljen od svake bure i radujući se tišini pomisli. Zato je i govorio Hristos: I naći ćete pokoj dušama svojim. Kao što se onaj koji je te strasti umirio naslađuje velikim spokojem, tako je nemarni i duhom klonuli, koji nije sposoban valjano da zauzda strasti koje se u njemu rađaju, neprestano pometen, sam sa sobom ratuje, smućen je i kada nikoga nema i strada od velike bure. Zato kada se podignu talasi i navali vior zlih duhova, on često biva potopljen, jer mu lađa potone zbog kormilarevog

neiskustva. Stoga treba biti trezven i bodar i neprekidno se brinuti za svoje spasenje. Hrišćaninu uvek valja ratovati sa plotskim strastima, on stalno treba da se opominje zakona koje nam je postavio zajednički Vladika svega i njima da se ograđuje, da se Njegovim velikim dugotrpljenjem prema nama koristi kako dolikuje i da ne očekuje iskušenje delima, pa da se tek tada smiri, da se ne bi i za nas govorilo: Kada ih ubijaše, tada Ga tražahu (Ps 77,34). Imajući, dakle, ljubljani, saveznika u sadašnjem postu, svi hitajmo na ispovedanje sagrešenja i klonimo se svakoga zla, a sledimo svaku vrlinu. Tome i blaženi prorok David poučava kada kaže: Ukloni se od zla i satvori dobro (Ps 36,27). Ako tako ustrojavamo ono što zavisi od nas, sa uzdržavanjem od jela pokažemo i uzdržavanje od zla, moći ćemo i sami velike da okušamo smelosti, da se udostojimo štedroga od Boga čovekoljublja i u sadašnjem životu i u onaj strašni budući dan, blagodaću i čovekoljubljem Gospoda našega Isusa Hrista, Kome sa Ocem, zajedno sa Svetim Duhom, [pripadaju] slava, sila i čast, sada i uvek i u vekove vekova. Amin.

NAPOMENE:

1. Oba ova prideva korist se samo za domaće, pitome životinje, marvu - nasuprot divljim.

OMILIJA DEVETA

[sadržaj](#)

Savet onima koji se stide da nakon trpeze učestvuju na večernjoj službi i na nastavak stiha: Načinimo čoveka po slici našoj i po podobiju i: I stvori Bog čoveka; po slici Božjoj stvori ga; muško i žensko stvori ih. (Post. 1,26-2,3)

1. Manje nam je danas sabranje. Otkuda to? Može biti da su se neki postideli da se posle veštastvene trpeze pojave na ovoj duhovnoj gozbi, pa to im beše uzrok izostanka. Ali neka ti slušaju onoga mudraca gde kaže: Postoji stid koji navodi na greh i postoji stid - slava i blagodat (Sir 4,21). Nije zazorno da onaj koji je učestvovao na telesnoj trpezi dođe na duhovni pir. Duhovne stvari nisu kao ljudske naznačene za strogo određeno vreme, jer za razgovor o duhovnom svaki deo dana je pogodan. I zašto samo dana? I noć neka padne, pa to opet nije prepreka duhovnoj pouci. Zato i Pavle govoraše Timoteju, pišući: Nastoj u pravo vreme i u nevreće; izoblič, zapreti, zamoli (2 Tim4,2). Slušaj opet i blaženoga Luku: Nameravajući da izađe sutradan iz Troade, kaže, Pavle razgovaraše sa njima i produži besedu do ponoći (Dap 20,7). Je li vreme omelo, reci mi, ili prekinulo besedu? Budan slušalac, makar i obedovao, može biti dostojan ovoga duhovnog sabranja, kao što, opet, nemaran i duhom klonuo, makar ostao i gladan, nikakvu korist odavde neće poneti. A ?o govorim ne da bih ublažio strogost posta, daleko bilo, nego i hvaleći one koje poste i dajući im za pravo, a želeći da vas poučim da sledite duhovno trezveno rasuđujući, a ne sledeći običaju. Nije sramota da onaj koji je uzeo hranu učestvuje u ovoj duhovnoj pouci, nego biti nemarnoga uma, skoljen strastima i ne smirivati kiptaje ploti. Nije jesti

zlo, daleko bilo, nego je štetno prejedati se i opterećivati stomak, što uništava i nasladu od hrane, kao što, konačno, nije zlo ni uzimati umereno vina, nego predati se pijanstvu i zbog neumerenosti izgubiti rasuđivanje. A ako usled telesne slabosti, ljubljani, ne možeš gladan da provedeš dan, niko blagorazuman neće moći da ti prigovori zbog toga. Mi imamo Vladiku blagog i čovekoljubivog Koji ne zahteva ništa od nas preko naše snage. On ne traži bez razloga da se uzdržavamo od jela i da postimo, niti je to zato da bismo tek ostajali gladni, nego da bismo, odvrćući se od žitejskih stvari, svaku priliku posvetili duhovnim stvarima. To znači da, kada bismo trezvenoga razuma ustrojavali svoj život i svako staranje pokazivali prema duhovnom, a hrani pristupali samo da bismo ispunili nuždu i u dobrim delima sav život provodili, nikakvu potrebu ne bismo imali za pomoći od posta. Ali kako je ljudska priroda nemarna i više se predaje raskošnosti i raskoši, čovekoljubivi Vladika kao čedoljubivi otac izumi nam lek posta, i kako bi nas odvojio od raskoši, i da bismo mi brigu o žitejskom preneli na delanje duhovnog. Ako ima, dakle, nekih među onima koji ovamo dolaze a da ih telesna slabost sprečava da gladuju, njima savetujem i da krepe telesnu slabost i da se ne lišavaju ove duhovne pouke, nego da štaviše upravo u njoj pokazuju veću revnost.

2. Ima, ima puteva koji su umnogome bolji od uzdržavanja od jela, a mogu da nam otvore vrata smelosti pred Bogom. Onaj, dakle, koji jede i ne može da posti, neka pokazuje štedrije milosrđe, usrdnije se moli, neka više porevnuje za slušanje Božanstvenih izreka. Ništa nam tu ne smeta telesna slabost. Neka se sa neprijateljima miri, svako zlopamćenje neka izgoni iz svoje duše. Ukoliko to dobro želi da tvori, pokazaće istinski post i onaj koji najviše od svega traži od nas Vladika, jer i samo uzdržanje od hrane On zato zapoveda da bismo, zauzdavajući kiptaje ploti, činili je krotkom za ispunjavanje zapovesti. A ako ne budemo koristili zbog telesne slabosti ni pomoć od posta, a budemo veći nemar pokazivali, sebi, ni ne znajući, najviše škodimo. Ako nam i uz post ništa ne koristi ukoliko nema pomenutih dobrodetelji, mnogo veći ćemo nemar pokazati ako ni lek posta ne možemo da koristimo. Kada su to od nas čuli, molim vas da oni koji sami mogu da poste, po meri svojih moći, pojačaju ovu dobru i pohvalnu revnost. Jer koliko se spoljašnji čovek raspada, toliko se unutrašnji obnavlja (2 Kor 4,16). Post obuzdava telo i sapinje razuzdane želje, a dušu oblistava, daje joj krila i čini je visokom i lakom. A braću svoju, koja ne mogu da poste zbog telesne slabosti, hrabrite da ne ostavljaju ovu duhovnu hranu, poučavajući ih time što ćete im nositi naše glasove i pokazivati im da onaj koji umereno jede i pije nije nedostojan ovoga slušanja, nego koji je nemaran i predat zadovoljstvima. Kazujte im i onu apostolsku izreku, da koji jede Gospodu jede i koji ne jede, Gospodu ne jede i blagodari Bogu (Rim 14,6). I onaj koji posti, dakle, blagodari Bogu, jer imaše silu da savlada napor posta; i koji jede opet blagodari Bogu, jer, ako želi, ništa od toga ne može da ga omete u spasenju duše. Tolike nam neizbrojive puteve razmaknu čovekoljubivi Bog, kojima nam je moguće da idući, hoćemo li, steknemo najveću smelost. O ovome smo, dakle, dovoljno rekli zbog odsutnih, odbacismo stid kao izgovor i pokazasmo da se ne treba zbog toga stideti. Nama ne donosi sramotu jedenje, nego grešenje. Velika je sramota greh.

Ako njega činimo, ne samo da treba da se stidimo, nego i da se pokrивamo i da jadikujemo nad sobom kao da nas je neko uvredio. A još je bolje ni tada ne klonuti duhom, nego hitati na ispovest i umudrenje. Jer takvoga Vladiku imamo Koji ništa drugo od nas ne traži pošto počinimo greh, ako neki put zbog nemara budemo svladani, osim da ga ispovedimo, na tome da se zaustavimo i da nikada više ne padnemo u isto. A ako sa merom uzimamo hranu, nemojmo se nikada stideti, jer nas je Vladika spleo takvim telom koje ne može drugačije da opstaje, osim ako nju ne uzima - samo neka se odseca neumerenost. Upravo to najviše i doprinosi njegovom zdravlju i dobrobiti. Zar ne vidite kako raskošne trpeze i prejedanje svakodneвно izazivaju silne bolesti? Otkuda je bol u nogama? Otkuda težina u glavi? Otkuda mnoštvo pokvarenih sokova? Otkuda ostale brojne bolesti? Zar ne od neumerenosti i prekomernog nalivanja jakim vinom? Kao što se pretovarena lađa brzo potopi i nađe pod vodom, tako i čovek, kada se preda prejedanju i pijanstvu, pada u ponor i davi svoj razum i, konačno, leži kao živi mrtvac koji, doduše, može da čini mnoga zla, ali za sva dobra ništa bolje od mrtvaca nije sposoban.

3. Molim vas zato, kako kaza blaženi Pavle, staranje o telu ne pretvarajte u pohote (Rim 13,14), nego [se brinite] da budete neokrnjeni i da možete da pokazujete veću revnost u duhovnom delanju. Sve to govoreći braći svojoj, ubeđujte ih da se nikako ne lišavaju ove duhovne hrane, nego da dolaze, makar i posle obeda, sa svom usrdnošću, kako bi, primivši ovdašnju pouku, mogli da se srčano suprotstave smicalicama đavolovim. A mi, dakle, hajde da vam ponudimo uobičajenu trpezu, uzvratimo vašoj ljubavi za revnost u slušanju i isplatimo dug prema vama. Znaete, uostalom, i pamтите da, počevši da govorimo o stvaranju čoveka, zbog ograničenog vremena ne mogasmo protumačiti sve čtenije, nego pouku okončasmo kod stiha o zverima, pokazujući da je vlasti koju je u početku nad njima imao čovek lišen zbog onoga greha neposlušanja. Zato želimo da vas odavde otpustimo oduživši vam danas i preostalo. Ali da bi vam naša beseda bila jasna, potrebno je da se setite gde smo onda prekinuli pouku, da bismo počevši otuda ispunili ostatak. Gde smo, dakle, prekinuli sa pričom? Rekavši [šta smo imali] u vezi sa stihom: Načinimo čoveka po slici našoj i po podobiju; i neka vladaju ribama morskim i pticama nebeskim, budući da se beseda mnogo odužila i kako nam se rodilo čitavo more misli, ne mogasmo dalje nastaviti, pa se, zaustavivši se tu, nismo dotakli ovoga što sledi. Zato je sada potrebno da se vašoj ljubavi pročita ono što sledi, da biste znali šta je to što nameravamo da vam kažemo. Božanstveno Pismo, dakle, odmah dodaje: I stvori Bog čoveka; po slici Božjoj stvori ga; muško i žensko stvori ih. I blagoslovi ih Bog govoreći: rastite i množite se i napunite zemlju i zagospodarite njom. I vladajte ribama morskim i pticama nebeskim i svom stokom i celom zemljom i svim gmizavcima koji gmižu po zemlji. Malo reči, ali u to malo reči veliko blago leži. Jer Duhom govoreći blaženi ovaj prorok želi sada da nas pouči nečem neizrecivom. Kada Tvorac svega kaza: Načinimo čoveka, to behu, da tako kažem, savet i rasuđivanje, i on je time ukazivao na to koliko ceni onoga koji je imao da bude stvoren, te nas i pre stvaranja obavesti i o veličanstvu vlasti koju nameravaše da mu poveri. Rekavši, dakle, načinimo čoveka po slici našoj i po podobiju, dodade: I neka vladaju

ribama morskim. Gledaj kako nam na početku otkriva skrivenu riznicu, jer, Duhom Božanstvenim vođen, prorok vidi i ono što čega još nema kao da jeste i da je bilo. Reci mi, onda, zašto rekavši: Načinimo čoveka, sada kaže: I neka vladaju! Biće da nam već ovde otkriva neku skrivenu tajnu. Ko to neka vladaju! Nije li jasno da to bi kazano nagoveštavajući stvaranje žene? Vidiš kako ništa od onoga u Božanstvenom Pismu nije napisano bez razloga i tek tako, nego se i u nezatnoj reči čuva veliko blago.

4. Nemoj se čuditi, ljubljani, zbog toga što je rečeno. Takav je običaj svih proroka - da o onome što se još nije dogodilo govore kao da jeste. Budući da ono što je imalo da se dogodi tek nakon dosta godina gledahu - duhovnim očima, zbog toga sve i govorahu gledajući ga kao da već leži pred njihovim očima. A da bi se sasvim u to uverio, slušaj blaženoga Davida koji govori i toliko naraštaja unapred prorokuje i vapije o krstu Hristovom: Iskopaše ruke moje i noge moje; i opet: Razdeliše haljine moje sebi (Ps 21,17.19). Vidiš li kako o onome što ima da se zbude nakon mnogo vremena unapred govori kao o već bi/va/ lom? Tako i ovaj blaženi prorok, već nam nagoveštavajući stvaranje žene, u zagonetki kaže: I neka vladaju ribama morskim. Zatim dalje opet jasnije : I stvori BOG čoveka; po slici Božjoj stvori š; muško i žensko stvori ih. Gledaj koliko se tačno izrazio više puta isto govoreći, kako bi to moglo da se utvrdi u razumu slušalaca. A da mu nije to bila namera, dovoljno bi bilo da je rekao: I stvori Bog čoveka. Ali, on dodaje: Po slici Božjoj stvori ga. Poučivši nas prethodno u vezi sa čime beše kazano: po slici, ovde isto to ponavljajući kaže: Po slici Božjoj stvori ga. A da onima koji bi da ratuju sa dogmatima Crkve ne bi preostalo nikakvo bestidno opravdanje, malo dalje ponovo isto to uči - kako se [Gospod] poslužio pojmom slike u vezi sa gospodovanjem [čovekovim] nad tvorevinom i njenom potčinjenošću [njemu]. Da vidimo, dakle, šta kaže: I stvori Bog čoveka; po slici Božjoj stvori ga; muško i žensko stvori ih. Ono što je gore nagoveštavao, rekavši: I neka vladaju, ovde kaza jasnije, ali i o tome nas, ipak, skriveno poučava. Još nas ne obavestivši o stvaranju [čoveka i žene] i ne kazavši otkuda žena bi sazdana, kaže: Muško i žensko stvori ih. Jesi li video kako je ispriповedao o onome što se još nije dogodilo kao da jeste? Jer takve su duhovne oči: ni telesne oči ne mogu tako da gledaju vidljivo, koliko oči duha [mogu] nevidljivo i nepostojeće. Rekavši, dakle, muško i žensko stvori ih, oboje ih blagosilja i kaže: I blagoslovi ih Bog govoreći: rastite i množite se i napunite zemlju i zagospodarite njom i vladajte ribama morskim. Gle divnoga blagoslova! Ovo rastite i množite se i napunite zemlju zna se da je kazano i za beslovesne životinje i za gmizavce; a zagospodarite i vladajte - za čoveka i ženu. Gledaj samo čovekoljublje Vladičino. I pre nego što ju je stvorio, čini je učesnicom u vlasti i udostojava je blagoslova. I vladajte, kaže, ribama morskim i pticama nebeskim i svom stokom i celom zemljom i svim gmizavcima koji gmižu po zemlji.

5. Vide li ti vlast neizrecivu, vide li veličanstvo načalstvovanja i kako mu celokupna tvorevina beše potčinjena? Nemoj, dakle, da potcenjuješ to slovesno biće, nego misli na veličanstvo časti i naklonost Vladičinu prema njemu, neka te porazi neizrecivo Njegovo čovekoljublje. I reče Bog: gle, dadoh vam svaku travu

semenu koja seje seme, koje je povrh cele zemlje; i svako drvo koje ima u sebi plod semena semenog - to će vam biti za hranu; i svim zverima zemaljskim i svim pticama nebeskim i svakom gmizavcu koji gmiže po zemlji, koji ima u sebi dušu života - i svaku travu zelenu za hranu. I bi tako (Post 1,29,30). Obrati pažnju, ljubljani, na to koliko se tačno izrazio, i na neizrecivo čovekoljublje Božje, pa nemoj tek površno pretrčati ni preko čega što je rečeno. I reče, kaže, Bog: gle, dadoh vam svaku travu semenu. On kao da govori dvoma - i to još dok žena nije stvorena. Potom da bi poznao nesravnjivu Njegovu dobrotu, gledaj kako čovekoljublje i izobilno milosrđe projavljuje ne samo prema čoveku i još nestvorenoj ženi, nego i prema samim beslovesnim [životinjama]. Jer rekavši: To će vam biti za hranu, dodade: i svim zverima zemaljskim. Gledaj opet drugi bezdan čovekoljublja. Nije Se pobrinuo samo za pitome životinje i one koje su nam pogodne za hranu i da nam služe, nego i za zveri. Pa ko bi mogao dostojno da dosegne tu beskonačnu blagost? Biće vam za hranu, kaže; i svim pticama nebeskim i svakom gmizavcu koji gmiže po zemlji koji ima u sebi dušu života - i svaka trava zelena za hranu. Veliku brigu pokazuje Vladika o čoveku kojega stvori. Kada ga privede i u ruke mu predade svaku vlast nad tvorevinom, da on ne bi mogao da na samome početku, gledajući mnoštvo beslovesnih, očajava što ne može da zadovolji hranom tolike životinje, a pre nego što je i primio takvu pomisao, dobri ga Vladika unapred tešeći i, takoreći, pokazujući kako će i on i sve beslovesno uživati svako izobilje, jer, po zapovesti Vladičinoj, zemlja služi za ishranu njihovu, On rečima: Vama će biti zajelo, smesta dodade: I zverima zemaljskim i pticama nebeskim i svakom gmizavcu koji ima u sebi dušu života i svaka trava zelena za jelo. I bi tako. Sve što Tvorac zapovedi, kaže, u delo se obrati i sve dođe u dolični poredak. Zato i dodade odmah [Pismo]: I vide sve što stvori i, gle, dobro beše veoma.

6. Ko bi dostojno proslavio tačnost Božanstvenoga Pisma? I ovde, eto, rekavši samo: I vide Bog sve što stvori, ono zapuši usta svima koji nastoje da posle toga suprotno govore. I vide Bog sve što stvori, kaže, i gle, dobro beše veoma. I bi večer, i bi jutro, dan šesti. Kako za svaku tvar govoraše: i vide Bog da je dobro, sada, kada se sve savršila i okončala se dela šestoga dana, i kada bi stvoren onaj koji ima da uživa u celokupnoj tvorevini, [Mojsej] kaže: I vide Bog sve što stvori i, gle, dobro beše veoma. Gledaj kako, obuhvativši celokupnu tvorevinu ovom rečju sve, svu je i pohvali. A nije se zadovoljio da kaže samo sve, nego dodade: što stvori. I ni tu ne stade, nego kaže: I, gle, dobro i to veoma dobro beše, odnosno - sasvim dobro. Kada, dakle, Vladika Koji je privede iz nebitija u bitije kaže da je tvorevina dobra i to sasvim dobra, ko bi se drznuo, makar i pomućenoga uma, da otvori usta i prozbori nešto suprotno tome što Bog kaza? Pošto u vidljivom ne beše stvorena samo svetlost nego i tama kao suprotnost svetlosti, i ne samo dan nego i noć kao suprotnost danu, i od semena koja daje zemlja [rađahu se] ne samo korisne, nego i štetne biljke, i drveće ne samo plodonosno nego i besplodno, i životinje ne samo pitome, nego i divlje i nepokorne, pa od onoga što provrve iz voda ne samo ribe, nego i kitovi i druge zveri morske, [pošto beše stvorena] ne samo naseljena nego i nenaseljena zemlja, i ne samo ravnice, nego i brda i doline, a kod ptica ne samo pitome i nama pogodne za hranu, nego i

divlje i nečiste životinje - kopci, jastrebi i kojekakve druge slične, a od onoga što zemlja daje ne samo pitome životinje, nego i [razne] zmijske, ljutice, drakoni, lavovi i leopardi, pa vazduh [ne daje] ne samo kiše i dobre vetrove, nego i grad i sneg - i ako ko bude hteo da podrobno ispita, kod svake će stvari naći mnogo toga što ne samo da nam [nije] korisno, nego se smatra i štetnim - i da, dakle, posle toga niko od onih koji gledaju tvorevinu ne bi mogao da se diže na nju i da se pita: zašto ovo? čemu ono? i da kaže: ovo beše dobro, a ono ne - zato Božanstveno Pismo, da tako kažem, zatvarajući usta svima koji se usuđuju da budu nerazumni, šestoga dana, nakon celokupnog stvaranja, kaže: I vide Bog sve što je stvorio i, gle, dobro beše veoma. Šta bi moglo da bude ravno takvoj potvrdi, kada sami Tvorac svega odobrava sve što je nastalo i kaže da je dobro - i to veoma dobro? Kada, dakle, vidiš nekoga ko se povodi za sopstvenim umovanjem i hoće da se protivi Božanstvenom Pismu, odvrti se od njega kao od bezumnika ili, bolje, ni to nemoj učiniti, nego, milostiv budući prema njegovom neznanju, navedi mu što govori Božanstveno Pismo da vide Bog sve što stvori i da kaza da je veoma dobro i možda ćeš moći da uzdržiš njegov neobuzdani jezik. Pa ako se kada su ljudske stvari u pitanju ne suprotstavljamo, ako vidimo da ih odobravaju ugledni ljudi, nego se saglašavamo i često sopstvenim rasuđivanjima pretpostavljamo njihov sud, utoliko pre tako treba da činimo u vezi sa Bogom svega, Tvorcem svega vidljivog, i da poznavši Njegov sud - uspavljujemo svoje pomisli i ni na šta se više ne osmeljujemo, nego da znamo i budemo uvereni da sve nastaje nekakvim razlogom i Njegovim čovekoljubljem i da ništa ne postaje bez razloga i uzalud. Ali makar mi, po slabosti svojih umova, i ne znali svrhu toga što nastaje, [znajmo da] On sve sazida Svojom premudrošću i promisliteljskim čovekoljubljem.

7. I bi, kaže, večer, i bi jutro, dan šesti. Na kraju šestoga dana on položi kraj i celokupnom stvaranju, te zato i dodade: I dovršiše se nebo i zemlja i sva sprema (κόσμος - ukras) njihova (Post2,2). Gledaj nenametljivost i prostotu Božanstvenoga Pisma. Pomenuvši najvažnije stihije, ono više ne govori pojedinačno o ostatku [tvorevine], nego rekavši: Dovršiše se nebo i zemlja, kaže: I sva sprema njihova, ukazujući time na sve što je na zemlji i nebu. Zemljina je sprema to što ona daje, bilje, rod, plodovi drveća i sve drugo čime je Tvorac ukraši. A sprema nebeska su, opet, sunce, mesec, šarenilo zvezda i sva tvorevina među njima. Zbog toga Božanstveno Pismo, pomenuvši nebo i zemlju, ovim stihijama obuhvati celokupno stvaranje. I okonča, kaže, Bog u šesti dan dela Svoja koja učini. Gledaj kako više puta isto ponavlja, da bismo videli da je celokupno stvaranje trajalo do šestoga dana. Jer okonča, kaže, Bogu šesti dan dela Svoja koja učini i počinu u sedmi dan od svih dela Svojih koja učini. Šta znači: i počinu u sedmi dan od svih dela Svojih koja učini! Gledaj kako nam Božanstveno Pismo sve kazuje sa ljudskom merom i snishodeći nam - jer mi, inače, ništa ne bismo shvatili od toga što se govori, da nismo udostojeni tolikoga snishođenja. I počinu, kaže, Bog u dan sedmi od svih dela Svojih koja učini. Prestade, kaže, da stvara i da privodi iz nebitija u bitije, jer stvori sve što je trebalo, uključujući i onoga koji je u tome trebalo da uživa. I blagoslovi, kaže, Bog dan sedmi i osveti ga, jer u njemu počinu Bog od svih dela Svojih koja počne da

tvori. Pošto prestade sa stvaranjem i sve što htjede po Svome čovekoljublju sazda sopstvenom zapovešću, pa položi kraj stvaranju u šesti dan, a ništa drugo ne željaše da privede u sedmi dan, jer sve što htjede bi ispunjeno, a da bi i ovaj dan imao neko preimućstvo i da se ne bi smatrao manjim zato što u njemu ništa ne bi stvoreno - On ga udostojava blagoslova. I blagoslovi, kaže, Bog dan sedmi i osveti ga. A zašto to? Zar ostali nisu bili blagosloveni? Jesu, kaže, ali njima umesto svakoga blagoslova beše dovoljno to što u svaki od njih nastaje [poneka] tvar. Zato za njih ne kaza blagoslovi, nego, rekavši to samo za sedmi dan, dodade: i osveti ga. Šta znači: i osveti ga? Izdvoji ga. Potom Božanstveno Pismo, upućujući nas i razlogu iz kojega kaza i osveti ga, dodade: Jer u njemu počinu Bog od svih dela Svojih koja počne da tvori. Već ovde, na početku, Bog nam, odgonetajući, pruža pouku, upućujući nas da jedan dan u sedmičnom krugu ceo namenjujemo i odvajamo duhovnom delanju. Zbog toga Vladika, ispunivši u šest dana celokupno stvaranje, i sedmi osveti, udostojivši ga blagoslova, jer u taj dan počinu Bog od svih dela Svojih koja počne da tvori. Nego vidim da nam se ovde opet rađa neizmerno more misli i želim da ga ne prođemo prosto, nego da i vas uzmem za učesnike u ovom duhovnom blagu. Koje nam se to, dakle, pitanje tu nameće? Dok ovde Božanstveno Pismo kaže da Bog počinu od dela Svojih, u Evangelijima Hristos kaže: Otac Moj do sada dela i Ja delam (Jn5,17). Ne čini li se iz ovih reči da tu postoji neka protivrečnost? Daleko bilo! Nikakvih oprečnosti u onome što leži u Božanstvenom Pismu nema. Rekavši ovde da počinu Bog od dela Svojih, Pismo nas uči da je On prestao u sedmi dan sa stvaranjem i privođenjem od nebitija u bitije. A Hristos govoreći: Otac Moj do sada dela i Ja delam, objavljuje nam Njegov neprestani promisao, a delanjem naziva Njegovo održavanje postojećeg, to što ih darova trajnošću i što upravlja njima celim tokom vremena. Jer da nije tako, kako bi postojala ova vaskolikost, ako svim vidljivim i ljudskim rodovima ne upravlja i gospodari ruka sviše? A bude li neko hteo da, sa velikim blagorazumijem, sagleda sve što Tvorac svega, radi dobrobiti naše, savrši svakoga dana pojedince, naići će na bezdan čovekoljublja. Pa koji će razum ili duh moći da dokuči neizrecivu dobrotu koju [Gospod] ukazuje prema ljudskom rodu, dajući da sunce izlazi i na zle i na dobre i šaljući kišu pravednim i nepravednim (Mt 5,45) i svakovrsnim drugim obiljem snabdevajući? Može biti da smo preko potrebnog razvukli besedu, ali ne bez razloga, nego da bi oni koji su izostali zahvaljujući vama shvatili koliku štetu sami sebi nanesoše time što se zbog telesne hrane lišiše duhovne pouke. Ali da se ne bi uvećala njihova malodušnost, pokažite im bratsku brigu, prenevši im ono što mi kazasmo. To je, upravo, znak istinske ljubavi. Ako oni koji tako postupaju sa čulnim jelima i koji svojim poznanicima čuvaju od trpeze projavljaju najveći znak ljubavi, mnogo pre će nama to doneti pohvalu, a i korist, kada je reč o duhovnom. Koji revnuje da bližnjega poučava, ne čini dobro toliko njemu, koliko sebi samome pribavlja platu i dvostruki dobitak ubira - time što dobija veću nagradu od Boga, a i samog sebe time čime brata nastoji da uputi, podseća se i obnavlja sopstveno pamćenje na to što je rečeno.

8. Misleći, dakle, na svoju dobit, ne uskratite [je ni] braći svojoj, nego neka i oni čuju ono što vam mi sada kazujemo. A kako ne bi morali da se tome uče od vas

umesto [da primaju punitu] blagodati[1], privlačite ih nama, uveravajući ih da uzimanje telesne hrane nije nikakva prepreka za duhovnu pouku, nego da svaki trenutak treba smatrati pogodnim za razmenu duhovnih reči. Ako to shvatimo kako treba, moći ćemo da, i ostajući kod kuće, i posle jela, i pre jela, uzevši u ruke Božanstvene knjige zahvatamo korist iz njih i da duši dajemo duhovnu hranu. A kao što je telu potrebna čulna hrana, tako i duša zahteva svakodnevno opominjanje i duhovnu hranu, kako bi, ukrepljivana, mogla da se suprotstavlja nasrtajima plati i večitom ratu koji se protiv nas vodi i dušu nam pleni, poželimo li i na kratko da lenstvujemo. Zato i prorok David blaženim nazva onoga koji se u zakonu Gospodnjem poučava dan i noć (Ps1,2). A i blaženi Mojsej, vaspitavajući judejski narod, govori: Jedući i pijući i nasitivši se, seti se Gospoda Boga svoga (Ponz 8,10). Vidiš li kako i posebno tada, posle jela, treba da sebi postavimo duhovnu trpezu, da ne bi, razlenjena nakon zasićenja telesnom hranom, duša pala u propast i dala prostora smicalicama đavola koji svaku priliku vreba da nam zada smrtnu ranu. A opet i na drugom mestu isti taj prorok govoraše: Kada ležete i kada ustajete opominjite se Gospoda Boga svojega (isto,6,7). Jesi li video kako to sećanje nikada ne treba da istisnemo iz duše, nego da ga priljubimo savesti, neprestano da se borimo i nikada odmora sebi ne dajemo, nego da, znajući pomamu neprijatelja koji se na nas podiže, budemo trezveni i bodri, da mu onemogućujemo pristup i nikada da ne prenebregavamo duhovnu hranu. Upravo to je naše spasenje, to je duhovno blago, to je sigurnost. Budemo li se tako svakodnevno ograđivali - i čitanjem, i slušanjem, i duhovnom besedom, i sami ćemo moći da budemo nepristupačni, i da smicalice lukavoga demona obesnažimo i da carstvo nebesko steknemo, blagodaću i čovekoljubljem Gospoda našega Isusa Hrista, Kome sa Ocem, zajedno sa Svetim Duhom [pripadaju] slava, sila i čast, sada i uvek i u vekove vekova. Amin.

NAPOMENE:

1. Tj. u hramu

OMILIJA DESETA

[sadržaj](#)

Na nastavak stvaranja· Ovo je knjiga postanja neba i zemlje, kada bi; u taj dan stvori Bog nebo i zemlju. (Post, 2,47)

1. Hajde da danas ispunimo svoje obećanje i da se prihvatimo uobičajene pouke, pa da onome što ranije rekosmo pridružimo i ono što će danas biti rečeno. Vi, uostalom, znate da nije prvi put da mi to nastojimo da učinimo, ali briga o našoj braći jezik nam je povelala prema njihovom savetovanju. Jer čas smo svoju bolesnu braću koja zbog obične predrasude sama sebe odvajaju od ovog duhovnog sabora i umanjuju radost sveštenog praznika, koliko smo mogli, pozivali i savetovali i ubeđivali da ne odlučuju sami sebe od Hristovoga stada i da se ne prelašćuju izvan ovoga duhovnog tora, da ne budu sa nama jedno samo rečju i imenom, a da zapravo sleduju Judejima koji sede u senci i drže se svetiljke, pošto granu sunce pravde - čas smo one koji se ovde sabiraju, a još su

neposvećeni[1], zvali da pohrle ka duhovnom zvanju i da, svaku pospanost i lenjost stresavši, ognjenom željom i silnom revnošću sebe same sprema za primanje carskoga dara i da pohitaju ka Onome Koji daruje otpust sagrešenja i izobilna i nebrojena blaga. Kada, dakle, i prema onima koji greše u vezi sa praznikom Pashe[2] i sami sebi silno štete čuvajući ovaj ništavni običaj pokazasmo doličnu brigu privijajući na njihove rane podesan lek i kada neposvećenima dadasmo doličnu pouku, bio bi onda red da, pošto zaustavismo najpreče bolesti i ispunismo ono što je do nas, pred sve vas zajedno postavimo duhovnu trpezu. Kao što bi nas, ako bismo se pre nego što se postaramo za svoju braću, ostavivši savet, držali sleđa [tumačenja], a zanemarili njih koji stradavaju, sa pravom neko prekoreo kao one koji su propustili pogodno vreme, tako i sada, budući da ništa nije zaobiđeno od onoga što je od nas zavisi, nego i poučismo, i srebro dadasmo, i zasejasmu ovu duhovnu zemlju, red je opet da vam predočimo ono što je čitano od blaženoga Mojseja, kako bismo se sa dobitkom vratili kućama. A šta je to - poslušajmo. Ovo je knjiga, kaže, postanja neba i zemlje, kada bi; u taj dan stvori Bog nebo i zemlju i sve zelenilo poljsko, pre nego što se rodilo na zemlji, i sve bilje poljsko, pre nego što je niklo. Jer Bog ne pusti dažda na zemlju, niti beše čoveka da radi zemlju. ? izvor izlažaše iz zemlje i napajaše celo lice zemlje (Post 2,45). Gledaj opet kolika je mudrost ovoga čudesnog proroka, tačnije - pouku Svetoga Duha. Pošto nam je isripovedao podrobno sve o stvaranju, izložio dela šestoga dana, stvaranje čoveka i vlast koja mu je poverena nad svim vidljivim, on sada opet, ukratko sve ponavljajući, kaže: Ovo je knjiga postanja neba i zemlje, kada bi. Ovde je dostojno pažnje ispitati zašto on ovu knjigu naziva knjigom neba i zemlje, mada ona sadrži i mnogo drugog i o mnogo čemu nas poučava - i o vrlini pravednika, i o čovekoljublju Božjem, i o [Njegovom] snišođenju koje pokaza prema prvodanome i celom ljudskom rodu, i o mnogim drugim stvarima koje sada nije prilika nabrajati. Nemoj se čuditi, ljubljeni. To je običaj Božanstvenoga Pisma - da nam ne pripoveda o svemu uvek podrobno, nego da počev od najvažnijeg prepušta da ostalo blagorazumno razmatraju sami oni čijem je sluhu to namenjeno. A da bi se uverio da je to tako, razjasniću to na primeru ovoga što se sada čitalo. Jer, eto, prethodno nas podrobno obavestivši o stvaranju sveta, Božanstveno Pismo sada ne pominje sve, nego kaže: Ovo je knjiga postanja neba i zemlje, kada bi; u taj dan Bog stvori nebo i zemlju, i tako dalje.

2. Vidiš li kako je celokupna beseda okrenuta nebu i zemlji i nama ostavlja da sami sve ostalo po njima sagledamo? Kada pomene nebo i zemlju, [Pismo] ujedno obuhvati sve što je na zemlji i što je na nebu. Kao što kada kazuje o stvaranju ne pominje sve redom, nego pominjući najvažnije više nam ne pripoveda o svemu pojedinačno, tako i celu knjigu, mada ona i sadrži mnogo drugog, nazva knjigom postanja neba i zemlje, prepuštajući nama, dakle, da sami, imajući to na umu, povežemo da u toj knjizi treba da je sadržano i sve što se vidi na nebu i na zemlji. U taj dan, kaže, stvori Bog nebo i zemlju i sve zelje poljsko, pre nego što se rodilo na zemlji i svu travu poljsku, pre nego što je nikla; jer Bog ne pusti dažda na zemlju, niti beše čoveka da radi zemlju. A izvor izlažaše iz zemlje i napajaše celo lice zemlje. Velika se riznica krije u ovim

kratkim rečima. Zato nam valja da sa velikom mudrošću, vođeni blagodaću Božjom, razotkrijemo šta je to kazano i da vas načinimo suvlasnicima ovoga duhovnog blaga. Duh Sveti, predznajući buduće, kako niko ne bi mogao da se nakon toga spori i da dogmatima Crkve mimo Božanstvenoga Pisma dodaje od sopstvenih umovanja, i sada, nakon pouke o poretku stvaranja i o tome što prvo bi sazdan, šta drugo i kako zemlja dade seme potčinjavajući se slovu i zapovesti Vladičinoj i pobudi se na trudove, a ne potrebujući sadejstvo sunca, (a i kako bi kada ono još ne bi stvoreno?), niti zalivanje kišom, niti čovekovo obdelavanje (jer ni on još ne bi sazdan) - zato iznova sve pojedinačno pominje kako bi zapužio drska usta onih koji ne obuzdavaju svoju bezočnost. Jer šta kaže: U taj dan stvori Bog nebo i zemlju i sve zelje poljsko, pre nego što se rodilo na zemlji, i svu travu poljsku, pre nego što je nikla; jer Bog ne pusti dažda na zemlju i čoveka ne beše da radi zemlju; a izvor izlažaše iz zemlje i napajaše sve lice zemlje. To znači da je Njegovom rečju i zapovešću ono što ranije nije postojalo došlo u bitije i da se ono čega ne beše smesta pojavilo: trava, koja raste iz zemlje, a kada kaže "trava" ono pominje sva semena.[3] I o kišama nas poučavajući, Božanstveno Pismo opet dodade: Jer Bog ne pusti dažda na zemlju, odnosno još se ni kiše nisu sviše spuštale. Nakon toga, ono nam, konačno, pokazuje da ona nije potrebovala ni čovekovo obdelavanje. Ni čoveka, kaže, nije bilo da radi zemlju - kao da tako kliče i govori svim potonjim naraštajima da, to slušajući, poznaju kako na početku bi stvoreno sve što zemlja izrasta i da ne pripisuju prinose i sve ostalo staranju onih koji zemlju obrađuju, nego slovu i zapovesti koju joj na početku dade Tvorac. Sve je to zato da bismo mi uvideli da njoj nije bilo potrebno sadejstvo drugih stihija da bi davala svoje semenje, nego još beše dovoljna Tvorčeva zapovest, A ?o je divno i čudesno: da je Onaj Koji je sada sopstvenim slovom pobuđuje na rađanje toliko semenja i Koji pokaza sopstvenu silu koja prevashodi ljudsko poimanje, osnovao samu nju, toliko tešku, i toliki svet na vodama, kao što i prorok kaže: Koji utvrdi na vodama zemlju (Ps 135,6). Koji će ljudski razum moći da dosegne ovo? Ljudi, kada grade kuću i naume da postave temelje, prvo kopaju i silaze u dubinu, pa ako makar i neznatnu vlagu vide, sve čine kako bi je svu izvukli i tek tada postavili temelje. Zato i Tvorac svega sve stvara suprotno ljudskoj prirodi, kako bi ti poznao po tome i Njegovu neizrecivu silu i da bi, kada On ushte, i same stihije pokazivale ono što je protivno njihovom dejstvu, potčinjene zapovesti Tvorčevoj.

3. A da bi vam ovo što govorim bilo jasnije, prozborimo sada o ovom predmetu, a tada ćemo preći na drugi. Upravo to je suprotno prirodi voda - da nose teško telo. I zemlji je opet protivno da prebiva na takvom temelju. A što se čudiš? Ushteš li da ispitaš svaku od nastalih stvari, otkrićeš bezgraničnu silu Tvorčevu i to da On sopstvenom željom upravlja svim vidljivim. To može da se vidi i sa ognjem, jer on ima razorno dejstvo, sve ostalo savlađuje i svako veštastvo - kameno, drveno, telesno i gvozdeno - sa lakoćom rastače, a kada je zapovedio Tvorac, on se ne dotače nežnih i trošnih tela, nego usred peći otroke sačuva nepovređenim. I ne začudi se ako se beslovesna stihija ne kosnu njihovih tela, nego pokaza takvu neizrecivu pokornost. Ona im ni vlasni ne ošteti, nego ih samo okruži i obujmi i, kao da ispunjava poslušanje i pokorava se zapovesti Vladičinoj, suština ognja

sačuva te čudesne otroke celim i nepovređenim i kao da hodaju lugom i vrtom - oni su u peći tako spokojni bili. A da ne bi ko pomislio da to što se videlo ne beše dejstvo ognja, čovekoljubivi Vladika zbog toga ga nije sprečio, nego ostavivši njegovo sažičuće svojstvo, same [Svoje] služitelje učini višim od njegove pogubnosti. A da bi poznali i oni koji behu bačeni [u oganj] kolika je moć Boga svega, oganj upravo na njima pokaza svoje dejstvo - njih obavi, a one koji izvan stajahu spali i satre. Jesi li video kako se, kada Vladika želi, svaka stihija okrene protiv svoje suštine - jer On je Tvorac i Vladika i sve ustrojava prema Svojoj volji. Želite li da vidite kako isto opet biva i sa vodom? Kao što se oganj klonio onih koji behu u njemu i kako je zaboravio svoje dejstvo, a na onima koji se zadesiše napolju ispuni ono što mu je svojstveno, tako ćemo videti i vodu gde neke potapa, a pred drugima se povlači kako bi prošli nepovređeni. Setite se sada faraona, Egipćana i naroda jevrejskoga kako po zapovesti Vladičinoj, dok ih je vodio veliki Mojsej, kao po suvom prohođahu Crveno more - a Egipćani sa faraonom, želeći da pođu istim putem kao i oni, behu potopljeni. Tako se i stihije stide onih koji Vladiki služe i svoj nagon zatamljuju u sebi. Čujmo svi koji smo gnevljivi i razdražljivi, koji svladani nemarom i drugim strastima sami izdajemo sopstveno spasenje, i ugledajmo se na ove beslovesne stihije u tolikom poslušanju - mi koji smo izdvojeni slovesnošću. Jer ako je oganj, tako razoran i strašan, štedeo propadljiva i tako nežna tela, koji bi oproštaj mogao da nađe čovek koji neće da, po Vladičinoj zapovesti, obuzda sopstveni gnev i da izagna jarost prema bližnjem? I što je još veće, oganj koji ima takvu prirodu, dakle - da spaljuje, ne projavi sopstveno dejstvo, a čovek, krotko, slovesno, blago biće - čini ono što je protivno njegovoj prirodi i zbog nemara samoga sebe upodobljuje zverima. Zato i Božanstveno Pismo onima koji su obeleženi razumom zbog tegobnih strasti daje imena i beslovesnih bića, a na mnogim mestima i zveri. Neki put naziva ih psima zbog bestidnosti i drskosti - oni su psi, kaže, nemi, koji ne mogu da laju (Is 56,10); nekada, zbog pohote, konjima - konji pohotni postadoše, svaki na ženu bližnjega rže (Jer5,8); a neki put magarcima zbog tvrdoglavosti i bezumlja - pribroji se, kaže, stoci bezumnoj i upodobi joj se (Ps 48,13); nekada lavovima i leopardima zbog grabežljivosti i pohlepnosti, nekada aspidama zbog lukavstva - otrov, kaže, aspidski je pod usnama njihovim (Ps 139,4); nekada zmijama i ehidama, zbog otrovnosti i zlobe, kao što i blaženi Jovan vapijaše, govoreći: Zmije, porode ehidin, ko vam kaza da bežite od budućega gneva (Mt Z,7). [Pismo] navodi i druga imena shodno njihovim strastima, da bi, makar i tako postidevši se, konačno se vratili sopstvenoj blagorodnosti, pomirili se sa svojim bližnjim i pretpostavili Božje zakone sopstvenim strastima, kojima sami sebe zbog lenjosti predadoše.

4. Nego ne znam kako nas tok besede dovde dovede. Hajde, dakle, da se vratimo na predmet i da pogledamo čemu drugom želi danas da nas pouči ovaj blaženi prorok. Jer kazavši: Ovo je knjiga postanja neba i zemlje, on napred opet podrobnije pripoveda o stvaranju čoveka. A budući da gore ukratko kaza: I stvori Bog čoveka, po slici Božjoj stvori ga, sada kaže: I načini Bog čoveka od praha zemaljskog i dunu u lice njegovo dah životni i posta čovek duša živa (Post 2,7). Veličanstveno je i porazno ovo što je kazano i ljudskom umu nepostižno. I načini,

kaže, Bog čoveka od praha zemaljskog. Kao što sam vam govorio o svoj vidljivoj stvari - kako Tvorac svega čini sve suprotno rodu ljudskom, da bi se i kroz to projavila Njegova nepojamna sila, tako ćemo i sada naći da se zbilo u vezi sa sazdanjem čoveka. A ti gledaj: On zemlju na vodama osnova, što ljudski razum ne uspeva da primi bez vere, i čini da svako suštastvo, kada On ushte, kako pokazasmo, dejstvuje mimo onoga što joj je svojstveno. Božanstveno Pismo sada nam na isti način otkriva da se to dogodilo i u vezi sa stvaranjem čoveka. Načini, kaže, Bog čoveka, uzevši prah sa zemlje. Šta kažeš? "Stvorio je čoveka uzevši prah sa zemlje"? Da, kaže, i ne reče prosto "zemlja", nego prah, to jest ono što je najmanje i najništavnije na ovoj zemlji. Čini ti se da je ovo što je kazano veliko i čudno? Ali pomisliš li Ko je Tvorac, nećeš više sumnjati u taj događaj, nego ćeš se zadiviti [Njegovoj] sili i pokloniti joj se. A ako se budeš namerio da to ispituješ po slabosti svojih rasuđivanja, po svoj prilici primićeš u um i ono da od zemlje telo nikada ne bi moglo da nastane - opeka ili čerpič da, ali takvo telo - ne. Vidiš li da, ukoliko ne uzmemo u razmatranje i moć Tvorčevu i ne umirimo svoje nemoćne pomisli, ne možemo da dosegamo visinu tih reči. Za to što se govori potrebne su oči vere, a rečeno je sa velikim snishođenjem i usled naše slabosti, jer reči "Stvori Bog čoveka i dunu" - nedostojno je Boga, ali zbog nas i naše slabosti Božanstveno Pismo to tako pripoveda, snishodeći nam, kako bismo mi, udostojivši se takvog snishođenja, uspeli da uzidemo na onu visinu. I načini, kaže, Bog čoveka, prah uzevši sa zemlje, Ovde sada možemo, ukoliko želimo da budemo trezveni, da dobijemo veliku pouku o smirenju. Kada pomislimo gde je bio početak postojanja naše prirode, ma koliko lupali glavu, povlačimo se, smiravamo, promišljajući o sopstvenoj suštini - učimo se umerenosti. Upravo zbog toga Bog, starajući se za naše spasenje, i upravi prorokov jezik da nas pouči. Kada Božanstveno Pismo kaza napred kako stvori Bog čoveka, po slici Božjoj stvori ga i predade mu svu vlast nad vidljivim, da [čovek] ne bi nešto umislio ne znajući stanje (συστασις = sastav) svoje prirode, te i prestupio svoje granice - ono nas ponovo poučava i načinu na koji je nastao i o početku postojanja i otkuda i kako prvi čovek bi priveden. A ako i nakon te pouke i saznanja da mu je početak postojanja iz zemlje, kao i semenju, kao i beslovesnim životinjama - iako mu i [način] stvaranja i bestelesna suština duše darovaše preimućstvo zbog velikoga čovekoljublja Božjeg, zbog koga dobi i slovesnost i vlast nad svime - ako, dakle, i to poznavši, on koji je sazdan iz zemlje, zmijinom prevarom, umisli da je ravan Bogu - da se u prvoj povesti ovaj blaženi prorok zadovoljio i da nas nije o svemu obavestio tačno ponovivši, u kakvom bismo li bezumlju završili?

5. Tako nam je od najvećega značaja za filozofsku pouku (εις διδασκαλιαν φιλοσοφίας) otkuda smo na početka primili postojanje prirode. I načini, kaže, Bog čoveka, prah uzevši od zemlje i dunu u lice njegovo dah životni. Pošto je govorio ljudima koji ne mogahu da čuju drugačije nego što smo mi mogli, [Mojsej] se izrazio tako grubo, a i da bi nas poučio da čovekoljublje Božje požele da taj koji je sazdan iz zemlje ima slovesnu suštinu duše koja to biće i pokazuje kao savršeno i bez mane. I dunu, kaže, u lice njegovo dah životni. Dah je, kaže, sazdanog iz zemlje darovao životnom energijom i to mu sazda suštinu duše. A

potom dodade: I posta čovek duša živa. Onaj koji je načinjen od praha, primivši duh i dah života, posta, kaže, duša živa. Šta znači to - duša živa? Delatna, ona čiji su telesni udovi potčinjeni njenim dejstvima i koji sleduju njenoj želji. Nego ja ne znam kako smo mi obrnuli poredak i kako se zlo toliko osililo, da je mi primoravamo da sledi plotske želje i, svrgnuvši sa prestola nju koja kao gospodarica treba da vlada i zapoveda, gonimo je da se pokorava telesnim nasladama, nesvesni njene blagorodnosti i njenoga visokog preimućstva. Razmisli o poretku stvaranja i o onome što [čovek] beše pre nego što Vladika dunu ono što mu posta dah života i pre nego što posta duša živa - šta sazđani beše. Prosto kip bezdihani, nedelatni, neupotrebljivi, tako da mu je sve i ono što ga je uzvelo tolikoj časti bilo dah od Boga mu. A da bi to shvatio ne samo po tome što tada beše, nego i po onom što se dešava svakoga dana, seti se kako ovo telo izgleda neprijatno i neveselo nakon izlaska duše. I što kažem neprijatno i neveselo? Kako, ispunjeno zlosmradijem i savršenom bezobličnošću, izaziva želju da se pobegne od njega a kako pre toga, kada imađaše dušu koja njime upravljaše, beše svetlo, radosno, puno svakoga blagoobrazija, preispunjeno mudrošću i pogodno za dobra dela. Misleći o svemu tome i o plemenitosti svoje duše, ne činimo ništa što je nje nedostojno i ne skvrnimo je nepriličnim delima, srozavši je u pokornost ploti i ne budimo tako nesaosetljivi i nezahvalni prema njoj tako blagorodnoj i udostojenoj takvoga preimućstva. Kroz njenu suštinu mi, obavijeni telom, moći ćemo, ushtemo li, kada steknemo naklonost od Boga, da se nadmećemo sa bestelesnim silama i da, zemljom hodajući, obitavamo kao na nebu i da ništa manje nemamo nego oni, ako ne i nešto više. A kako - reći ću. Kada se nađe neko ko, obučen u propadljivo telo, živi jednako kao i višnje sile, kako se neće udostojiti veće naklonosti od Boga kada i potčinjen telesnim nužnostima sačuva netaknuto blagorodstvo duše? A zar bi mogao, kažeš, takav uopšte da se nađe? Nama je, doduše, to nemoguće da zamislimo jer vrline skoro presahnuše. A ako želiš da se uveriš da to nije nešto nemoguće, pomisli na one koji blagougođiše Vladiki otpočetka do sadašnjega časa, onoga velikog Jovana, sina neplodne, pustinožitelja, pa na Pavla, učitelja vaseljene i na niz svetih, koji imahu istu prirodu kao i mi, behu potčinjeni istoj telesnosti, pa nemoj ubuduće više misliti da je to nemoguće i ne sustani u vrlini, kada si od Vladike primio tolika sredstva za to da joj se sa lakoćom priljubiš. Znajući čovekoljubivi naš Vladika slabost naše volje i sklonost padu, ostavi nam velike lekove - čitanje Pisama - da bismo, neprestano ih sebi privijajući i promišljajući o životima onih čudesnih i velikih ljudi, poticali sebe na revnost i da ne bismo bili nemarni za dobrodetelj, nego da bismo bežali od zla i sve činili kako se ne bismo pokazali nedostojnima onih neizrecivih dobara koja neka svi mi steknemo, blagodaću i čovekoljubljem Gospoda našega Isusa Hrista, Kome sa Ocem, zajedno sa Svetim Duhom [priliče] slava, sila i čast, sada i uvek i u vekove vekova. Amin.

NAPOMENE:

1. Tj. nekršteni.
2. Sv Jovan misli na one hrišćane koji Pashu svetkuju zajedno sa Judejima, a koje je korio u svojim Besedama protiv Judeja.

3. Ovde očevidno nedostaje deo teksta.

OMILIJA JEDANAESTA

[sadržaj](#)

I nasadi Gospod Bog raj u Edemu prema istoku i postavi tamo čoveka koga sazda. (Post. 2,8-14)

1. Gledajući vašu neugasivu žeđ i veliku želju, budan razum i sve vas kako upijate [moje reči] i ushićujete se duhovnom poukom, iako svestan koliko sam sam ubog, jednako se svakoga dana trudim da pred vas postavljam ovu oskudnu i prostu trpezu, tvrdo verujući da ćete, raspaljeni željom, sa naklonošću primiti to što se kazuje, kao što se može videti da se dešava i sa čulnim jelima. Kada su gosti raspoloženi za jelo, makar i trpeza bila siromašna i domaćin bio prost, oni sa velikim zadovoljstvom jedu to što je stavljeno pred njih. A kada im nije do jela, makar i raskošna bila trpeza i na njoj se nalazila različita jestiva, slaba je korist kada oni ne mogu da pojedu to što je pripremljeno. A ovde, budući da je blagodati radi Božje i vaša usrdnost budna, a i trpeza je duhovna, i sami govorimo sa velikom željom, znajući da ove božanstvene pouke predajemo trezvenim ušima. Kao što i zemljodjelac, kada nađe masnu i plodnu oranicu, svojski joj se posveti, pa izbrazdavi je, pooravi i počupavi trnje izobilno je zaseje i već hranjen dobrim nadama svakoga dana očekuje klijanje semena, merkajući plodnost zemlje i spreman da primi žetvu koja je mnogostruko veća nego što je seme - tako i mi, gledajući kako se vaša revnost iz dana u dan razgoreva, a želja raste i usrdnost uvećava, u vezi sa vama imamo dobre nade, te i sami sa većom radošću i revnošću hitamo da, po meri svojih moći, doprinesemo nazidavanju vaše ljubavi, na slavu Božju i na ponos Crkve Božje. Hajde, onda, ako je ugodno, da ponovivši malo ono što je ranije kazano vratimo se na ono što je po redu danas pročitano. Treba da kažemo šta smo ranije ispitivali i dokle smo došli sa poukom kada prekinusmo besedu. I načini, kaže, Bog čoveka, prah uzevši od zemlje i dunu u lice njegovo dah životni i posta čovek duša živa. To što sam tada govorio i sada ću reći, i neću prestati da ponavljam - da je velika i neiskazana ljubav zajedničkog Vladike svega prema rodu našem. On Se radi našega spasenja poslužio velikim snishođenjem i velike časti udostoji baš ovo biće - čoveka, rečju i delom svedočeći da od svega vidljivog najveće staranje za njega pokazuje. A ništa ne smeta da i danas isto ispitamo pred vašom ljubavlju. Kao što tamjan, što se više premeće pod našim prstima, odaje veće blagouhanje, tako može da se vidi i kod Božanstvenoga Pisma: što više neko nastoji da mu se približi, to bolje može da sagleda skriveno bogatstvo i da otuda zahvati veliko i neiskazano blago. I načini, kaže, Bog čoveka, prah uzevši od zemlje. Primeti odmah razliku koja postoji u samom načinu na koji počinje da besedi. Govoreći o načinu stvaranja svega drugog, blaženi Mojsej nas pouči kako kaza Bog: neka bude svetlost, i bi svetlost; Neka bude svod i Neka se saberu vode; Neka budu svetila; Neka isklija zemlja biljku travnu; Neka izvedu vode gmizavce duša živih; Neka izvede zemlja dušu živu. Vide li kako sve bi rečju stvoreno? Ali pogledajmo, dakle, šta kaže [blaženi Mojsej] u vezi sa stvaranjem čoveka. I načini Bog čoveka. Gledaj kako

snishođenjem u izrazu, kojem je pribegao zbog naše slabosti, ujedno uči i o načinu stvaranja, i pokazuje [čoveka] gde se menja i, da kažem ljudskim jezikom, gde se rukama Božjim oblikuje, kao što i drugi prorok kaže: Ruke tvoje stvoriše me i sazdaše me (Jov 10,8). A reci mi, uostalom, i da je zapovedio tek tako da zemlja da čoveka, zar se zapovedeno ne bi ostvarilo? Ali da bi nam način stvaranja poslužio kao večita pouka, kako ne bismo umišljali nešto više o sebi, on tako podrobno pripoveda i kaže: Načini Bog čoveka, prah uzevši od zemlje.

2. Gledaj upravo u tome [kolika je] čast [ukazana čoveku]. On, naime, ne uzima prosto zemlju, nego prah - ono što je, takoreći, najništavnije od zemlje i sami taj zemaljski prah Svojom zapovešću preinačuje u telesnu prirodu. Upravo kao što stvori samu suštinu zemlje, koja nije postojala, tako i sada, kada požele, zemljin prah pretvori u telo. Ovde je umesno uskliknuti ono što i blaženi David: Ko će izgovoriti sile Gospodnje, učiniti da se čuju sve pohvale Njegove! Jer on napravi od praha ovo biće i tolikoj ga časti uzvede i tolika mu dobra od samoga početka čini, javljajući kroz sve Svoje čovekoljublje. I dunu, kaže, u lice njegovo dah životni i posta čovek duša živa. Ovde se neki bezumnici, povodeći se za sopstvenim rasuđivanjima i ništa bogodolično ne misleći i ne uzimajući u obzir ni snishođenje u jeziku, usuđuju da tvrde da duša [potiče] iz suštine Božje. O, bezumlja! O, ludosti! Kolike je puteve pogibli đavo ostavio onima koji hoće da mu služe! A da bi se uverio, gledaj kako oni idu putevima koji su međusobno suprotstavljeni. Neki od njih, namerivši se na reč dunu, kažu da su duše iz suštine Božje, a drugi, opet, kažu da se one preinačuju u suštinu i najbeščasnijih beslovesnih [životinja i biljaka].[1] Zar bi išta moglo biti gore od toga bezumlja? Budući da im se rasuđivanje pomračilo i ne poznadoše istiniti smisao Pisma, kao oni koji ostadoše bez oka razuma hrle sa suprotnih strana ka [istom] ponoru, jedni [dušu] precenjujući, a drugi je potcenjujući. A ako naume da iz onoga što Pismo govori: Dunu u lice njegovo - i usta pripišu Bogu, onda mu treba dodeliti i ruke - pa [Pismo] kaže: Načini čoveka. Nego, da ne bismo, želeći da izobličimo njihovu klevetu, bili prinuđeni i sami da više nego što treba govorimo, hajde da se konačno otklonimo i od njihovoga bezumlja i bezglavosti, a da pođemo za svrhom Božanstvenoga Pisma koje samo sebe tumači, jedino ako ne obraćamo pažnju na grubost izraza, nego mislimo na to da je uzrok tome naša slabost. Drugačije, uostalom, ne bi bilo moguće ljudskom sluhu da primi što se kazuje, da [Pismo] nije pribeglo tolikom snishođenju. Imajući na umu, dakle, i našu slabost i da je tu reč o Bogu, primajmo to što je rečeno kako dolikuje da se o Bogu govori, ne svodeći Božanstvo na telesnu spoljašnjost i sastav (συνθεσιν) udova, nego o svemu bogodolično misleći. Bog je prost, nesložen i bez oblika. A ako nameravamo da samovoljno Bogu pripišemo i sastav udova, neprimetno padamo u jelinsko beščasće. Kada čuješ Pismo gde kaže: Načini Bog čoveka, misli kao da je kazano neka bude; i opet kada čuješ da dunu u lice njegovo dah životni, to opet shvati kako je izvoleo da, kao što je stvorio bestelesne sile, i ovo telo koje je od praha ima slovesnu dušu koja može da se koristi telesnim udovima. To telo, stvoreno po zapovesti Vladičinoj, ležaše kao oruđe kome je potreban pokretač ili, bolje, kao lira koja traži nekoga ko može da svojom veštinom i mudrošću, a udovima kao terzijanom, Vladiki uznosi doličan slatkopoj. Dunu, kaže, u lice

njegovo dah životni. Šta znači: dunu dah životni! Da je On ushteo i zapovedio da ovo stvoreno telo ima životnu silu, kojom to biće posta duša živa, odnosno delatna i kadra da svoju veštinu javlja pokretanjem udova.

3. I gledaj upravo na tome razliku u stvaranju ove čudesne slovesne životinje i stvaranja beslovesnih. U vezi sa njima kaže [Gospod]: Neka izvedu vode gmizavce duša živih, i toga časa vode dadoše životinje sa dušom. Isto tako, opet, [kaza] i u vezi sa zemljom: Neka izvede zemlja dušu živu. A u vezi sa čovekom ne beše tako, nego se prvo od praha stvara telo, a nakon toga daje mu se životna sila, koja je upravo suština duše. Zbog toga je govorio Mojsej o beslovesnim: krv njegova duša je njegova (Lev 17, 11). Kod čoveka suština je bestelesna i besmrtna i mnogo je pretežnija u odnosu na telo i to u meri u kojoj to dolikuje bestelesnom nad telesnim. Ali upitaće možda neko i zašto se, ako je duša časnija od tela, prvo stvara ono što je manje, a onda veće i pretežnije. Zar ne vidiš, ljubljani, da se isto to zbilo i sa stvaranjem [ostatka sveta]? Kao što behu stvoreni nebo, zemlja, sunce, mesec i sve ostalo, pa beslovesne životinje i posle svega toga čovek, kome je imala da bude poverena vlast nad svim tim, tako se prilikom samoga sazdanja čoveka prvo stvara telo, a potom duša koja je časnija. Kao što se životinje koje su namenjene da budu u pokornosti i na korist čoveku stvaraju uoči stvaranja čoveka, da bi onaj koji će od njih uživati korist imao spremnu službu, tako se i telo stvara pre duše, da bi ona kada, po neiskazanoj Njegovoj premudrosti, bude stvorena, mogla da pokazuje svoje dejstvo kretanjem tela. I nasadi, kaže, Bog raj u Edemu prema istoku, i postavi tamo čoveka ?o?a sazda. Pošto Vladika svega pokaza svoju ljubav prema čoveku i radi njega sve vidljivo stvori i privede u postojanje, On odmah počinje da mu čini dobra. I nasadi Bog, kaže, raj u Edemu prema istoku. Gledaj i na ovome, ljubljani, kako se, ako ne primamo reči bogodolično, nužno sunovraćujemo u ogromni bezdan. A šta bi imali da kažu i u vezi sa ovim oni koji se usuđuju da o svemu što se govori o Bogu sude na ljudski način? I nasadi Bog, kaže, raj. I šta? Reci mi, da mu nisu možda bili potrebni ašov i zemljodelstvo i drugi trud da bi ga ulepšao? Daleko bilo. I ovde opet reč zasadi treba razumevati u smislu da Bog zapovedi da na zemlji postoji raj, kako bi u njemu prebivao stvoreni čovek. A da je toga radi raj stvoren, čuj gde Pismo kaže: I zasadi Bog raj u Edemu prema istoku i postavi tamo čoveka koga sazda. Zato blaženi Mojsej i stavlja ime mesta u Pismima, da oni koji vole da u prazno brbljaju ne bi mogli da obmanjuju prostije i da basnoslove da raj nije na zemlji, nego na nebu. A ako, i pored toga što se Božanstveno Pismo tako tačno izrazilo, neki od onih koji visoko misle o krasnorečivosti i spoljašnjoj mudrosti ne prestadoše da govore suprotno zapisanom, pa kažu da raj nije na zemlji i tvrde koješta drugo od onoga što se priča, tako da ne misle kako je napisano, nego sve obrnuto i ono što je rečeno za zemlju misle da je rečeno za nebo - da se blaženi Mojsej nije tako smireno izrazio i pribegao snishođenju, a dok mu je Sveti Duh pokretao jezik, dokle li bi stigli, mada Sveto Pismo, kada želi nečem takvom da nas pouči, samo sebe tumači i ne dopušta da se slušalac opsenjuje? Ali budući da mnogi slušaju ovo što se izlaže ne da bi nešto dobili iz Božanstvenih Pisama, nego radi rasonode, oni ne hitaju onome što koristi, nego radije tome što može da ih razveseli. Molim

vas zato da, zagradiš sluh prema svima takvima, sledujemo pravilu Svetoga Pisma. Pa kada čuješ, ljubljani, da zasadi Bog raj u Edemu prema istoku, ovo zasadi shvataj bogodolično - da Bog to zapovedi. A za ostalo veruj da i raj nastade i to na onom mestu gde i Pismo naznači, jer ne verovati u ono što stoji u Božanstvenom Pismu, nego dometati sopstvena rasuđivanja, smatram da donosi veliku opasnost onima koji se usuđuju da tako čine. I postavi, kaže, tamo čoveka koga sazda.

4. Gledaj samo koliko mu čast [Gospod] ukazuje. Stvorivši ga izvan raja, odmah ga uvede, kako bi mu darovao da opitno oseti [Njegovo] dobročinstvo i da bi na delu poznao čast koja mu se ukazuje - pa postavi tamo čoveka ?o?a sazda. I ovo postavi shvatajmo opet kao da je rečeno da mu je [Gospod] zapovedio da tamo živi, kako bi mu i [tamošnji] prizor i obitavanje činili veliku radost i pobuđivali ga da odaje zahvalnost pri pomisli koliko mu se dobro čini, a da sam ništa nikada ne pokaza. Neka te zato ne zbunjuje reč postavi. Običaj je Pisma da se ljudskim rečima posluži radi nas i naše koristi. I da bi se uverio, gledaj kako je i ranije, u vezi sa stvaranjem zvezda, upotrebilo istu reč, rekavši: I postavi ih na svodu nebeskom, ne da bismo pomislili da su one prikovane za nebo (jer svaka od njih prevaljuje sopstveni put menjajući mesto), nego da bi poučilo da je [Gospod] zapovedio da one budu na nebu, kao i da čovek prebiva u raju. I izraste, kaže, Bog još iz zemlje svako drvo lepo za gledanje i dobro za jelo i drvo života posred raja i drvo poznanja dobra i zla. Evo i druge vrste dobročinstva na čast sazdanome. Kada izvole da on prebiva u raju, [Gospod] zapovedi da zemlja da različito drveće, koje može da svojim izgledom pruži radost, a pogodno za jelo. Svako drvo, kaže, lepo za gledanje, odnosno prijatno oku. I dobro za jelo, to jest takva [drveta] koja mogu i da rasvesele kada se pogleda na njih, i koja ukusom daruju veliku nasladu, a mnoštvom i izobiljem pričinjavaju veliku radost onome koji je naznačen da ih koristi. [Gospod] učini da izraste svako, kaže, drvo koje može da se navede. Jesi li video bitovanje bez muke? Jesi li video čudesni život? Kao kakav angel - tako čovek na zemlji obitavaše, odeven u telo, a bez telesnih potreba, i kao da je ukrašen bagrenicom i dijademom, a ogrnut porfirom, spokojno se naslađivao prebivanjem u raju, uživajući u svakom izobilju. I drvo, kaže, života posred raja i drvo poznanja dobra i zla. Poučivši nas kako zemlja svako drvo dade po zapovesti Vladičinoj i lepo za gledanje i dobro za jelo, [Pismo] kaže: I drvo života posred raja i drvo poznanja dobra i zla. Znajući unapred da će se vremenom zbog velike slobode izroditi pokvarenost, čovekoljubivi Vladika je, kao Tvorac, izrastao i drvo života posred raja i drvo poznanja dobra i zla, od koga će ubrzo da čoveku zapovedi uzdržanje, kako bi znao da u svemu uživa blagodaću i čovekoljubljem i da je On Vladika i Tvorac njegove prirode i svega vidljivog. Zbog toga [Pismo] već i pomenu drvo, pa nam dalje pripoveda o imenima reka, o njihovom deljenju i o tome kako se krajevi zemlje dele tako što su se od one koja napaja raj odvojile druge i razdelile se u četiri početka. Nego može biti da oni koji vole da govore po sopstvenoj mudrosti opet ne dopuštaju ni da su reke reke, niti vode vode, nego uveravaju one koji trpe da ih slušaju da se [pod time] misli na nešto drugo. Ali molim vas da ih mi ne slušamo, nego zatiskujemo uši za njihove priče i slušajmo Božanstveno Pismo, pa

sledeći što ono kaže nastojmo da u svoje duše polažemo zdrava učenja i da uz njih pokazujemo i dobar život, kako bi i život svedo čio o učenjima i učenja verodostojnije javljala život. Jer ako nemamo ni pravilne dogmate, a i nebrižno živimo, koja će nam biti korist? No ako, živeći kako valja, ne vodimo računa o pravilnim učenjima, ništa korisno nećemo moći da steknemo za svoje spasenje. Mi treba da se, ako želimo i geene da se oslobodimo i Carstva da se domognemo, sa obeju strana da se ukrašavamo - i ispravnošću učenja i staranjem o životu. Jer koja je korist, reci mi, ako se drvo i pruža u veliku visinu i ako je lišćem okićeno, ako je bez ploda? Tako ni hrišćaninu ništa ne koriste pravilna učenja, ako ga nije briga za to kako živi. Zato je Hristos onakve blažio govoreći: Blažen je koji učini i pouči (Mt 5,19). Od pouke rečima mnogo je dragocenija i verodostojnija pouka delima. Takav i kada čuti i kada ga ne vide neke može da vaspitava prizorom, a ove druge time što slušaju o njemu, i mnoge će okušati od Boga milosti ne samo zbog sebe samoga, nego i zbog onih koji gledaju na njega, jer doprinosi da se proslavi [njegov] sopstveni Vladika. Takav će nebrojenim jezicima i mnogim ustima uzneti blagodarenja i slavopoje Bogu svega, jer neće se samo oni koji ga znaju, nego i svedoci njegovoga života zadiviti i njemu i njegovome Vladiki, nego i koji ga ne znaju a slušaju o tome od drugih, i koji daleko žive, i neće se samo prijatelji nego i neprijatelji postideti njegove velike vrline. Jer tolika je njena snaga, da i neprijateljima zatvara usta. I kao što slabovidni ne podnose da gledaju u sunčeve zrake, tako ni zlo nikada neće moći da pogleda ka vrlini, nego će ustupiti i uteći i priznati poraz. To shvativši, držimo se vrline i sa pažnjom svoj život ustrojimo, nastojeći da se klonimo i onih greha koji nam se čine i malim i neznatnim, bilo da su na rečima ili delima. A ako se od malih uzdržimo, nikada nećemo upasti ni u veće grehe i vremenom ćemo moći, primajući milost sviše, da se domognemo i najviše vrline i da izbegnemo pripremljenu kaznu i večna dobra da dobijemo, blagodaću i čovekoljubljem Gospoda našega Isusa Hrista, Kojem sa Ocem, zajedno sa Svetim Duhom, [priliče] slava, sila i čast, sada i uvek i u vekove vekova. Amin.

NAPOMENE:

1. Sv. Jovan misli, po svoj prilici, na pitagorejsko učenje o prevaploćenju.

OMILIJA DVANAESTA

[sadržaj](#)

I uze Gospod Bog čoveka koga sazda i postavi ga u raj sladosti da ga obrađuje i čuva. (Post. 2,15-20)

1. I danas ćemo se opet, ako želite, postarati da vam, dotakavši se onoga što je juče kazano, izatkamo duhovnu pouku. Velika se sila krije u ovome što je sada pročitano i valja nam da se spustimo u dubinu i da, sve podrobno ispitavši, uzmemo ploda. Pa ako oni koji se reše da traže morsko kamenje podnose toliki napor i muku, svojevolljno se izlažući sili vodenoj da bi se domogli toga što žele, mnogo pre nama priliči da napregnemo um i da se zagledamo u dubinu ovih reči, kako bismo obreli to drago kamenje. Ali nemoj se uplašiti, ljubljeni, kada čuješ

reč "dubina". Nije ovde reč o razuzdanoj vodenoj sili, nego o blagodati Duha koja oblistava naš razum i daje nam da sa lakoćom pronađemo to što tražimo, svaki napor olakšavajući. Pronalazak onoga kamenja ne donese naročitu korist onome ko ih se domogao, a često mu i naškodi i pokaže se krivim za brojne nevolje, pa taj ko ga nađe nije od toga toliko osetio radost, koliko kasnije oseti neugodnost jer privuče pažnju zavidljivaca i pobudi pohlepne da ratuju protiv njega. Tako ne samo da, nađemo li njih, ništa korisno u životu ne stičemo, nego nam to postaje i uzrok mnogih neprijateljstava. To je predmet pohlepe i kada raspali vatru srebroljublja, opседа dušu onih koji su njome obuzeti. A kada je reč o ovim duhovnim dragocenostima - nema ničega takvog čega se treba bojati, nego je i blago otuda sabrano neizmerivo i sladost neuvenjiva i uveliko premašuje svaku radost koja otuda biva ljudima. A ?o čuj od Davida koji kaže: Željeni je su reči Tvoje od zlata i mnogo kamena dragog. Vidiš li kako on, pomenuvši ona veštastva koja se smatraju veoma dragocenim, ne samo da se nije zadovoljio tim poređenjem, nego je dodao i pridev mnogog, pokazavši nam time i njihovu dragocenost? Od zlata, kaže, i mnogo kamena dragog. I to ne zato što su samo toliko željene reči Božje, nego jer vide da među ljudima samo ta veštastva imaju najveće preimućstvo, pa ih pomenu pokazavši tako njihovu prevashodnost i kako je plamenija želja za izrekama Duha. A da biste se uverili da Božanstveno Pismo uvek koristi od ovoga upoređuje sa čulnim stvarima i da time pokazuje prednosti [duhovnog], čuj i sledeće: I slađe od meda iz saća (Ps 18,11). Ni ovde [ne kaže] to zato što su samo toliko slađe, niti što toliko zadovoljstvo mogu da pričine, nego zato što ništa drugo među čulnim stvarima nije imao da sravni sa sladošču božanskih izreka., pa ih zato i pomenu i tako im ponovo dade prvenstvo i predoči veću sladost duhovnih pouka. Naći ćeš da se istim pravilom i Hristos poslužio u Evanđeljima - kada je razgovarao sa učenicima koji su hteli da saznaju tumačenje paravole o sejaču koji polje zaseja dobrim semenom i o neprijatelju koji baci kukolj među žito, On podrobno razloži celu paravolu, rekavši ko je onaj koji seje dobro seme, šta je njiva, šta je kukolj i ko ga seje, ko su žeteoci i šta je žetva, pa kada im sve jasno otkri, tada kaza: Pravednici će zasijati kao sunce u carstvu Oca svoga (Mt 13,24-30). [To ne reče] jer će sijanje pravednika biti samo toliko, nego pokaza da će biti i mnogo veće, a toliko kaza jer u vidljivim stvarima ne može se pronaći veća ikona od te. I kada čujemo nešto takvo, nemojmo se zaustaviti na tome, nego po čulnom i vidljivom razmerimo koliko je preimućstvo duhovnoga. A ako se, dakle, ovde može pronaći i veća radost i dragocenija naslada (jer to su božanstvene i duhovne izreke i mogu da u duši rode veliku duhovnu radost), sa velikom žudnjom i silnom željom predajmo se tome što se govori, kako bismo se domu vratili stekavši otuda istinsko bogatstvo i primivši mnogo semena za filosofiju po Bogu.

2. Čujmo, dakle, šta je to što je danas pročitano, a vi napregnite um i stresavši svaki nemar i brigu žitejsku pazite na to što vam govorimo - jer to su božanski zakoni koji siđoše sviše, sa nebesa, radi našega spasenja. A ako vlada veliki mir dok se čita carska gramata i nema ni galame ni meteža dok svi stoje napregnutoga sluha, želeći da čuju šta je to što carska gramata objavljuje, a velika opasnost preti onome ko i zucne i prekine tok čitanja - mnogo pre ovde

treba stati sa strahom i trepetom, sasvim se stišati i izbegavati smutnju pomisli, kako biste mogli i da pratite što se govori i da bi vas Car nebeski, primivši poslušanje, udostojio većih darova. Pogledajmo, dakle, šta nas i sada uči blaženi Mojsej koji ovo ne govori samo svojim jezikom, nego posvećivan blagodaću Duha. I uze, kaže, Gospod Bog čoveka ?o?a sazda. Lepo je on odmah na početku i jedno i drugo naveo - jer ne reče Gospod i učuta, nego dodade "Bog", doznajući nam otuda nešto tajno i skriveno, da bismo mi znali, čujemo li Gospod" ili "Bog", kako ta imena ne nose nikakvu razliku. To sada ne pomenuh bez razloga, nego da ti, kada čuješ Pavla da kaže: Jedan je Bog Otac, iz Kojega je sve, ijedan Gospod Isus Hristos, kroz Kojega je sve (1 Kor8,6), ne bi pomislio da u tim izrazima postoji razlika i da jedan pokazuje nešto veće, a drugi manje. Zbog toga se Pismo i koristi bez razlike ovim imenima, da oni koji su prepirački nastrojeni ne bi mogli da pravilnosti učenja dodaju ono što je njihova lična nedoumica. A da bi uvideo kako Božanstveno Pismo ništa od toga ne pominje zasebno i odvojeno, razmotri pažljivo na ovim rečima: I uze, kaže, Gospod Bog. Za koga bi jeretik želeo da je to kazano? Samo za Oca? Slušaj onda Pavla gde kaže: Jedan je Bog Otac iz Kojega je sve i jedan Gospod Isus Hristos kroz Kojega je sve. Vidiš li kako je ime Gospod" dodelio Sinu? Šta bi, onda, rekli [jeretici] - da je naziv Gospod" veći nego "Bog"? Vidite li koliko je to bezumno i koliko je strašna hula? Kada neko odbija da se povinuje da sledi pravilo Božanstvenoga Pisma, nego bi da povlađuje sopstvenim rasuđivanjima, taj smućuje razum i u pravilnosti učenja unosi beskonačna prenja. I uze, kaže, Gospod Bog čoveka ?o?a sazda i postavi ga u raj sladosti da ga obrađuje i čuva. Gledaj koliki je promisao pokazao o stvorenom čoveku. Pošto nas juče blaženi Mojsej pouči govoreći da nasadi Bog raj i postavi tamo čoveka, jer požele da mu tamo bude prebivalište i da živi naslađujući se rajem, danas nam, opet, pokazuje neizrecivo čovekoljublje Božje i ponavljajući to, kaže: I uze Gospod Bog čoveka ? o?a sazda i postavi ga u raj sladosti. Ne kaza prosto u raj, nego dodade: sladosti, da bi nam predstavio nesravnjivo zadovoljstvo koje je on uživao prebivajući tamo. Pa rekavši: postavi ga u raj sladosti, kaže: da ga obrađuje i čuva. I to je znak velike brige. Pošto obitavanje na tom mestu obilovaše svakom nasladom i pružaše prizorom radost i veselje kušanjem, da čovek ne bi bio lišen prevelikog spokoja (jer svakom zlu naučila je, kaže, dokonost [Sir..3.3,2.8.]), [Gospod] zapovedi da ga on obrađuje i čuva. Šta, dakle, reći će neko, zar je raj u bilo potrebno staranje? Ne kažem to, nego [Gospod] je hteo da [čovek] vodi makar neku malu i umerenu brigu i oko čuvanja i oko obrađivanja. Jer da je bio dalek svakoj mucu, on bi se smesta odao lenjosti, uživajući veliki spokoj, a sada bi, radeći neki posao lišen bola i napora, bio celomudrije nastrojen. A reći da čuva ne stoji slučajno, nego je to snišođenje izraza, da bi savršeno znao da je pretpostavljen Vladiki Koji mu je dao toliku nasladu, a uz uživanje, poverio mu i čuvanje. Bog sve čini i dela na našu korist, a sa time daruje i uživanje i spokoj. Ako nam je zbog Svoga velikog čovekoljublja i pre nego što nas je stvorio pripremio ona neizglagoljiva dobra, kako Sam kaže: Hodite, blagosloveni Oca Moga, nasledite Carstvo koje vam je pripremljeno pre stvaranja sveta (Mt 25,34), utoliko će pre sve ovdašnje u izobilju dati.

3. Kada, dakle, tolikim dobrima darova stvorenoga, privevši ga prvo iz nebitija u bitije i izvolevši da od praha sazda telo i potom ga dahom obdarivši onim pretežnijim - bestelesnom dušom, a onda zapovedivši da postane raj i odredivši mu da tamo obitava, Bog Vladika posle toga, kao što čedoljubivi otac malome detetu koje uživa u punoj slobodi i spokojstvu, da ne bi bez toga ostalo, smišlja neku malu i primerenu brigu, naloži opet Adamu da [raj] obdelava i čuva, kako bi kraj velike naslade, slobode i spokojstva ova dva laka [zaduženja] mogla da sprečavaju njegove buduće [grešne] porive. Nešto je, dakle, već postojalo radi stvorenoga [čovekaj, a ono što potom nastaje ponovo svedoči o velikom i prevashodnom čovekoljublju i snishođenju, koje [Gospod] iz sopstvene blagosti projavljuje. Jer šta kaže Pismo: I zapovedi Gospod Bog Adamu. I ovde se ono, evo, povelu za svojim običajem, kako bismo mi kroz sažeti izraz primili punu pouku i nadalje se klonili onih koji se usuđuju da odvajaju imena i da jedno dodeljuju Ocu, a drugo Sinu. Budući da Obojica imaju jednu suštinu, nalazi se i da Božanstveno Pismo bez razlike isto ime pripisuje čas Ocu, čas Sinu. I zapovedi, kaže, Gospod Bog Adamu, govoreći... Ovde je dostojno zadrhtati od neizrecivog Božjeg čovekoljublja koje nam se javlja u ovoj kratkoj reči. I zapovedi, kaže. Gledaj po tome kako je započeta rečenica kolikom je čašću [Gospod] darovao čoveka. Jer On ne kaza "naredi" (προσεταξεν) ili "naloži" (εκελευσεν), nego šta? Zapovedi.[1] Kao što prijatelj razgovara sa prijateljem tražeći mu nešto što je potrebno, tako se i Bog obraća Adamu, kao da želi da ga tolikom čašću pridobije za poslušanje onoga što mu je zapovedeno. I zapovedi Gospod Bog Adamu govoreći: od svakoga drveta u raju jedi; a od drveta poznanja dobra i zla - ne jedite sa njega. A u dan u koji budete jeli od njega, smrću ćete umreti. Zapovest je laka, ali nemar je ono što je strašno, ljubljeni. Kao što on čini da nam se i lako čini teškim, tako nam revnost i bdenje čine i teško lakim. Pa reci mi, šta je lakše od toga? Zar bi išta moglo biti veće od te časti? [Gospod Adamu] dade da obitava u raju, da uživa u lepoti vidljivog, da se razveseljuje tamošnjim prizorom i da kušanjem oseti veliku nasladu. Pomisli kolika radost beše gledati drveće od plodova otežalo, šarenilo cveća, raznolikost trava, lišće i ostalo što je sa pravom u raju i to u raju koji Bog nasadi. Zato gore Božanstveno Pismo kaza: Izraste [?o?] još iz zemlje svako drvo lepo za gledanje i dobro za jelo, da bismo znali koliko je izobilje kušao [Adam] kada se zbog velike neuzdržljivosti i nemara ogrešio o datu mu zapovest. Pomisli, ljubljeni, na visoku čast kojom ga [Gospod] udostoji, namenivši mu sopstvenu i određenu trpezu u raju, da [on] ne bi pomislio da je ista hrana beslovesnima i njemu, nego da bi se, kao car provodeći u raju život, naslađivao tamošnjim milinama i kao vladika živeo izdvojeno od onih koji su mu dati za službu. I zapovedi, kaže, Gospod Bog Adamu, govoreći: od svakoga drveta koje je u raju jedi; a od drveta poznanja dobra i zla - ne jedite od njega; a u dan u koji budete jeli od njega, smrću ćete umreti. Kao da mu govori: "Da ne tražim od tebe nešto teško i mučno? Jer dozvoljavam ti kušanje svega, samo ovoga jednog zapovedam da se ne takneš, ali određujem i veliku kaznu, da bi i strahom umudrivan sačuvao zapovest koju ti dadoh." Kao neki darežljivi gospodar koji je nekome poverio veliku kuću, a da bi mu vlast ostala netaknuta, uredio da sa svoje strane daje neku malu platu, i čovekoljubivi naš Vladika, darovavši ga uživanjem u svemu što se nalazi u raju,

naloži mu da se uzdržava samo od jednoga drveta, da bi znao da je pod Vladikom Kome valja da se potčinjava i Čijim zapovestima da se povinjava.

4. Ko bi mogao da se dostojno nadivi velikodušnosti zajedničkog Vladike svega? Ništa nikada ne pokazavši, [čovjek] se udostojava tolikog dobra! A [Gospod] mu ne daje pola uživanja, niti mu zapovedi da se uzdržava od većine [plodova rajskih], a da u ostalom uživa, nego poželevši da čovek kuša sve što je u raj, zapoveda mu da se uzdržava samo od jednoga drveta, pokazujući na delu da to ne učini ni zbog čega drugog, nego da bi čovek poznao uzrok tolikih dobročinstava. I gledaj uz ostalo i ovde dobrotu Božju - kolikom je čašću darovao i ženu koja je trebalo da bude sazdana od čoveka. Dok ona još nije bila stvorena, kao da oboma daje zapovest, govoreći: Ne jedite od njega i U koji dan budete jeli, smrću ćete umreti, On na samome početku pokazuje da su muž i žena jedno, kako i Pavle kaže: Glava ženina je muž (Ef 5,23). Zato, dakle, i govori kao da govori oboma, da bi mu, sazdavši potom iz njega ženu, dao priliku da i njoj omogući da pozna ono što On zapovedi. Znam, doduše, da se mnogi bave ovim pitanjem o drvetu i da mnogi površni pokušavaju da krivicu sa čoveka prenesu na Boga i usuđuju se da pitaju zašto mu je [On] dao zapovest, ako je znao da će biti prestupljena, i, opet, zašto je zapovedio da u raj, bude drvo, i koješta drugo. Nego da ne bismo sada, pre trenutka prestupa, preskočili na objašnjenje toga, potrebno je da sačekamo povest blaženoga Mojseja, da bismo tako došavši dotle u pravi čas povedeni onim što da blagodat Božja, poučili vašu ljubav istinitom smislu Pisma, kako biste, znajući tačno šta je to napisano, i Vladiki uznosili dolično slavoslovlje i da ne biste, zanemariivši [ulogu] onoga koji je sagrešio, prenosili krivicu na nevinoga Boga. A dotle, ako je ugodno, vratimo se u vezi sa ovim na to što je dalje pročitano. I reče, kaže, Gospod Bog: nije dobro da je čovek sam. Eto, [Mojsej] opet kaza slično kao i pre - Gospod Bog - da, utvrdivši to u umu, ne bismo mislili da su ljudska rasuđivanja važnija od Božanstvenoga Pisma. Gledaj kako se Bog ne zaustavlja na tome, nego dobru domeće dobro i, bogat blagošću, želi da u svaku čast obuče ovo slovesno biće i da ga, uz čast, daruje i lakoćom življenja. Reče, kaže, Gospod Bog: nije dobro da je čovek sam. Načinimo mu pomoćnika prema njemu. Eto, i ovde ponovo [kaza] načinimo. Kao što na početku govoraše: Načinimo čoveka po slici našoj i po podobiju, tako je i sada, nameravajući da stvara ženu, upotrebio istu reč i kaže: Načinimo. Kome On to govori? Ne nikakvoj stvorenoj sili, nego Onome Koji Se od Njega rodi, Čudnom Savetniku, Vladaru, Knezu Sveta, Jednorodnom Svom Otroku. A da bi Adam shvatio da je biće koje ima da bude sazdana jednake časti sa njim, kao što [Gospod] u vezi sa njim govoraše: Načinimo, tako i sada kaže: Načinimo mu pomoćnika prema njemu. Oba izraza puna su sile - i pomoćnika i prema njemu. Ne želim, kaže, da on bude sam, nego da ima neku utehu od sabivstvovanja i ne samo to, nego treba i da mu se stvori odgovarajući pomoćnik - žena. Zato kaže: Načinimo mu pomoćnika i dodade: prema njemu, da ne bi kada ubrzo budeš video kako [mu] se privode zveri i sve ptice nebeske pomislio da je to za njih rečeno. Mada mnoge beslovesne životinje dele njegove muke, ništa nije ravno slovesnoj ženi. Zato [Gospod] i kaza: Pomoćnika prema njemu i dodade: I sazda Bog još od zemlje sve zverinje poljsko i sve ptice nebeske i dovede ih Adamu da

vidi kako će ih nazvati; i kako Adam nazva dušu živu, to joj je ime. To se ne dešava bez smisla, nego zbog onoga što ima da se zbude ubrzo nakon toga, a Bog, znajući to unapred, pokazuje nam veliku mudrost kojom je obdario onoga koga stvori, da, kada dođe do prestupa Bogom dane zapovesti, ti ne bi pomislio da je onaj prestupio zbog neznanja, nego da bi znao da je grehopad [posledica] nemara.

5. A da je [Adam] bio preispunjen velikom mudrošću, uveri se iz onoga što se sada zbiva. I dovede ih Adamu da vidi kako će ih nazvati. To [Bog] čini želeći da nam pokaže njegovu veliku mudrost. I opet: Kako je nazva, kaže, Adam, to joj je ime. Ne dešava se to samo da bismo se sasvim uverili u njegovu mudrost, nego da bi se imenom pokazao simbol njegove vlasti. Uostalom, i kod ljudi postoji običaj da, prilikom kupovine slugu, simbolišu vlast time što im promene imena. Zato i [Gospod] priprema Adama kao gospodara da svim beslovesnim nadene imena. Nemoj površno preći preko tih reči, ljubljani, nego pomisli kolike je mudrosti znak imenovati tolike vrste ptica, gmizavaca, zveri, stoke i drugih beslovesnih, pitomih, divljih, koje obitavaju u vodama, koje zemlja daje - i to im dati imena opravdana i shodna svakoj vrsti. I sv, kaže, kako nazva Adam, to mu je ime. Jesi li video punotu vlasti? Vide li neograničeno gospodstvo? Razmišljaj osim toga i o tome kako i lavovi, i leopardi, aspide, škorpije i zmije i sve drugo i svirepije od ovoga, privedeno njemu kao vladici, sa svakom krotišću primi ime, a Adam se ne uplaši nijedne od tih zveri. Neka, dakle, niko ne optužuje Vladiku za to što se dogodilo i ne oštri jezik protiv Tvorca ili, tačnije, protiv sopstvene glave i neka ne postavi bezumno pitanje - zašto je [Gospod] stvorio zveri? To što sve poput pitomih [životinja] priznadoše svoju potčinjenost i gospodstvo [Adamovo] tačno nam pokazuje njihovo imenovanje. Ona imena koja im je on dao ostaju do sada. Tako ih Bog potvrdi, da bismo se mi neprekidno opominjali i časti koju na početku [čovjek] primi od Vladike svega, time što je dobio da mu se sve potčinjava i da bi smo krivicu za to što smo je sada lišeni pripisivali onome ko zbog greha umanjio vlast. I nareče Adam, kaže, imena svoj stoci i svim pticama nebeskim i svim zverima zemaljskim. Već po tome primeti samovlasnost volje i njegovu visoku mudrost i ne govori kako on nije znao šta je dobro, a šta loše. Ako je mogao da nadene odgovarajuća imena stoci i pticama i zverima, a da ne naruši poredak time što bi pitomim životinjama dao ona koja priliče divljim, niti divljim nameni ona koja dolikuju pitomim, nego svima daje ona koja im odgovaraju, kako ne bi bio ispunjen svakom mudrošću i svešću? Razmeri po tome kolika beše sila Onoga Daha i kolika je mudrost bestelesne duše kojom ga Vladika obdario, kada sastavi iz dva suštastva to čudesno i slovesno biće i telom splete bestelesnu suštinu duše, vrhunskog umetnika, kao kakvim oruđem. Kada, dakle, pomisliš na toliku mudrost ovoga bića, zadrhti od moći Tvorčeve. Jer ako krasota neba blagorazumnog posmatrača ponese na slavoslovlje Tvorca, mnogo pre će ovo slovesno biće, promišljajući o činjenicama sopstvenoga stvaranja i prevashodstvu časti koja mu je ukazana, o veličanstvu darova i neizrecivim dobročinstvima, moći da neprestano slavopoje Onoga Koji ga privede u bitije i da, po meri svojih moći, uznosi slavoslovlje Vladiki. Želeo sam da se dotaknem i onoga što sledi, ali da vam ne bismo suvišnom pričom opteretili pamćenje onoga

što je već rečeno, ovde valja prestati sa poukom. To je zato što mi ne težimo samo da prosto mnogo kažemo, nego govorimo da biste ovo uvek tvrdo držali u svojim umovima, kako ne biste samo vi sami znali šta leži u Božanstvenim Pismima, nego da biste i drugima postali učitelji koji mogu i druge da umudruju. Molim vas, dakle, da svaki od vas, kada ode odavde, sa bližnjim obnavlja sećanje na to o čemu je ovde bilo reči i da, dajući svoje, prima i ono što pomene i drugi. I tako, sabirajući sve i živo pamteći, pođite kući promišljajući ove božanske pouke, da biste, svaku brigu pokazujući prema njima i time zabavljajući svoj razum, mogli sa lakoćom da odolite i tegobnim strastima i da izbegne te smicalice đavolove. Jer kada tu vidi onaj lukavi demon dušu koja se stara o Božjem i neprestano o tome razmišlja - i ne usudi se da se približi, nego se brzo udaljava, kao od kakve vatre, gonjen dejstvom (υπο της ενεργείας) Duha. Da bismo, dakle, i sami imali najviše koristi i da bismo mogli i da privučemo više naklonosti Božje, zabavimo svoj razum time. Tako će nam i sve lako poći za rukom, i teško će postati lako, i ono što se smatra mučnim povoljno će se okončati i ništa prolazno neće moći da nas ožalosti. Jer ako se mi staramo o onom što je Božje, On će se postarati za ono što je naše, te ćemo sa velikom smelošću zaploviti morem sadašnjega života i od velikoga Kormilara, nad svim Boga, vođeni, pristaćemo u luku čovekoljublja Onoga Kome [priliče] slava i sila, sada i uvek i u beskonačne vekove vekova. Amin.

NAPOMENE:

1. Grčki glagol glasi ".....", ali srpski sa sličnim značenjem nema izričito tu semantičku nijansu o kojoj sv. Jovan ovde govori.

OMILIJA TRINAESTA

[sadržaj](#)

A Adamu se ne nađe pomoćnik podoban njemu. I metnu Bog istupljenje[1] na Adama i ovaj zaspa. I uze jedno od rebara njegovih i ispuni ploču mesto toga. ? sazda Bog od rebra, koje uze od Adama, ženu. (Post. 2,20-25)

1. Mnogo sam vam zahvalan što ste juče sa velikom predanošću primili naš savet i što ne samo da se niste ozlovoljili zbog dužine besede, nego ste me do samoga kraja tako pratili da ste sačuvali živu želju za slušanjem. Otuda su i naše dobre nade da ćete na delu ispuniti naš savet, jer ko sa tolikim uživanjem sluša, jasno je da će biti spreman i da to ostvari. I vaše sadašnje sabranje može, inače, da bude znak vašega duševnog zdravlja, jer kao što je glad znak dobrog telesnog stanja, tako bi žudnja za božanskim izrekama mogla da bude najpouzdaniji pokazatelj duševnoga zdravlja. A budući da se plod vaše revnosti projavljuje ispunjenjem poslušanja, hajde da i mi platu, koju juče obećasmo, predamo vašoj ljubavi. Ovu duhovnu pouku nazivam platom koja može i meni koji je dajem da uveća imanje i da vas koji je primete obogati. Jer duhovno je sve takvo, a to nije moguće kada je reč o čulnim stvarima. Tamo onaj koji da - umanjši svoje imanje i onoga koji prima učini imućnijim. A ovde nije tako, nego i onaj koji je dao upravo će time čak uvećati sopstveno bogatstvo, a i onima koji prime

imanje se umnožava. Pošto smo, dakle, i mi spremni na zahvalnost, a i vi, namerni da primete ovo duhovno blago, samo što ne razviste krila uma, hajde da ispunimo obećanje i da vam platimo time što ćemo se ponovo prihvatiti onoga što je dalje čitano od blaženoga Mojseja. Valja nam izložiti ono što je danas pročitano, da bismo ga tako, pomno ispitujući bogatstvo smisla sakriveno u rečima, položili pred vašu ljubav. Čuli ste kako Božanstveno Pismo malo pre kaza: A Adamu se ne nađe pomoćnik podoban njemu. Koji je smisao toga što je tako rekao - a Adamu? Zašto je dodao veznik ["a"]? Nije li bilo dovoljno reći - "Adamu"? Mi se to ne trudimo da ispitamo prosto iz izlišne revnosti, nego kako bismo vas naučili da, sve brižljivo ispitujući, ne pretrčite ni preko kratkog izraza, niti preko ijednog sloga koji leži u Božanstvenim Pismima. To nisu samo reči, nego reči Duha Svetoga i zato je i u jednom slogu moguće naći veliku riznicu. Zato, molim vas, dobro pazite - neka niko ne bude odsutan, niko sanjiv, svi mi dajte budan razum. Neka niko ne bludi mišlju i ne dovlači ovamo sa sobom žitejske brige, nego neka, misleći na vrednost ovoga duhovnog skupa i na to da mi kroz prorokov jezik slušamo Boga koji nam se obraća, sluša i napregne um, da nijedno seme koje vam mi sejemo ne bi dospelo na kamen ili kraj puta ili kraj trnja, nego da bi sve posejano na dobru zemlju, širom vašega srca, moglo da vam donese obilan plod i da umnogostruči ono što mi posejamo. Nego, da vidimo, dakle, šta nam kaže ova upotreba veznika. A Adamu se, kaže, ne nađe pomoćnik podoban njemu. Gledaj koliko se tačno izražava Božanstveno Pismo. Rekavši: A Adamu se ne nađe pomoćnik, nije se zaustavilo tu, nego dodade: podoban njemu, ukazujući nam time na razlog iz kojega je dodalo veznik. Mislim, doduše, da oni oštromniji među vama već predviđaju šta ćemo reći. Ali budući da treba svima vama da damo opštu pouku i da svima bude jasno šta govorimo, hajde da vam kažemo zašto je tako rečeno. Ali malo se strpite. Kao što se sećate, ranije nas je Božanstveno Pismo, rekavši: Načinimo mu pomoćnika prema njemu, odmah obavestilo o stvaranju zveri i gmizavaca i svih drugih beslovesnih, jer kaza: I načini Bog još na zemlji sve zverinje i ptice nebeske i privede ih Adamu da vidi kako će ih nazvati. A on im kao gospodar svima nareče imena i svakoj vrsti zveri i ptica i svega beslovesnog odredi vlastito ime po datoj mu mudrosti, da bismo mi, dakle, znali da je svaka tvar, makar i ispunjavala neku službu i olakšavala mu napore, ipak beslovesna i u velikoj meri daleka čoveku i da ne bismo mislili da za njih [Gospod] kaza: Načinimo mu pomoćnika. Makar i pomagale i bile od velike koristi služenjem čoveku, ipak su beslovesne. A to da pomažu - može se opitno videti. Neke su pogodne za prenos tereta, a druge za obrađivanje zemlje. Vo vuče ralo, seče brazde i na razne načine mnogo nam koristi u zemljoradnji, magarac nam, opet, mnogo služi prilikom prenosa tereta, pa i mnoge druge beslovesne životinje služe našim telesnim potrebama. I ovce nam služe vunom od koje pravimo odeću, a koze, opet, dlakom i mlekom i drugim što nam je pogodno za ishranu. Da se ne bi pomislilo da je za njih gore rečeno: Načinimo mu pomoćnika prema njemu, na početku rečenice Mojsej sada kaže: A Adamu se ne nađe pomoćnik podoban njemu, kao da nas poučava i kaže da sve to beše [Bogom] stvoreno i da od Adama primi ime, ali da se, međutim, ništa dostojno njega među njima ne nađe da mu pomaže. Zato [Mojsej] hoće da nas pouči da će se stvoriti novo biće i da je to buduće biće koje treba da se stvori

ono o kome govoraše [Gospod]: Načinimo mu pomoćnika prema njemu, odnosno podobno njemu, iste suštine kao i on, dostojno njega i koje ni u čemu za njim ne zaostaje. Zato ovaj blaženi govoraše: A Adamu se ne nađe pomoćnik podoban njemu, pokazujući nam da je, ma koliko nam koristile upravo beslovesne životinje, pomoć koju žena ukazuje Adamu drugačija i umnogome premašuje onu.

2. Kada su, dakle, stvorene sve životinje i kada primiše imena od prvodanoga, čovekoljubivi Vladika stade tražiti da mu stvori pomoćnika sličnog njemu, pa On Koji sve ustrojava radi onoga koga stvori i Koji je celokupnu ovu vidljivu tvorevinu radi njega priveo u bitije, uz sve ostalo i ženu stvara. Gledaj samo kako nas podrobno [Pismo] obaveštava i o sazdanju toga stvorenja. Pomenuvši da [Gospod] želi da mu načini pomoćnika sličnog njemu i rekavši gore: Načinimo mu pomoćnika prema njemu, i ovde kaže: Ne nađe se pomoćnik podoban njemu, pa zato iz njegove suštine stvara nju i kaže: I metnu Bog istupljenje na Adama i ovaj zaspao. I uze jedno od rebara njegovih i ispuni ploču mesto toga. I sazda Gospod Bog od rebra, koje uze od Adama, ženu i priveo je Adamu. Velika je sila ovih reči koje prevazilaze svako ljudsko poimanje i njihovu veličinu nije drugačije moguće dokučiti do sagledavši sve očima vere. I metnu, kaže, Bog istupljenje na Adama i ovaj zaspao. Gledaj koliko je razgovetna pouka. Ovaj blaženi prorok, ili bolje Duh Sveti njegovim jezikom, pomenu oboje [i istupljenje i duboki san] učeći nas o sledu zbivanja. Metnu, kaže, istupljenje na Adama i ovaj zaspao. Niti je to bilo prosto istupljenje, niti je san bio običan, nego kada je premudri i blagoiskusni Tvorac našega roda namerio da uzme jedno od njegovih rebara, da mu ne bi to pričinilo bol, pa da posle toga ne bi bio ozlovoljen prema onoj koja nastaje iz njega i zamrteo, sećajući se bola, sazdavano biće, [Gospod] ga u takav san uvede, naloživši na njega istupljenje i davši da on bude ophrvan nečim poput obamrlosti, da ne bi osetio ništa od toga šta se zbiva, pa kao vrhunski umetnik uze šta treba i ispuni šta nedostaje, te ono što je uzeto tako ustroji po Svome čovekoljublju. Metnu, kaže, istupljenje na Adama i ovaj zaspao. I uze jedno od rebara njegovih i ispuni ploču mesto toga, da ne bi kada se prene iz sna primetio što se zbilo po tome što mu nedostaje, jer ako nije znao to u trenu odvajanja [rebra], mogao je ipak da vidi šta se dogodilo posle. Da mu, dakle, ne bi odvajanjem pričinio bol i da ga ne bi potom to što ga više nema ražalostilo, [Gospod] i jedno i drugo tako ustroji, te i rebro odvoji bez bola i ispuni šta nedostaje i ničim ne dopusti da Adam oseti šta se dogodilo. Uzevši, dakle, to rebro, od njega sazda Gospod Bog ženu. Čudno je ovo što je kazano i potpuno nedokučivo ljudskom razumu. A sve je Vladičino takvo. Ni to nije manje od onoga da je čovek načinjen od praha. I gledaj snišođenje Božanstvenoga Pisma - kojim se izrazima poslužilo zbog naše slabosti. I uze, kaže, jedno od rebara njegovih. Ne primaj te reči na ljudski način, nego njihovu grubost pripiši čovekovoju slabosti. A da se nije tako [Mojselj] izrazio, kako bismo mi mogli da upoznamo ova neizglagoliva tajanstva? Nemojmo se zadržati samo na rečima, nego na sve bogodolično mislimo kao [na ono što se odnosi] na Božje, jer uze i slično tome kazano je zbog naše slabosti. Gledaj kako je i ovde opet pribegao istom običaju, kao i u vezi sa Adamom. Kao što tamo i jednom i dvaput i više

puta reče: I uze Gospod Bog čoveka, ?o?a sazda i opet: I reče Gospod Bog: načinimo mu pomoćnika prema njemu, tako i sada kaže: I sazda Gospod Bog od rebra, koje uze od Adama, ženu, a pre toga gore: I metnu Gospod Bog istupljenje na Adama, da bi ti saznao da ove reči ne nose nikakvo razlikovanje Oca i Sina, nego se Pismo [upravo] zbog toga što Obojica imaju jednu suštinu poslužilo imenima bez razlike. Eto, dakle, i u vezi sa stvaranjem žene drži se istoga običaja, pa kaza: I sazda Gospod Bog od rebra, koje uze od Adama, ženu. Šta bi ovde mogli da kažu jeretici koji bi da sve ispituju i misle da su dokučili rođenje Tvorca svega? Koji um može to da ispita? Koje srce da pojmi? Jedno rebro, kažeš, uze? Pa kako iz njega jednog celo biće sazda? I zašto kažem - kako iz njega jednog sazda celo biće? Reci mi kako se to odvajanje dogodilo? Kako ga ovaj nije osetio? Ali teško da ćeš i na šta moći da mi odgovoriš. To jedini zna Onaj Koji je savršio stvaranje. Ako, dakle, mi ne postizemo ni ono što nam je tu i što se tiče stvaranja bića koje je jednoga roda sa nama, koliko li bi bilo bezumlje i ludilo ispitivati ono što je do Tvorca i govoriti da smo razumeli ono o čemu ni bestelesne i božanstvene sile nemaju tačno znanje, nego sa strahom i trepetom ne prestaju da slavoslove?

3. I sazda, kaže, Gospod Bog od rebra koje uze od Adama ženu. Gledaj koliko je Pismo određeno. Ono nije više reklo "stvori" (επλασεν) nego sazda (ωκοδομησεν), jer uze deo od već stvorenoga i takoreći dade samo ono što je nedostajalo. Zato i kaže: I sazda, jer [Gospod] nije načinio drugo stvorenje, nego je uzeo delić već postojećeg i od njega i načinio savršeno biće. Kolika je moć Prvoumetnika Boga da od onog najmanjeg dela skladno načini tolike udove, da stvori tolika čuvstva i obrazuje savršeno, svecelo i potpuno biće koje može i da govori i da mu, imajući jednu suštinu sa njim, donosi veliku utehu. Upravo radi utehe to biće bi stvoreno. Zato i Pavle govoraše: Jer nije sazdan muž radi žene, nego žena radi muža (1 Kor 11,9). Vidiš li kako sve radi njega biva? Nakon okončanja stvaranja, nakon sazdanja beslovesnih životinja koje su nam pogodne za hranu i koriste nam služeći nam, pošto je stvoreni čovek imao potrebu za nekim sa kime bi razgovarao i ko može da mu, budući zajedničke suštine kao i on, donese i veliku utehu, iz njegovoga rebra [Gospod] stvara to slovesno biće i po Svojoj promisaonoj premudrosti čini ga savršenim i potpunim, u svemu podobnim čoveku, odnosno slovesnim i sposobnim da mu u pravo vreme pomaže u potrebama i životnim okolnostima. Bog beše Onaj Koji sve nekakvom premudročću ustrojava. Ako mi zbog slabosti razuma ne možemo da shvatimo kako je sve postalo, ipak verujemo da se sve Njegovoj želji povinjava i da se sve što On zapovedi ostvaruje. I sazda, kaže [Pismo], Gospod Bog od rebra koje uze od Adama ženu i privede je Adamu, pokazujući da nju radi njega stvori. Privede je, kaže, Adamu. Pošto se nijedan ne nađe među svima drugima podoban ti pomoćnik, evo - ono što obećah (a obećao sam da ću pribaviti pomoćnika koji ti je sličan), ispunjavam i predajem ti.

Privede je, kaže, Adamu. I kaza Adam: to je sada kost od kostiju mojih i plot od ploti moje. Gledaj ovde, ljubljeni, kako uz onu neiskazanu, od Boga mu danu, mudrost koju nam je pokazao time što imenova tolike vrste beslovesnih životinja,

on beše udostojen i proročkoga dara. Upravo nas zbog toga gore pouči ovaj blaženi prorok kako ga, pored sna, obuze i istupljenje, tako da on uopšte ne oseti ono što se zbiva - da bi se ti, čuvši da je [Adam] sada, videvši ženu, tačno objavio šta se dogodilo, tvrdo uverio da on to govori proročkim duhom i prosvetljava poukom Svetoga Duha. I on koji ne zna ništa od toga šta se zbilo, kada je [Gospod] privede njemu, kaže: Ovo je sada kost od kostiju mojih i plot od ploti moje. Jedan drugi tumač prevodi umesto sada je - ovo je jednom,[2] pokazujući da se samo sada to zbilo i da nikada više neće biti takvog stvaranja žene. Sada, kaže, od muža posta žena, a kasnije neće biti tako, nego [će postajati] od žene muž ili, još tačnije, ne od žene, nego sadejstvom njih oboje, kao što i Pavle kaže: Jer nije muž od žene, nego žena od muža i nije sazdan muž radi žene, nego žena radi muža. Tako je, ali te reči, reći ćeš, pokazuju da je žena postala od muža. Ali strpi se, pa ćeš dobiti jasnu pouku iz ovoga što sledi. [Sveti Pavle] kaže: Više [u Gospodu] nije ni muž bez žene, ni žena bez muža, učeći nas da će se ubuduće i žena i muž stvarati sastajanjem njih oboje.

4. Zatim, da bi se uverio u tačnost njegovoga proroštva i kako to što on reče svetli do sada i svetleće do samoga kraja, čuj i dalje: Ona će se nazvati žena[3] kaže, jer od muža svoga bi uzeta. Zato će ostaviti čovek oca svoga i majku i prilepiće se ženi svojoj i biće dvoje jedna plot (εις σάρκα μίαν). Jesi li video kako nam je sve otkrio, sve tačno objavljujući svojim proroštvom? Ona će se, kaže, nazvati žena, jer od muža svoga bi uzeta i ponovo nam doznačuje da misli na odvajanje rebra. Objavljujući zatim ono što će se tek dogoditi, on kaže: Zato će ostaviti čovek oca svoga i majku svoju i prilepiće se ženi svojoj i biće dvoje jedna plot. Otkuda mu je samo, reci mi, ovo došlo da kaže? Otkuda je znao buduće i da će se ljudski rod umnožiti i da će biti sastajanja muža i žene? Ono se pojavilo nakon prestupa, jer do tada oni kao angeli obitavahu u raju, neraspaljivani željom i neopsedani drugim strastima, nepotčinjeni potrebama prirode, nego u svemu sazdana nepropadljivim i besmrtnim, pa nemahu potrebe ni da se pokrivaju odećom. A behu, kaže, oboje naš i ne beše ih stid. Pošto još ne uđoše greh i preslušanje i jer behu obučeni u slavu sviše, oni se i nisu stideli. A nakon prestupanja zapovesti, uđoše i stid i svest o nagoti. Otkuda mu to, reci mi, dođe da kaže? Pa nije li jasno da, pre prestupa pričastan proročkome daru, sve to gledaše duhovnim očima? Na ovo vam sada ne ukazujem bez razloga, nego da biste već tu uvideli i preizobilnu ljubav Boga koju On projavi prema čoveku darujući ga na početku angeoskim životom i nebrojenim dobrima, pa ga uz sve ostalo udostoji i proročkoga dara. Kada vidite zato nakon tolikih dobročinstava čovekovu nebrigu, nemojte više prenositi na Boga krivicu, nego sve pripisujte njemu. Upravo sam on sebi postade kriv za sva zla, kako ćete posle videti, za to što je lišen tolikih blaga i za kaznu koju zbog neposlušanja pretrpe. A kada se setim u kakvom je stanju prebivao, a čime ga Vladika darova, ukazavši mu tako štedru milost, i kako prvo, pre nego što ga sazda, radi njega stvori i ceo ovaj tvarni svet, pa onda i njega, da bi, postavši, uživao u svemu vidljivom, a onda zapovedivši da postane raj požele da on tamo obitava, odvojivši ga od beslovesnih životinja i davši mu vlast nad svima, naloži mu da kao neki gospodar svima kao slugama i poslušnicima nadene imena, pa zatim, jer [čovek] sam beše

i beše mu potreban neki pomoćnik koji ima istu prirodu kao on, ni to [Bog] nije propustio [da mu učini], nego stvori ženu na način na koji je Sam izvoleo, poveri mu je i uz sve to darova ga i proročkim dostojanstvom i, posle tih neizrecivih dobročinstava darova ga i glavnim - oslobodi ga svih telesnih briga, ne dozvolivši ni da potrebuje odeću niti šta drugo, nego, kako reko, izvolevši da on kao zemaljski angeo obitava na zemlji - kada, dakle, o svemu tome promišljam, poražen sam i Vladičinom ljubavlju prema našem rodu, i ljudskim nemarom, i đavolovom zavišću: jer zli demon nije podneo da gleda angeoski život u ljudskom telu.

5. Nego da ne bismo previše razvukli besedu, ako je ugodno, odloživši [tumačenje] koje se tiče nagovora lukavoga demona za kasnije, ovde ćemo je prekinuti, pozvavši vašu ljubav da tačno zapamtite ovo što je rečeno i da o svemu promišljate, kako biste to utvrdili u svojim umovima. Jer ako se neprestano podsećamo na dobra Božja koje je učinio našem rodu, i sami ćemo biti zahvalni i to će nam biti najveći podsticaj na putu dobrodetelji. Koji pamti dobročinstva Božja, jasno je da će se postarati da se ne pokaže nedostojnim, nego će toliku revnost i blagorazumnost pokazati da se i drugih udostoji. Milostiv je naš Vladika i kada vidi da smo zahvalni za ono šta već imamo, veliku i izobilnu blagodat spušta na nas i udostojava nas još i većih darova, samo ako mi, starajući se za svoje spasenje, ne traćimo uludo vreme i ne gledamo na to je li već prošla polovina svete četrdesetnice, nego da li smo u tom vremenu uradili šta dobro i jesmo li ispravili neku od mučnih strasti. A ako nameravamo da, slušajući svakoga dana duhovnu pouku, isti ostajemo i ne napredujemo u vrlini, niti da izgonimo svakovrsno zlo iz svojih duša, ne samo da nikakvu korist nećemo imati, nego ćemo još pretrpeti i štetu. Jer kada neko i okusivši toliku brigu nikakvu korist ne stekne, samom sebi raspaljuje veći oganj geenski. Zato vas molim, makar preostalo vreme posta iskoristimo kako valja i svake nedelje, a još bolje svakoga dana, sami sebe ispitujmo i slabosti izgonimo iz svojih duša, poduhvatimo se sticanja vrlina, kako posavetova prorok [David], i otklonimo se od zla i hodimo po vrlini (Ps 22,15). Jer to je istinski post. Koji je gnevljiv neka tu mrsku strast blagočestivim razumom izgoni iz svoje duše, a neka se priljubi krotosti i blagosti. Koji je nemaran i razuzdan i sa drskošću gleda na telesne lepote, zauzdavši svoju pomisao i u srce upisavši zakon Hristov - Koji je pogledao na ženu sa željom, već je počinio preljubu sa njom u srcu svome (Mt 5,28), neka beži od strasti raspusnosti i podvigne se na celomudrenost. Koji je brzopletog jezika i govori sve šta mu padne na pamet neka se ugleda opet na blaženoga proroka i neka govori: Postavi, Gospode, stražu na usta moja i dveri kao ogradu oko usana mojih (Ps 140,28). I neka nikada ne govori bez rasuđivanja, nego neka sluša Pavla koji kaže: Svaka vika i gnev i hula i skvernoslovlje i ruganje da su daleko od vas sa svakim zlom, i opet: Ako ima neka dobra reč za nazidanje potrebnog, da donese blagodat onima koji slušaju (Ef4,31).

6. Neka sasvim beži i od kletvi, slušajući zabranu Hristovu: Rečeno je starima: ne kuni se lažno. A ja vam kažem da se ne kunete uopšte (Mt 5,33-34). Ne govori mi

onda: "Kunem se u pravdi", jer ne sme se kleti ni u pravdi ni u nepravdi. Čuvajmo, dakle, usta čistima od kletve i od svega toga ograđujmo i svoj jezik i usta i razum, da se ne bi unutra rađala neka lukava pomisao, niti se jezikom proiznosila. Zatvarajmo čvrsto i uši, da ne bismo primali ništa nekorisno, kao što blaženi Mojsej nalagaše, govoreći: Sluh sujetan ne primi (Izl 23,1). I blaženi David, opet, govoraše: Onoga koji govori klevetu na bližnjega svojega izgonih (Ps 100,5). Vidiš li, ljubljani, koliko nam je potrebno da bdimo, koliko da se trudimo oko vrline, kako nam i sitnica prenebregnuta nosi punu opasnost? Zato i na drugom mestu vapijaše blaženi David, prigovarajući onome koji to čini: Sedeći protiv brata svoga zloslovio si i na sina majke svoje metnuo si sablazan (Ps 49,20). Ako tako ogradimo sve svoje udove, moći ćemo i da se prenemo na dela vrline i da jezik uposlamo slavoslovljem i slavopojem Bogu svega, uši slušanjem i učenjem božanskih izreka, razum shvatanjem duhovnih pouka, ruke ne grabežom i pohlepom, nego milosrđem i dobročinstvima, a noge da ne idu u pozorišta i na hipodrome i na škodljive prizore, nego u crkve i domove molitve i grobnice svetih mučenika, kako bismo, od njih blagoslov dobijajući, sami sebe učinili nedohvatnima za mreže đavolove. Budemo li o tome brinuli i o sopstvenome spasenju, moći ćemo i korist od posta da dobijemo, i da izbegnemo zamke đavolove, i da veliku naklonost sviše privučemo, pa i svi neka je okušamo, blagodaću i čovekoljubljem Gospoda našega Isusa Hrista, Kome sa Ocem, zajedno sa Svetim Duhom [priliče] slava, sila i čast, sada i uvek i u vekove vekova. Amin.

NAPOMENE:

1. Grčki "εκστασις", slov. "istuplenie".
2. Nuv, umesto "τούτο άπαξ".
3. Odnosno "čovečica", jevr. išša.

OMILIJA ČETRNAESTA

[sadržaj](#)

O prestupu prvozdanih: I behu oboje nagi, i Adam i žena njegova, i ne beše ih stid. (Post. 2,25-3,7)

1. Danas bih, ljubljani, da vam odškrinem vrata duhovne riznice koja se razdeljuje i nikada ne iscrpljuje, koja sve bogati i ni u čemu se ne umanjuje, nego se još i uvećava. Kao što je slučaj sa veštastvenom riznicom, iz koje ako neko uspe makar i neznatni trun da uzme, pa se opet mnogo obogati, tako je i sa Božanstvenim Pismom - i u kratkoj reči mogu se sresti sila i neizmerno bogatstvo smisla. Takva je priroda ove riznice - bogateći one koji je primaju, nikada se ne prazni, jer ključa iz izvora Duha Svetoga. A vaše bi, onda, bilo da brižljivo čuvate ono što vam je povereno i da to tvrdo pamтите, kako biste mogli da sa lakoćom pratite šta se govori, a naše samo da sa revnošću doprinesemo onim što je do nas - jer blagodat je spremna i traži one koji je u izobilju primaju. Čujmo i ono što se danas čitalo, da bismo poznali neizrecivo Božje čovekoljublje i to kolikom je

On snishođenju pribegao radi našega spasenja. I behu oboje naš, i Adam i žena njegova, i ne beše ih stid. Zamisli krajnje blaženstvo [u kojem su uživali], kako su bili iznad svega telesnog, na zemlji živeli kao na nebu i kako, mada u telu, nisu trpeli telesne potrebe - ne behu im potrebni ni zaklon, ni krov, ni odeća, niti šta slično, A to nam Božanstveno Pismo nije bez razloga naznačilo, nego da bismo, znajući za to njihovo bitovanje bez žalosti i bola, za to, bezmalo, angeosko stanje, kada vidimo da se kasnije svega toga lišiše i od velikoga bogatstva padoše u krajnju bedu sve to pripisali njihovom nemaru. Nego, da čujemo šta je pročitano. Rekavši da behu nagi, a da se nisu stideli (jer nisu ni znali da su nagi, jer ih je odevala neizreciva slava i ukrašavala bolje od svakoga odela), blaženi Mojsej kaže: A zmija beše mudrija od svih zveri koji su na zemlji, koje stvori Gospod Bog. I reče zmija ženi: je li istina da kaza Bog: ne jedite od svakoga drveta u raj! Obrati pažnju na to kakva je to kleveta i spletkavost lukavoga demona. Kada je video stvorenoga čoveka gde obitava u najvišoj časti i da gotovo ništa manje nema od angela, kao što i blaženi David kaže: Učinio si ga malo manjim od angela (Ps 8,6), a i samo to malo učinio je greh neposlušanja, jer prorok ovo kaza nakon prestupa, gledajući, dakle, angela zemaljskog na zemlji pa razjedan zavišću, zlonačalni demon koji, i sam prebivajući među višnjim silama, zbog pokvarene volje i prevelikoga zla bi vrgnut za one visine, velikom se smicalicom poslužio kako bi čoveka lišio naklonosti Božje i da bi ga, učinivši ga nezahvalnim, lišio tolikih milina kojima Božjim čovekoljubljem beše darovan. I šta čini? Našavši tu zver - zmiju - koja ostale zveri premašuje mudrošću, što i blaženi Mojsej posvedoči kada kaza: A zmija beše mudrija od svih zveri koje su na zemlji, koje stvori Gospod Bog, pa posluživši se njom kao nekom vrstom oruđa, kroz razgovor mami na prevaru prostiji i slabiji sasud - ženu. I reče, kaže, zmija ženi. Zaključi iz ovoga, ljubljeni, kako isprva nijedna od stvorenih zveri nije bila strašna ni mužu, ni ženi, nego su znale kome su potčinjene i čija je vlast i kako su i divlje i neukrotive tada bile, kao danas pitome, naviknute na ljudsku ruku.

2. Nego, možda bi se neko ovde mogao naći u nedoumici i potražiti da sazna da nije možda i zver bila slovesna. Nije, daleko bilo, nego uvek, shodno Pismu, treba rasuđivati da su to bile reči đavola kojega je zavist pobudila na tu prevaru, a koji se poslužio ovom zveri kao pogodnim oruđem, kako bi mogao, zabacivši mamac svoje prevare, da obmane prvo ženu, jer nju je uvek moguće lakše prevariti, a zatim preko nje i prvozdanoga. Posluživši se ovom beslovesnom životinjom za ostvarenje podvale, kroz nju se obraća ženi i kaže: Je li istina da kaza Bog: ne jedite od svakog drveta rajskog? Gledajte samo kako je samo to tanano zlodelo. Ono što Bog nije rekao ona navodi kao savet i pitanje, kao da se brine za njih, jer na to upravo ukazuje [Pismo], kada kaže: Je li istina da kaza Bog: ne jedite od svakog drveta rajskog? Ovaj lukavi demon kao da pita: "Zbog čega vas je [Bog] lišio ovolikog uživanja? Zašto ne dopušta da učestvujete u rajskim milinama, nego je dao da uživate u njihovom prizoru, a ne dopušta da ih uzmete i još veću radost osetite?" Je li istina da kaza Bog? Čemu to, kaže. Koja je korist od prebivanja u raj, kada neće moći da se kuša ono što je u njemu, nego da se tako još oseća velika muka jer se gleda, a nema radosti od kušanja? Jesi li video kako rečima, kao mamcem, ubrizgava svoj otrov? Žena je trebalo da

po tom nastupu pozna krajnje besnilo [đavolovo] i da [on] kroz zmiju namerno, izigravajući zabrinutost, govori ono što nije, da bi mogao da sazna šta im je Bog zapovedio i tako ih naveo na prestup. Mada je mogla, dakle, odmah da prepozna demonsku prevaru i da odbije da razgovara sa zmijom kao sa onom koja govori uprazno (ως περιπτώ λέγοντα - izlišno) i da ne dovede samu sebe do tolikoga poniženja - ona nije htela. Trebalo je, naime, da ni otpočetak uopšte ne dopusti razgovor sa njom, nego da razgovara sa onim radi koga beše stvorena, kome posta zajedničar dostojanstva i za pomoć kome bi sazdana. Budući da, ne znam ni ja kako, dade da se sablazni na besedu sa zmijom i stade da prima pogubne reči đavolove kroz njegovo oruđe, trebalo je onda da se, videvši odmah protivrečnost između onoga što je Tvorac zapovedio i što je sama zmija rekla, okrene i pobegne od razgovora i da se uzgnuša nje koja se drznula da svoj jezik oštri protiv date im zapovesti. Ali zbog velike neobazrivosti ona ne samo da se nije odvrtila, nego joj još i celu zapovest otkriva i baca bisere pred svinje, ispunjavajući ono što Hristos kaza: Ne bacajte bisere svoje pred svinje, da ih ne izgaze nogama svojim i, okrenuvši se, rastrtu vas (Mt7,6). A upravo to se sada i dogodilo. Stavila je pred svinju, tu lukavu zverinu, odnosno đavola koji kroz nju deluje, božanske bisere, a ova ne samo da ih je zgazila i usprotivila se kazanom, nego, okrenuvši se, ne samo nju nego sa njome i prvozdanoga, sunovrati u provaliju neposlušanja. Toliko je zlo bez rasuđivanja otkrivati svima božanske tajne. Neka čuju i oni koji prosto i bez razlike govore sa svima. Ni Hristos tamo ne govori o veštastvenoj svinji, nego misleći na svinjoliike ljude i one koji se, poput beslovesnih životinja, valjaju u blatu, učeći nas da razlikujemo ličnosti i da ispitujemo kako ko živi i kada kome treba da otkrivamo šta od božanskih reči, da ne bismo i njima i samima sebi naškodili. Takvi [nedostojni] ne samo da nikakvu korist nemaju od toga što im se govori, nego često i one koji im bez rasuđivanja daju ove dobre bisere povuku u isti ponor pogibli kakav je njihov. Zato treba dobro paziti na to, da ne bismo trpeli isto što i sada prelašćeni [praroditelji], jer da je i sada žena poževela da ne položi pred svinju božanske bisere, niti bi se sama sunovratila u tu propast, niti bi muža povukla sa sobom.

3. Nego čujmo šta žena odgovara zmiji. Kada ova upita: Je li istina da reče Bog: od svakog drveta rajskog ne jedite! - kaže joj žena: Od svakog drveta rajskog jedemo; a od ploda drveta koje je posred raja, reče Bog, ne jedite, niti ga se dotičite, da ne biste umrli. Vidiš li lukavstvo? Zmija je rekla ono što nije, da bi, izazvavši je na razgovor, saznala šta jeste. A žena, poverovavši joj jer se ova prema njoj pokazala ljubazna, celu joj zapovest otkriva i podrobno joj je kazuje, pa time što je odgovorila lišava sebe svakoga opravdanja. A šta bi i imala da kažeš, ženo? Reče Bog: ne jedite od svakog drveta rajskog. Tvoje je bilo da se odvratiš od nje kao od one koja je rekla ono što protivreči [Gospodnjoj zapovesti] i da joj kažeš: "Idi od mene, ti si varalica, ne znaš ni silu zapovesti koja nam je data, ni veličinu radosti, ni bogatstvo darova. Ti si rekla da Bog kaza da ne kušamo ni sa jednog drveta, a Vladika i Tvorac zbog velike dobrote, davši nam da se koristimo i vladamo nad svim [drvetima], zapovedio je da se samo jednoga uzdržimo i to opet iz velike brige prema nama, kako ne bismo, uzevši ploda njegovog, bili svladani smrću." Da je bila blagorazumna, trebalo je da joj kaže

ove reči, sasvim se okrene i tu prestane sa svakom pričom, a ne da poslušati išta od onoga što ova govori. Ali, otkrivši zapovest i rekavši šta im Bog kaza, ona od nje prihvata pogubni i smrtonosni savet. Jer kada žena reče: Od svakoga drveta rajskog jedemo, a od ploda drveta koje je posred raja, reče Bog, ne jedite od njega niti ga se dotičite, da ne umrete, lukavac i neprijatelj našega spasenja opet daje savet suprotan Vladikinom. Pošto čovekoljubivi Bog, iz velike brige, zabrani da se jede [od onoga drveta], da oni ne bi zbog neposlušanja postali smrtni, ova kaže ženi: Nećete umreti. Koje bi se opravdanja udostojila žena, kada je tako dozvolila da do kraja sasluša tu koja tako bezočno govori? Jer dok Bog reče: Ne dotičite se, da ne umrete, ova kaže: Nećete umreti, a onda, ne zadovoljivši se time što se suprotstavila Božjim rečima, Tvorca još kleveće i kao zavidljivog, da bi tako mogla da je navede na prelest i da, obmanuvši ženu, ispuni svoju nameru. Nećete, kaže, umreti. Jer znadijaše Bog da će vam se u dan u koji budete jeli od njega otvoriti oči i bićete kao bogovi[1] znajući dobro i zlo. Eto celoga mamca - ispunivši čašu otrovom, predade ga ženi koja ne htela da vidi koliko je to smrtonosno. A mogla je, da je htela, odmah to da shvati, ali čuvši od ove da im Bog zabrani da jedu [od onoga drveta], jer - znadijaše da će se otvoriti oči vaše i bićete kao bogovi, znajući dobro i zlo, pa nadahnuta nadom u to da će biti ravna Bogu, umisli se. Takva su vražja lukavstva. Kada on obmanom uzvede na veliku visinu, tada gurne u duboki bezdan. Uzmaštavši o ravnoboštvu ona pohita na kušanje, pa tamo pruži i srce i um i ništa drugo ne gledaše, do kako da ispije čašu koju zameša lukavi demon. A da bi se uverio da je ona tome hitala, pošto je primila onaj pogibeljni otrov po savetu zmijini, slušaj Pismo gde kaže: I vide žena da je dobro drvo za jelo i da š je ugodno očima videti i da je lepo radi znanja; i uze od ploda toga i jede. Zli razgovori uistinu kvare dobre običaje (1 Kor 15,33). Pa zašto nije tako postradala pre saveta toga lukavog demona - niti je pomislila na drvo, niti je videla njegovu lepotu? Zato što se bojala Božje zapovesti i buduće kazne koja sledi ako okuša [plod]. A sada, pošto je prelasti ta lukava zverina da ne samo da neće postradati od toga, nego će još biti i ravni Bogu, nada u obećano podstaknu je na kušanje, pa ne suzdržavajući se da ostane gde joj je mesto, nego pomislivši da je vrag i neprijatelj našega spasenja dostojniji poverenja od Božjih reči, ubrzo je opitno počela da uviđa pogubnost saveta i nevolju koja će ih zbog kušanja stići. Videvši, kako kaže [Mojsej], da je dobro drvo za jelo i da ga je ugodno očima videti i da je lepo radi znanja, ona, razume se - obmanom đavolovom na koju je on preko zmije navede, razmisli: "Ako je drvo dobro za jelo i toliko može da uveseljava oči, i neka je neizreciva lepota u njemu, a kušanje nam daje i najvišu čast i dostojanstvo ravno Tvorčevom - zašto da ga ne probamo?"

4. Jesi li video kako je đavo savlada, zavede, pomete joj rasuđivanje i navede je da preko mere umisli o svome dostojanstvu, kako bi nadahnjivana praznim nadama ostala i bez onoga što joj je već dato? I uze, kaže, od drveta toga i jede. I dade i mužu svome jedoše. I otvoriše se oči njihove i poznadoše da su naš. Šta učini, ženo? Ne samo što si, primivši taj pogubni savet, pregazila zakon i zapovest od Boga ti date i predala se takvoj neumerenosti da se nisi zadovoljila tolikim blagovanjem, nego si se i jedinoga drveta za koje je Vladika zapovedio da

ga se ne dotičete drznula da se dohvatiš, poverovavši onome što zmija kaže, pomislivši da je njen savet verodostojniji od zapovesti koju Tvorac daje i tolikom se prelešću prelastivši da ni oprostaja nisi dostojna. Da možda nije bila tvoga roda ta koja ti daje savet? Bila je jedna od potčinjenih, od slugu koji behu pod tvojom vlašću. Zašto si se tako osramotila i ostavivši onoga radi koga si sazdana, kome si na pomoć stvorena, kojega si postala zajedničar u dostojanstvu i sasušastvena, sa kojim si delila isti jezik, zašto si prihvatila da uđeš u razgovor sa zmijom i kroz tu zver da primiš savet od đavola i to takav koji je očevidno bio suprotan zakonu Tvorčevom, pa se opet nisi odvratila, nego si se usudila na kušanje, nadajući se na obećano? Neka bude, dakle: samu sebe u toliki bezdan si sunovratila i lišila visoke časti - ali zašto i muža uzimaš da ti bude drug u toj teškoj pogibli i njemu kome si namenjena za pomoćnicu postaješ na zlo savetnik, pa zbog maloga zalogaja i njega i sebe činiš tuđim naklonosti Božjoj? Koje te je to krajnje bezumlje navelo na takvu drskost? Nije li ti bilo dovoljno da provodiš bez muke život, da si obučena u telo a ništa telesno da ti ne treba, da u svemu rajskom uživaš, osim u jednom drvetu, da je sve vidljivo pod vašom vlašću i da stekoste načalstvo nad svime, nego si, obmanuta nadama, očekivala da ćeš dospeti i do krajnjega vrha? Zato ćeš opitno uvideti da ne samo da to nećeš dostići, nego ćeš i svega što vam je već dato lišiti i samu sebe i muža, a toliko će vas kajanje stići da će vam uzalud biti ako se i predomislite, a onaj lukavi demon koji daje taj pogubni savet podsmevaće vam se i nogom vam stajati za vrat, jer ste konačno pali i postradali isto kao i on. Kao što se on, uzmaštavši o sebi više nego što mu pripada, lišio datoga dostojanstva i sa nebesa beše vrgnut na zemlju, to je i vama pozeleo da priredi, da vas, prestupite li zapovest, podvrgne smrtnoj kazni i da nasiti svoju zavist, kao što i jedan mudrac kaza: A zavišću đavolovom smrt u svet uđe (Sol 2,24). I daje, kaže, mužu svome. I jedoše, i otvoriše im se oči. I muževljevi je nemar velik. Mada [ona] beše i jednoga roda sa njim, i žena [mu ustoj] beše, trebalo je da kao onaj koji dobro pamti zapovest Božju nju pretpostavi ženinoj nepriličnoj želji i da ne učestvuje u prestupu, niti da se zbog kratkotrajne naslade liši tolikih blaga i zavadi sa Onim Koji mu je toliko dobra učinio i toliko čovekoljublje objavio i darovao mu tako život dalek svakom bolu i nevolji. Zar ti ne beše, [Adame], dozvoljeno da izobilno uživaš u svom drugom drveću u raju? Zašto ni sam nisi hteo da sačuvaš toliko laku zapovest? Može biti da si od žene čuo obećanje zloga savetnika, pa si se, i sam ponesen nadom, spremno pridružio jelu. Eto zašto oboje i nasleđujete kaznu, pa ćete se iskustvom naučiti da ne smatrate savet lukave besine dostojnijim poverenja od Božjeg. I daje i mužu svome; i jedoše, i otvoriše im se oboma oči i poznadoše da su nagi.

5. Ovde nam se rađa veoma važno pitanje, [odgovor na] koje smo ranije obećali vašoj ljubavi. Sa pravom bi neko upitao: koju je snagu imalo to drvo, pa da je jedenje od njega otvorilo njihove oči, i zašto se naziva drvetom poznanja dobra i zla? Strpite se, ako je ugodno, jer bih i o tome da vam malo prozborim i da poučim vašu ljubav da nam se, ukoliko želimo da blagorazumno primamo ono što kaže Božanstveno Pismo, ništa od toga ne čini teškim. Nije njima jedenje sa drveta otvorilo oči. Videli su oni i pre jedenja. Ali budući da je jelo bilo

pretpostavka neposlušanja i prestupa od Boga im dane zapovesti, pa se zbog te krivice, dakle, lišiše i slave u koju behu obučeni i učiniše sebe nedostojnima tolike časti, Pismo, shodno svome običaju, kaže: Jedošete, i otvorišete im se oči i poznadošete da su naš. Obnaženi zbog prestupa zapovesti od višnje blagodati, oni osećaju i čulnu nagotu, da bi zbog stida koji ih je obuzeo tačno poznali do kolikoga ih posrnuća dovede to što su prestupili Vladikinju zapovest. A oni, okušavši pre toga toliku slobodu, nisu ni znali da su nagi - jer ni ne behu nagi, sila s visine pokrivala ih je bolje od svake haljine - a nakon jela, odnosno pošto prestupišete zapovedeno, padošete u toliko poniženje, da su, dakle, počeli da traže pokrivalo jer ne podnošahu stid. Prestup zapovesti skide sa njih onu novu i čudesnu haljinu, haljinu slavu i višnje blagodati u koju su bili odeveni, dade im osećanje nagote i obuče ih u neizrecivi stid. I sašišete, kaže, lišiče smokve i načinišete sebi pregače. Pomisli, ljubljeni, sa kolike ih visine u koliki duboki bezdan surva đavolov savet: oni koji behu u toliku slavu obučeni - sada šiju smokvino lišiče i prave sebi pregače. To je plod đavolove obmane. Takvo je lukavstvo onoga saveta, da ne samo da ne daje više, nego ih otkriva nagim i lišenim i onoga što postoji. Pošto, dakle, taj razlog, jedenje, dovede do neposlušanja, Pismo kaže: I jedošete, i otvorišete im se oči, ne govoreći o čulnim očima, nego o čulu duhovnom. Pošto su prestupili zapovest, Vladika je učinio da osećaju ono što ranije nisu zbog blagovoljenja koje im je On ukazivao. Kada, dakle, čuješ da im se otvorišete oči, shvataj pod tim da je [Bog] učinio da oni osete nagotu i gubitak slave u kojoj su pre kušanja uživali. Da je takav običaj Pisma, slušaj ga šta na drugom mestu kaže. Kada je služavka Sarina lutala [po virsavejskoj pustinji], bežeći od gospodarice, i bacivši dete pod jednu jelu, izdaleka gledaše njegov kraj, [Pismo] kaže: Otvori Bog oči Agarine (Post 21,19) - ne zato što pre toga ona nije videla, nego jer [On] razbudi njen um. Vidiš li da izraz otvori koristi ne u vezi sa telesnim očima, nego sa duhovnim čulom? Isto bismo mogli da kažemo i o drugom pitanju koje se ovde nameće: zašto se to drvo naziva drvetom poznanja dobra i zla? Mnogi raspoloženi za sporenje usuđuju se da govore da je, 'nakon jedenja od drveta, Adam dobio znanje da razlučuje dobro i loše, što je krajnje bezumno tvrditi. Upravo to predviđajući i da niko ne bi mogao to da govori, toliko smo govorili o mudrosti koju Bog dade čoveku, dokazujući je time što on dade imena svim zverima i pticama i beslovesnim, a osim te neizrecive mudrosti beše udostojen i proročkoga dara. Zar on koji je i imena dao i izrekao tako čudesno proroštvo o ženi, kako već rekosmo, zar je on mogao da ne zna šta je dobro, a šta zlo? Dopustimo li to (a daleko bilo!), opet bi se hule prenele na Tvorca - pa kako je On i zapovedao onome koji ne zna da je prestup zlo? Ali nije tako - dobro je znao. Upravo je zbog toga On i stvorio na početku to biće samovlasnim. A da nije bilo tako, niti bi ga trebalo kazniti za prestup zapovesti, niti ga udostojiti nagrade ukoliko je sačuva. To da je kroz prestup postao smrtan očevidno je i iz same zapovesti i iz onoga što se posle toga dogodilo. Slušaj šta sama žena govori zmiji: Od ploda drveta koje je posred raja, reče Bog, ne jedite od njgga, da ne umrete. To znači da su oni pre kušanja bili besmrtni, jer da nije bilo tako, ne bi im [Gospod] posle kušanja u vidu kazne uveo smrt.

6. Ko može da trpi one koji bi da tvrde da je čovek posle kušanja dobio znanje dobra i zla, kada i pre toga beše preispunjen tolikom mudrošću i, sem nje, udostojen i proročkoga duha? I kako bi moglo da ima smisla to da koze i ovce i svaka vrsta beslovesnih zna koja je trava pogodna za ishranu, a koja je smrtonosna, pa da se takve svim snagama kloni, a onoj da hita, a da čovek, slovesno biće, ne zna šta je dobro a šta zlo? Ali eto, kažu, drvetom poznanja dobra i zla nazvalo ga je Pismo. Znam to i ja, ali ako poželiš da upoznaš osobenosti Božanstvenoga Pisma, znaćeš zašto je ono tako nazvalo drvo. Nije tako nazvano jer je pružalo znanje, nego zato što je kraj njega došlo do prestupa zapovesti i od njega, dakle, uđe nadalje poznanje greha i stid. Običaj je Božanstvenom Pismu da mesta imenuje po događaju koji se tamo savršio. Zato ga, dakle, Božanstveno Pismo i nazva drvetom poznanja dobra i zla, jer kraj njega se nalazilo mesto [odluke] o prestupu ili očuvanju zapovesti. A čovekoljubivi Vladika, otpočeka vaspitavajući čoveka i želeći da ga pouči da On ima Sazdatelja i Tvorca svega vidljivog Koji i njega stvori, ovom malom zapovešću nameravao je da pokaže Svoju vlast nad njime. I kao milostivi gospodar koji da nekome na uživanje veliki i čudesni dom, a ne želi da uzme dostojnu platu, nego tek neki njen mali deo, kako bi i za sebe sačuvao vlast i da onaj [koji je sada u njoj] tačno zna da nije gospodar od kuće, nego da je koristi blagodaću i milošću, tako je i naš Vladika, poverivši čoveku sve vidljivo, obitavanje u raju i uživanje u svemu tamošnjem, da on ne bi, sablaznivši se vremenom u srcu, pomislio da je vidljivo samobitno i umislio se, zapovedio da se uzdržavaju jednoga drveta, strašnu kaznu određivši ukoliko je prestupi, da bi znao da je ispod gospodara i da i u ostalom učestvuje po milosti Vladičinoj. Ali pošto beše toliko neobazriv, te zajedno sa ženom on pade u ovaj bezdan prestupivši zapovest i okušavši od drveta, [Pismo] ovo drvo nazva drvetom poznanja dobra i zla. Ne, dakle, zato što pre toga [Adam] nije razaznavao dobro i zlo - on je sasvim dobro znao da je žena razgovarajući sa zmijom rekla: Reče Bog, ne jedite od njega da ne umrete, tako da je znala da je, prestupe li zapovest, kazna smrt, ali pošto se kušanjem od njega obnažiše i od višnje slave i iskusiše čulnu nagotu, [Pismo] ga zbog toga nazva drvetom poznanja dobra i zla, jer to kraj njega beše, takoreći, vežba u poslušanju ili neposlušanju. Jeste li razumeli zašto je rečeno: Otvoriše im se oči i poznadoše da su naš i zašto se drvo naziva drvetom poznanja dobra i zla? Pomisli kolikim se stidom oni ispuniše kada jedenjem prestupiše zapovest Vladičinu: Sašiše lišće smokve i načiniše sebi pregače. Gledaj iz kolike se slave u koliko poniženje survaše. Oni koji su pre toga živeli kao zemaljski angeli - smišljaju sebi pokrivalo od lišća. Toliko je zlo greh. Ne samo da nas odvaja od višnje blagodati, nego nas uvodi u stid i poniženje i, lišivši nas već postojećih blaga, svaku nam slobodu uzima. Ali da ne bi beseda bila baš sasvim mračna zato što se stalno vraćamo na greh koji je obuzeo čoveka zbog kušanja od drveta i neposlušnosti, hajde da, ako je ugodno, sa ovoga drveta pređemo na drugo, sa ovoga na krsno drvo i da vidimo koja zla ono pričinu, a koja dobra ovo donese. Istini za volju - nije drvo donelo zlo, nego nemarna volja i prezir pokazani prema zapovesti. Ono drvo uvede smrt, jer nakon prestupa ona uđe. Ali ovo darova besmrtnost. Ono nas izagna iz raja, ovo nas uzvede na nebesa. Ono zbog jednog prestupa krivca Adama podvrgnu tolikoj

kazni, a ovo nam zatre nebrojena bremena grehova i darova nas smelošću prema Vladiki. Jeste li videli razliku među njima? Videste li podvalu đavolovu i nemar čovekov i Vladikino čovekoljublje? Molim vašu ljubav, opašimo se zato oružjem ovoga životodavnog drveta i umrtvimo njegovom silom dušegubne strasti, kao što i apostol Pavle kaže: Koji su Hristovi, plot razapeše sa strastima i pohotama (Gal5,24), što će reći: oni koji su se svecelo posvetili Hristu umrtvili su svaku nepriličnu želju koja nastaje u ploti na štetu svih duševnih dejstava. Na njih se ugledajući, učinimo svoje udove nedelatnim tiraniji đavolskoga dejstva koja se podiže na nas, da bismo i u sadašnjem životu spokojno prebrodili ovo burno i opasno more i pristavši u tihe luke Božjega čovekoljublja udostojili se da nađemo blaga naveštena onima koji Ga ljube, u Hristu Isusu Gospodu našem, Kojem [priliče] slava, sila i čast sa Ocem i Svetim Duhom, sada i uvek i u vekove vekova. Amin.

NAPOMENE:

1. U jevrejskom izvorniku upotrebljena je reč Elohim (sile, vlasti - u množini), koja predstavlja jedno od Božjih imena, a Sedamdesetorica su je na grčki prevela ne menjajući broj.

OMILIJA PETNAESTA

[sadržaj](#)

I začuše glas Gospoda Boga koji hođaše po rajju po podne. (Post. 3,8-19)

1. Mislim da smo se pre neki dan dovoljno, koliko smo mogli, pozabavili tumačenjem o drvetu, poučivši vašu ljubav tome zašto ga Božanstveno Pismo nazva drvetom poznanja dobra i zla. Zato mi je želja da danas pređem na ono što sledi, da biste poznali neizrecivo Božje čovekoljublje i kolikom je snishođenju On pribegao iz brige prema rodu našem. On sve stvori i uredi da bi ovo slovesno biće koje On sazda prebivalo u svakoj časti i da to ni u čemu ne bi bilo manje od života angeoskog, nego da i u telu stekne njihovu bestrasnost. A kada vide da oboje [praroditelja] iz nebrige prestupiše Njegove zapovesti i mimo toga što ih je On upozorio i osigurao pretnjom, On opet ne obustavlja Svoje čovekoljublje, nego, veran Svojoj dobroti, kao čedoljubivi otac koji gleda svoje dete gde zbog nemara čini ono što je nedostojno njegove plemenitosti i survava se iz najviše časti u krajnje poniženje, pa plamteći roditeljskim milosrđem ne podnosi da ga takvoga gleda, nego iznova pokazuje svoje staranje želeći da ga postupno izbavi iz te sramote i uzvede ga staroj časti - tako i blagi Bog, žaleći čoveka zbog [posledica] zloga saveta, koje podnese postradavši zajedno sa ženom i primivši preko zmije đavolov nagovor, kao lekar smesta odlazi bolesniku koji se i muči i leži i kome su potrebni mnogo brige i lekarska ruka. Ali i da biste iz ovih reči poznali neiskazano Božje snishođenje, treba da čujete šta je pročitano. I začuše, kaže, glas Gospoda Boga koji hođaše po rajju po podne i sakriše se Adam i žena mu od lica Gospodnjeg sred drveća rajskog. Nemojmo površno preći, ljubljeni, preko onoga što kaza Božanstveno Pismo, a nemojmo se zadržati ni na rečima,

nego smatramo da se ono smireno izražava zbog naše slabosti i da se sve bogodolično dešava radi našega spasenja. Pa i reci mi, ako poželimo da sve svedemo na doslovno značenje i da ne primimo bogodolično, kako nećemo mnogo toga pogrešno razumeti? Evo, pogledaćemo početak ovoga što je čitano. I začuše, kaže, Glas Gospoda Boga Koji hođaše po raj u po podne i sakriše se. Šta kažeš? Zar Bog da hoda? Još ćemo Mu i noge pripisati? I ni na šta visoko nećemo pomisliti kada to čujemo? Ne hoda Bog - daleko bilo. A i kako bi: On Koji je svugde i sve ispunjava, Čiji je nebo presto, a zemlja podnožje - zar On da hoda po raj u? Pa ko bi razuman to mogao da kaže? Šta onda znači: Začuše glas Gospoda Boga koji hodaše po raj u po podne! Njegova je želja bila da učini da oni to i osete, kako bi im izazvao užas - i bi tako. Oni su to u toj meri osetili, da su pokušali da se sakriju od Boga Koji se pojavi - jer uđoše greh i prestup i u njima se razli stid. Usprotivi se nepotkupljivi sudija, savest, pa jasnim glasom vapijaše i osuđivaše, pokazivaše i predočavaše im veličinu sagrešenja. Upravo zato čovekoljubivi Vladika, kada je stvarao čoveka, na samom početku mu umetnu savest kao neumornog tužioca koji se ne da obmanuti. Makar grešnik i zločinac i uspeo da se sakrije od svih ljudi - ne može se sakriti od toga tužioca, nego ga stalno ima u sebi da ga muči, razbija, šiba, da nikada ne miruje, nego je u njemu i u kući i na trgu, i na sabranjima i za trpezom, i kada spava i kada ustane, tražeći pravdu za sagrešenje i predočavajući mu i gnusnost greha i kaznu koja mu sleduje, kao vrhunski lekar ne prestajući da mu daje svoje lekove, makar i video da se ovaj otima - ni tada ne odstupa, nego neprestanu brigu pokazuje.

2. To je upravo njen zadatak - da [grešnika] stalno podseća i ne dopušta mu da ikada zaboravi šta je učinio, nego mu to drži pred očima da bi tako izgubio volju da ponovi isti greh. Ako i pored toga što imaju u njoj takvoga saveznika i pomoć i strašnog obličitelja koji pritiska i šiba našu savest, razdire srce i tišti gore od svakoga krvnika, mnogi od nas ne odolevaju nemaru - dokle li bismo stigli bez nje? Zato se i prvodani sada, osetivši to i pomislivši na prisustvo Vladičino, istoga časa sakriva. A zašto, reci mi. Zato što je video da se na njega podigao strašni izobličitelj - savest. On ništa drugo nije imao da ga proverava i da mu svedoči o gresima, nego samo ono što je nosio u sebi. Uz to, uz osudu savesti, i to što im je uzeta slava koja ih je prethodno kao svetla haljina odevala javljala im je golotinjom veličinu greha koji počinise. Pošto se, dakle, posle onoga teškog greha obukoše u stid, oni pokušavaju da se kriju. I začuše, kaže, glas Gospoda Boga koji hođaše po raj u po podne i sakriše se Adam i žena mu od lica Gospoda Boga sred drveća rajskog. Ništa nije gore od greha, ljubljeni. Kada uđe, ne samo da nas ispunjava stidom, nego čini bezumnim nas koji ranije bejasm razboriti i preispunjeni mudročću. Pomisli koliko je bezuman, dakle, postao onaj koji pre toga beše pričastan mudrosti, koji je na delu pokazivao datu mu mudrost i tako prorokovao. Začuvši, kaže, glas Gospoda Boga Koji hođaše po raj u po podne, sakriše se on i žena mu od lica Gospoda Boga sred drveća rajskog. Kojega li je ludilo znak pokušati sakriti se od Boga Koji je svugde i Tvorca Koji je sve priveo iz nebitija u bitije, Koji poznaje tajne, Koji posebno sazda srca ljudska, zna sva dela njihova, Koji ispituje srca i bubrege, Koji poznaje same pokrete našega srca? Ali nemoj se čuditi, ljubljeni. To je običaj grešnika. Mada ne mogu,

svejedno nastoje da se sakriju. Ne podnoseći stid u koji su se nakon greha obukli, obnaživši se od one nepropadljive slave, i [praroditelji] su to činili, a zamisli samo gde se kriju. Posred raja. Kao nevaljale i nezahvalne sluge koje ne mogu da se sakriju od svoga gospodara, pa u grču trče iz ugla u ugao, dok im strah potresa srce, tako i oni, nikakvo pribežište ne nalazeći, vraćaju se u samu kuću, odnosno - u raj. Nije bez razloga dato i vreme: Začuše, kaže, glas Gospoda Boga Koji hođашe poraju po podne, nego da bi ti spoznao čovekoljublje Vladičino i da nije zakasnio, nego smesta videvši šta se dogodilo i kolika je rana, pohita na isceljenje da se ne bi rana raširila i pokazala neizlečivom. Zato hita da to predupredi i odmah zaustavlja širenje i ranu, dosledan Svojoj blagosti, ni na kratko ne ostavlja bez nadzora. Toliku drskost pokaza neprijatelj našega spasenja, koji uvek zavidi našim dobrima, da je na samom početku dao zao i poguban savet i lišio ih onoga čudnog života, ali blagoiskusni Bog, Koji sve naše ustrojava po Svojoj premudrosti, gledajući i đavolov zločin i čovekov nemar zbog kojega se on obuče u toliki stid i postrada zajedno sa ženom, pristupa i kao blagi i čovekoljubivi sudija seda u sudilište ispunjeno strahom i užasom, pa počinje sa podrobnim ispitivanjem, učeći nas time da ne osuđujemo svoje bližnje pre nego što sve dobro ne ispitamo.

3. Čujmo onda, ako je ugodno, šta pita Sudija, a šta odgovaraju optuženi, koju kaznu primaju, a kojoj se krivici podvrgava onaj koji im toliku podvalu nanese. Nego, molim vas, napregnite um i sa velikim strahom pazite na to što vam se govori. Ako gledajući zemaljskog sudiju gde sedi na visokom prestolu i na sredinu izvodi optužene, pa ih bije i kažnjava, sa velikim strahom stojimo želeći da čujemo šta on kaže, a šta odgovara krivac, mnogo pre nam priliči da to sada činimo, gledajući Tvorca prirode kako tvori pravdu na onima koji je Sam stvorio. Ali budete li pazili, videćete kolika je razlika između Božjeg čovekoljublja i strogosti [samih] ljudi prema onima čiju prirodu dele. I pozva Gospod Bog Adama i reče mu: Adame, gde si? Zbog ovoga pitanja dostojno je zadrhtati od prevelikog čovekoljublja Božjeg, ne samo zato što ga je pozvao, nego što je to Sam učinio, a što ljudi nikada ne bi dopustili kada je reč o njihovim bližnjim sa kojima su jedne prirode. Znaete, uostalom, da, kada [sudije] sedeći na visokom prestolu tvore pravdu prema zločincima, ne udostojavaju ih ni sopstvenoga odgovora i time im pokazujući u koliko su se beščašće sunovratili zločineći, nego sudija odgovara, a neko drugi ko stoji prenosi od sudije krivcu i njegov odgovor opet vraća sudiji. Takav se sudijski običaj svugde može videti. Ali Bog ne [čini] tako, nego šta radi? Sam poziva. I pozva, kaže, Gospod Bog Adama i reče mu: Adame, gde si? Gledaj kolika sila leži u ovih nekoliko reči. I sam poziv znak je velikog i neizrecivog čovekoljublja prema posramljenom koji se ne usuđuje ni usta da otvori, niti jezik da pokrene, i priliku dati za [odgovor na] pitanje znak je velike blagosti. A reći: Gde si! osim što je znak čovekoljublja, nosi i veliku silu. Kao da hoće da ga pita: šta se dogodilo? Na jednom mestu sam te ostavio, na drugom te sada nalazim. Ostavivši te obučenog u drugu slavu, sada te nađoh u nagoti. Gde si? Otkuda ti se to desi? Ko ti je učinio da se toliko promeniš? Koji ti je razbojnik i kradljivac tako orobio celokupno tvoje bogato imanje i do tolike te sirotinje doveo? Ko je kriv što si ostao bez one čudesne odeće u koju si bio odeven?

Kakva je ovo nenadana promena? Koja bura tako strašna u tren potopi sav tvoj tovar? Šta se to dogodilo te gledaš da se sakriješ od Onoga Koji ti toliko dobra učini i tolikoj te časti uzvede? Zašto sada u strahu hitaš da se sakriješ? Zar je tu tužitelj? Zar su došli svedoci? Otkuda te obužeše toliki kukavičluk i strah? Tvoj glas začuh, kaže [Adam], dok hodiš po raj u poboju jer sam nag, i sakrih se. Otkuda pozna da si nag? Reci mi. Šta je to novo i neobično? Ko je to uopšte mogao da ti javi, ako sam nisi krivac za svoj stid? Da nisi od drveta, od kojega sam ti jedino zabranio da to činiš, jeo? Gledaj čovekoljublje Božje i dugotrpljenje. Mada je mogao bez okolišanja da onoga koji je toliko sagrašio ne udostoji ni odgovora, nego da ga podvrgne kazni koju je ranije odredio u slučaju prestupa, On trpi, podnosi, pita i čeka odgovor, pa ponavlja pitanje kao da ga poziva na opravdanje da bi dobio priliku da pokaže prema njemu svoje čovekoljublje i nakon tolikog prestupa - vaspitavajući i nas time da se, kada sudimo krivcima, ne ponesemo surovo prema njima i da ne pokazujemo zversku svirepost, nego veliko dugotrpljenje i milosrđe, kao da sudimo sopstvenim udovima i da, imajući na umu to da su oni naši bližnji, kaznu blažimo čovekoljubljem. Nije ni zbog čega drugo Božanstveno Pismo pribeglo tolikom snishođenju, nego da bi nas grubošću izraza poučavalo Božjem čovekoljublju i da bi navelo na revnost da i mi, po meri ljudskih moći, podražavamo Vladičinoj blagosti. I reče mu: ko ti javi da si nag, ako nisi od drveta od kojega ti zabranih jedino da jedeš, jeo? Otkuda si mogao, kaže, to da poznaš i tolikim stidom da se pokriješ, ako se nisi predao velikoj neuzdržljivosti i prezreo moju zapovest?

4. Gledaj, ljubljani, krajnju blagost Božju i kako sa njim razgovara kao prijatelj sa prijateljem, koreći ga kao prestupnika Njegove zapovesti. Ko ti javi da si nag, ako nisi od drveta, od kojega ti jedino zabranih da jedeš, jeo? Nemaju mali značaj ni reči od kojega jedino. Zar sam ti ograničio, kaže, uživanje? Nisam li ti dao svu slobodu, a davši ti vlast nad svim u raj u zapovedih ti da se jedino njega kloniš da bi znao da si ispod gospodara i jer si dužan da ukazuješ nekakvo poslušanje? Kakav je to toliki nemar, da kraj tolikih zadovoljstava ne uspevaš da se uzdržiš ni od njega jednoga, nego tako brzo gaziš zapovest koju ti dadoh i sam sebe tolikim nevoljama podvrgavaš? Šta si dobro dobio? Zar ti ne rekoh unapred? Nisam li želeo da te strahom od kazne uzdržim i osiguram? Ne rekoh li šta će vam se dogoditi? Nisam li zato zabranio kušanje, da vas ne bi ovo snašlo? Ko bi te udostojio oproštaja, tebe koji se posle tolikih upozorenja tako nerazuman pokaza? Zar ti nisam sve zapovedio kao otac zakonitom sinu i poučio da od drugoga jedeš, a ovoga se odvrćaš, kako ne bi protraćio sva svoja dobra? Nego može biti da si to učinio pomislivši da je tuđi savet dobar i verodostojniji od Moje zapovesti, očekujući da ćeš se dokopati čega većeg, pa si se, Moje zapovesti prezrevši, drznuo da jedeš od drveta. Evo, postradavši - opitno si saznao koliko je pogibeljan onaj savet. Videste li čovekoljublje sudijino? Videste li krotost i dugotrpljenje neizrecivo i snishođenje koje prevashodi svako slovo i razum? Videste li kako pitajući: Ko ti javi da si nag, ako nisi od drveta od kojega ti zabranih jedino da jedeš, jeo?! On želi da mu otvori dveri pokajanja, kako bi i onome koji tako sagraši pokazao Svoje čovekoljublje? Nego čujmo i optuženoga šta na to odgovara. I reče, kaže, Adam: žena, koju mi dade da bude sa mnom,

ona mi dade od drveta i jedoh. Žalosne su to reči - kadre da izazovu veliko sažaljenje i privuku čovekoljublje Vladike Koji je tako krotak i blagošću pobeđuje naša sagrašenja. Pošto [Gospod] po dugotrpljenju potrese njegov um i pokaza mu veličinu greha, [Adam], gotovo smišljajući opravdanje, kaže Mu: Žena koju mi dade da bude sa mnom, ona mi dade od drveta i jedoh. Znam, kaže, da sam sagrašio, ali žena koju si mi dao da bude sa mnom, za koju Sam kaza: Načinimo mu pomoćnika prema njemu ~ ona mi beše kriva što posrnuh. Žena koju mi dade da bude sa mnom. Pa zar sam mogao očekivati da me ona tolikim stidom pokrije, ona koju si zato stvorio da bi mi pružala utehu? Ti si mi je dao, Ti si je meni priveo. Ona mi, dakle, ne znam otkuda podstaknuta, dade od drveta i ja jedoh. To se čini kao da nosi neko opravdanje, ali svakoga je oprostaja lišeno. A i kojega bi oprostaja bio dostojan, kaže, onaj koji je zanemario Moje zapovesti i koji je pretpostavio ženin dar onome što Ja kazah? Neka je žena i dala [plod], ali Moja zapovest i strah od nakazanja behu dovoljni da vas preduprede da pobegnute od kušanja. Nisi li to dobro znao? To i rekoh unapred starajući se za vas, da vas to ne zadesi, tako da, iako ti je žena poslužila za prestup zapovesti, svejedno nećeš biti oslobođen od krivice. Tvoje je bilo da verodostojnijom držiš Moju zapovest i ne samo da se ti kloniš jela, nego i da ženi ukažeš na veličinu greha - jer ti si glava ženina i ona zbog tebe beše stvorena. A ti okrenuo poredak i ne samo da nisi nju ispravio, nego si još zajedno sa njom pao. Telo je dužno da sledi glavu, a ovde se dogodilo suprotno, te glava pođe za ostatkom tela i sve se izokrenu. Zato, pošto si obrnuo celokupni poredak, sada si tu gde si, ti koji si bio pre toga obučen u toliku slavu. Ko bi, onda, mogao da dostojno zarida nad tobom koji ostade bez tolikoga blaga? Ali, ako ti se sve to i dogodi, ne pripisuj krivicu nikome drugom do sebi i svome nemaru. Da nisi hteo, ne bi žena mogla u toliku pogibao da te uvede. Zar te je nagovorila, zar je razgovarala sa tobom, zar te je obmanula? Samo ti je pružila i ti si se, ne časeći časa, toliko lako priklonio na kušanje, ni na tren se ne opomenuvši Moje zapovesti, nego si pomislio da te Ja obmanuh i da ti zato ne dozvolih kušanje, da ti ne bi dostigao i nešto veće. Pa kakav bih imao razlog da te obmanem Ja Koji Sam ti tolika dobročinstva učinio? I samo to što sam unapred odredio uzdržanje, da vas ne bi sada ovo zadesilo - koliko je dobročinstvo predstavljalo. Nego sve to ni u šta ne ubrojaviš, ti si, eta, opitno poznao veličinu svoga greha. Dakle, ne pripisuj krivicu samo ženi, nego i svome nemaru.

5. Pošto je, dakle, dovoljno porazgovarao sa Adamom, a on Mu ispovedi grehe, prebacivši, kako je mislio, krivicu na ženu, gledaj blagoga Vladiku koliko ponovo snishodi, te i nju udostojava odgovora pred Sobom. I reče, kaže, Bog ženi: šta to uradi? Čula si, kažeš, muža kako na tebe prebacuje krivicu i sve pripisuje tebi koja si mu data na pomoć i zato beše sazdana, da bi mu predstavljala utehu ti sa kojom je jednoga roda i zajedničke prirode. Zašto si onda to uradila, ženo? I zbog čega posta i sebi i svome mužu vinovnica tolikog stida? Kakva ti je korist od tolike neuzdržljivosti? Šta si to dobila od obmane kojom si svojevolejno obmanuta, a još i muža učini zajedničarem u obmani? A šta će žena na to? Zmija me prevari i jedoh. Gledaj i nju kako je prestravljena i kako se pravda za greh. Kao što je muž rešio da svali krivicu [na nju], govoreći: žena mi donese i dade, te jedoh,

tako i ona, ne nalazeći nikakvo pribežište, ispoveda šta se dogodilo i kaže: Zmija me prevari i jedoh. Ona lukava zverina nam, kaže, učini te padosmo, njen nas pogubni savet u toliki stid uvede - ona me prevari i jedoh. Nemojmo, ljubljani, površno preći preko ovih reči, nego ih podrobno ispitajmo i izvucimo veliku korist iz njih. Sud je strašan i ispunjen užasom, te treba sa pažnjom saslušati sve i od toga što je rečeno u razum odlagati veliku riznicu. Evo i čoveka gde kaže: Žena koju si dao da bude sa mnom, ona mi dade i jedoh. Niotkuda prisile, nego volja i odluka. Ona je samo dala - nije prinudila ili primorala. I žena opet smišljajući opravdanje ne kaza: "Zmija me natera i jedoh". Nego šta? Zmija me prevari i jedoh, a nad tim hoće li biti prevarena ili ne - ona beše vlasna. Neprijatelj našega spasenja, dejstvujući kroz onu podmuklu zver, obmanuo ju je savetom, ali nije je primorao niti prisilio, nego je navede na delo pogubnim savetom, pošto nađe da žena lako može da primi prevaru koja ne zaslužuje nikakav oproštaj. Zmija me prevari i jedoh. A gledaj i blagoga Vladiku Koji se zadovoljava njihovim rečima i Koji ih ne sili da išta više govore. Nije On ni pitao zato što nije znao - znao je On i to veoma dobro - nego da bi javio Svoje čovekoljublje On snishodi njihovim slabostima i poziva ih da ispovede sagrešenja. Zato On ništa više ne pita. Trebalo je saznati i kako je obmana izgledala, ali i da bi nam pokazao da pitanje nije bilo iz neznanja, On se zadovoljava onim što je već kazano. Jer rekavši: zmija me prevari i jedoh, [žena] je mislila na onaj kobni savet koji je primila od đavola kroz zmiju, jer - bićete nakon kušanja kao bogovi. Vidiš li koliko je određeno Adamu postavljeno pitanje? Sa kolikim je strpljenjem žena uvedena u sudilište? Kako su se oboje opravdali? Tu vidite izobilno i neizrecivo čovekoljublje Sudijino. Pošto žena kaza: Zmija me prevari i jedoh, On zmiju, dakle, više ne udostojava odgovora, niti joj daje priliku za opravdanje, niti je ispituje kao muža i ženu, nego, primivši od njih opravdanje, diže se na nju kao na vinovnicu svih zala. I kao Bog znajući i nerečeno, znao je i da je ona poslužila đavolovom lukavstvu i zavisti koju on pokaza prema čoveku, a da bi ti poznao Njegovu blagost i kako, i znajući odgovor, njega pitaše: Gde si? Ko ti javi da si nag?, a njoj: Šta to učini? - sa zmijom ništa slično ne čini, nego šta? I reče Gospod Bog zmiji - ...jer to učini. Jesi li video razliku? Ženi je govorio: Šta to učini?, a zmiji: ...Jer to učini. Zato što si, kaže, učinila zlo, zato što si dala taj pogubni savet, jer si tolikoj zlobi poslužila, jer si tako izoštrila [žalo] zavisti protiv onoga koga Ja sazdah, prokleta si među svim skotovima i među svim zverima zemnim; na prsima i truhu ići ćeš i zemlju ćeš jesti u sve dane života svoga. I neprijateljstvo ću staviti između tebe i žene i između semena tvoga i semena njenoga. Ono će ti stajati na glavu i ti ćeš ga u petu ujedati.

6. Gledaj ovde poredak i sled preispunjen čovekoljubljem. Ispitujući, počeo je, dakle, od muža, a potom je prešao na ženu. Pošto ona kaza ko joj beše kriv, [Gospod], došavši do zmije i ne udostojivši je više odgovora, nalaže joj kaznu i to toliko da traje dokle je vremena i koja bi očiglednošću sve potonje naraštaje trajno učila da ne primaju više onaj pogubni savet, niti da se prelašćuju njenim kovarstvima. Nego, mogao bi neko možda reći: "Ako je đavo i delujući kroz zmiju dao savet, zašto je zverina pretrpela toliku kaznu?" I to je bilo delo neiskazanog Božjeg čovekoljublja. Kao što čedoljubivi otac koji kažnjavajući onoga koji mu je

ubio sina zgromi i raskomada i nož i mač kojima je ubistvo počinjeno, tako i blagi Bog, kada ova zver posluži đavolovoj podmuklosti, podvrgava je večitoj kazni, da bismo mi vidljivo i jasno shvatili kojega je beščasća dopala. A ako je ona koja je poslužila [tek] kao oruđe iskusila toliki gnev [Božji, kakvu kaznu dolikuje da primi onaj? Upravo to nam je već i rekao Hristos, govoreći u božanskim Evanđeljima onima koji stoje sa leve strane: Idite od Mene, prokleti, u oganj večni, koji je pripremljen đavolu i angelima njegovim (Mt 25,41). Njemu je to od davnine pripremljeno i čeka ga onaj oganj neugasivi. Može li išta biti jasnije od onih koji iz nemara za svoje spasenje sami sebe čine odgovornima za istu kaznu koja je i njemu pripremljena? O tome da je nama, ushemo li da pokažemo vrlinu i da sledimo zakone koje Hristos postavi, pripremljeno carstvo, čuj Ga gde opet kaže: Hodite, blagosloveni Oca Mojega, nasledite carstvo koje vam je pripremljeno od osnivanja sveta (Mt 25,34). Jesi li video kako je onome pripremljen oganj neugasivi, a nama, ukoliko ne budemo nemarni, carstvo? Imajući, dakle, to na umu, vodimo računa o životu, bežimo od zla i nemojmo se lastiti đavolovim smicalicama. Nego, ako hoćete i niste se zamorili, opet ćemo se pozabaviti kaznom koja je zmiji naložena, da bismo tako došavši postupno do kraja suđenja sagledali veličanstvo Božjeg čovekoljublja. I ako ljudi često gledaju sudiju gde u ime države zaseda i iznosi svoj sud o okrivljenima i po čitave dane ostaju i ne odlaze dok ne vide da je sudija ustao, utoliko pre nama priliči da sa većom usrdnošću vidimo blagoga Boga kako strašnu kaznu nalaže zmiji, da bi nam preko ove veštastvene zveri, kojom se kao oruđem poslužio onaj lukavi demon, dao da osetimo buduću kaznu koja onoga čeka i kako popustljivo ženi i mužu određuje odmerenu kaznu (την επιτιμῆσιν - opomenu), koja više ima smisao umudrenja, nego mučenja, da bismo se mi, sve dobro sagledavši, zadivili brizi Boga čovekoljupca koju on pokazuje prema našem rodu. Šta, dakle, kaže Pismo: I reče Gospod Bog zmiji: jer to učini, prokleta si među svim skotovima i među svim zverima zemnim; na prsima i trbuhu ići ćeš i zemlju ćeš jesti sve dane života svoga. I neprijateljstvo ću staviti između tebe i žene, i između semena tvoga i semena njenoga. Ono će ti stajati na glavu i ti ćeš ga ujedati za petu.

7. Veliki je i strašan gnev, jer je ogromna i prevara, koju preko zmije ustroji lukavi đavo. I reče Gospod zmiji: jer to učini... Pošto si, dakle, poslužila tolikoj zlobi i tako obmanu dovela do ostvarenja, davši koban savet i smešavši im otrov, jer si to učinila i poželela da one koje Ja sazdah lišiš Moje milosti posluživši naumu zloga demona koji je zbog zavisti i krajnje gordosti vrgnut sa nebesa na zemlju, pošto si, dakle, poslužila kao sredstvo za to - nalažem ti večnu kaznu da bi po onome šta tebi biva i on znao kolika njega kazna čeka i da bi se ljudi potonjih naraštaja vaspitali da nikada više ne dopuste da se priklanjaju njegovim savetima, niti da se daju obmanuti, kako ih ne bi isto snašlo. Zato si prokleta među svim zverima, jer se nisi dolično poslužila mudrošću, nego ti preimućstvo koje si imala nad svim zverima posta uzrok svih zala koja te postigoše. Jer zmija, kaže [Pismo], mudrija beše od svih zveri koje su na zemlji (Post 3,1). Zato ćeš postati prokleta među svim skotovima i zverima zemnim. Ali budući da prokletstvo ne beše čulno niti vidljivo, [Gospod] joj i nalaže čulnu kaznu, da bismo mi neprestano imali pred očima sećanje na njenu kaznu. Na prsima i

trihu ići ćeš i zemlju ćeš jesti u svedane života svoga, pošto se, kaže, nisi svojim ustrojstvom poslužila kako valja, nego si se još drznula da stupiš u razgovor sa slovesnim bićem koje sam Ja stvorio. Kao što, dakle, đavo, koji je djelovao kroz tebe i poslužio se tobom kao sredstvom, umislivši [pogordivši] se beše vrgnut sa nebesa, tako ti Ja određujem da uzmeš drugi oblik i da gmižeš po zemlji i nju da imaš za hranu, kako ne bi ubuduće mogla da gledaš gore, nego da stalno budeš u ovom stanju i da se [jedina] među svim ostalim zverima hraniš zemljom. I ne samo to, nego i neprijateljstvo ću staviti između tebe i žene i između semena tvoga i semena njenoga. I ni time se neću zadovoljiti što ćeš gmizati po zemlji, nego ću ti od žene načiniti nepomirljivog krvnika. I ne samo od nje, nego ću učiniti da njeno seme semenu tvome bude večiti neprijatelj. Ono će ti stajati na glavu, a ti ćeš ga ujedati za petu. Toliku ću mu dati snagu, da će stalno nasrtati na tvoju glavu, a ti ćeš mu pod nogama ležati. Gledaj, ljubljene, po kazni ove zveri koliko On staranje pojavljuje prema ljudskom rodu. To je [rečeno] o čulnoj zmiji, a ko želi, može nakon toga da pronikne u ono šta dalje piše i da zna da, ako je to kazano za čulnu, utoliko pre to treba pripisati duhovnoj zmiji. I nju ponizivši, [Gospod] je baci pod naše noge i dade da nasrćemo na njenu glavu. Ne doznačuje li nam to kada kaže: Stajte na zmije i škorpije! (Lk 10,19) A da ne bismo pomislili da je to rečeno o čulnim zverima, On zatim dodade: I na svu silu vražju. Videste li po kazni kojoj je podvrgnuto sredstvo đavolovo preizobilno čovekoljublje Božje? Vratimo se, ako je ugodno, na ženu. Pošto je zmija ta koja je navela na obmanu, zato je prva i primila kaznu; a pošto je prvo obmanula ženu, i tada ujedno srušila i muža, zato prvo ženu kažnjava kaznom koja je preispunjena umudrenjem. I kaza [Gospod] ženi: Silno ću umnožiti žalosti tvoje i uzdah tvoj; u mukama ćeš rađati decu i kod muža tvoga biće pribežište tvoje i on će tobom gospodariti. Gledaj blagost Vladičinu, koliko je krotost pokazao posle ovoga prestupa. Silno ću umnožiti žalosti tvoje i uzdah tvoj. Ja htedoh, kaže, da ti imaš život bez bola i muke, lišen svake žalosti i straha i ispunjen svakom radošću i da, obučena u telo, ne osećaš ništa telesno. A kako toliki spokoj nisi iskoristila kako treba, nego te izobilje dovede do tolike nezahvalnosti, zato ti stavljam uzdu, da se ne bi više otimala i osuđujem te na žalosti i uzdahe. Silno ću umnožiti žalosti tvoje i uzdah tvoj; u mukama ćeš rađati decu. Ono što je zalog, kaže, velike radosti - dobijanje potomstva - učiniću da ti počne žalošću, da bi se sama neprekidno opominjala stalnim bolovima i svaki put porođajnim mukama kolika je veličina ovoga greha i neposlušanja i da ne bi, kako vreme prolazi, zaboravu predala ono što se dogodilo, nego da bi znala kako ti prelest posta vinovnica svega toga. On ovde nagoveštava bolove i onu veliku muku koju [žena] mora da trpi noseći kao breme plod tokom tolikih meseci i pojedinačne muke koje otuda potiču, čerečenje udova i one neizdržive bolove koje poznaju samo one koje su ih iskusile.

8. Čovekoljubivi Bog, međutim, sa mukama darova toliku utehu, da radost što je rođeno dete uravnotežuje te bolove koji tokom tolikih meseci kidaju utrobu. One koje trpe toliki bol i razdiru se njima toliko da bezmalo gube volju za životom, nakon porođaja i kušanja radosti od muka, ponovo se, kao da su zaboravile sve što se dogodilo, predaju rađanju dece, jer tako uredi čovekoljubivi Bog radi

ustrojstva (προσ συστασιν) spasenja ljudi. Nada u buduća dobra uvek čini da se lakše podnose sadašnje muke. To može da se vidi i sa trgovcima koji se muče i daleka mora prelaze, trpe brodolome i gusare i posle tih brojnih opasnosti i često izneverenih očekivanja svejedno ne odustaju, nego se ponovo puta prihvataju. To se može reći i za zemljodelce. I oni će, kada zaseku duboku brazdu, veliku brigu pokazati prema zemlji i izobilno je zasejati, a često, ako se dogodi suša, ili poplava, ili rđa koja ih snađe na samom kraju [sazrevanja] žita, iako izigranih nada opet ne odustaju, nego se ponovo, kako priliku uhvate, laćaju zemljodelstva. To bi se moglo primetiti kod svakoga zanimanja. A tako i žena - i ona često, posle onih dugih meseci, nepodnošljivih bolova, noći bez sna, čerečenja udova, ako usled nekih okolnosti pre određenog vremena dete pobaci neoblikovano, ili i oblikovano ali ne sasvim, bolesno ili često i mrtvo, čim izbegne opasnost - kao da zaboravi na sve to, te se na isto to odvažuje i iste muke prolazi. I zašto kažem - "iste"? Nije se retko dogodilo ni da umre zajedno sa rođenim čedom, pa ni to ostale nije umudrilo i ubedilo da beže od toga. Tolikom je sladošću i radošću Bog prožeo žalosti. Zato i govoraše: Silno ću umnožiti žalosti tvoje i uzdah tvoj; u mukama ćeš rađati decu. To i Hristos govoraše Svojim učenicima i ukazujući na veličinu bola i izobilje radosti: Žena kada rađa žalost ima, jer dođe čas njen (Jn 16,21), a zatim, želeći da nam predstavi kako žalost u trenu mine i naslede je veselje i radost, kaže: A kada rodi detence, više se ne seća muke zbog radosti što se rodi čovek u svet. Jesi li video krajnje staranje? Jesi li video kaznu punu opomene? U mukama ćeš rađati decu. Zatim, kod muža tvoga biće pribežište tvoje i on će tobom gospodariti. Kao da Se opravdava pred ženom, čovekoljubivi Bog kaže: Ja te na početku stvorih ravnočasnom i pozeleah da ti, kao istoga dostojanstva, učestvuješ u svemu u čemu i muž ti, i kako i njemu, tako i tebi poverih vlast nad svim. Ali pošto se nisi poslužila ravnom čašću kako dolikuje, zato te potčinjavam mužu i kod muža tvoga biće pribežište tvoje i on će tobom gospodariti. Pošto si, ostavivši onoga koji ti je iste časti i zajedničara iste ti prirode i radi koga si sazdana, pozelela da uđeš u razgovor sa lukavom zveri, zmijom, i od nje da primiš savet, zato te ubuduće potčinjavam njemu i njega ti činim gospodarom, da bi njegovu vlast priznavala - pa pošto nisi umela da načalstvuješ, nauči da se tobom dobro načalstvuje. Kod muža tvoga biće pribežište tvoje i on će tobom vladati. Bolje je da budeš pod njim i da se nalaziš pod njegovom vlašću, nego da, uživajući u slobodi i vlasti, srljaš u provaliju, pošto je i konju korisnije da ima uzdu i krotko stupa, nego da bez njega ode u propast. Gledajući, dakle, na tvoje dobro, želim da kod njega bude pribežište tvoje i da, kao što telo sledi glavu, sa radošću priznaješ njegovo vladništvo. Znam da ste se zamorili od dužine besede, ali prenite se malo, molim vas, da ne bismo sud ostavili neokončan i da ne bismo otišli ostavivši sudiju gde još zaseda - uostalom, približili smo se samome kraju.

9. Pogledajmo, dakle, šta posle žene kaže mužu i koju to njemu kaznu nalaže. A Adamu reče: jer si poslušao glas žene svoje i jeo od drveta od kojega ti zapovedih jedino da ne jedeš, prokleta je zemlja u delima tvojim. U mukama ćeš je jesti sve dane života svoga. Trnje i korov davaće ti i ješćeš travu poljsku. U znoju lica svoga ješćeš hleb svoj, dok se ne vratiš u zemlju iz koje si uzet; jer

zemlja si i u zemlju ćeš otići. Velika je i neiskazana Vladičina briga prema čoveku i ovde se pojavljuje. Nego čujmo pažljivo svaku reč. A Adamu reče: jer si poslušao glas žene svoje i jeo od drveta, od kojega ti jedino zabranih da jedeš... Pošto si poslušao, dakle, ženu svoju i jeo od drveta, te Mojjoj zapovesti pretpostavio njen savet, ne poželevši da se uzdržiš od drveta za koje ti jedino zapovedih da ne jedeš (da nisam možda zapovedio da se uzdržavaš od više?), samo jednoga - pa se ni njega nisi klonio, nego si zaboravivši na Moje zapovesti poverovao ženi, zato ćeš na delu uvideti koliko si zlo učinio. Neka slušaju muževi! Neka slušaju žene! Oni da se klone njih koje savetuju na zlo, a one da ne daju takve savete. Ako se on, prebacivši krivicu na ženu, nije udostojio nikakvoga oproštaja, koje bi opravdanje mogao da ima onaj koji kaže: "Zbog žene sagreših to i to i učinih to i to"? Pa ona je zato i došla pod tvoju vlast i ti si joj se pokazao kao gospodar, kako bi ona išla za tobom, a ne glava za nogama. Moguće je, međutim, često videti gde suprotno biva i da onaj koji je dužan da predstavlja glavu ne zadržava ni čin nogu, a da ona koja treba da predstavlja noge, dobija čin glave. Zato je blaženi Pavle, učitelj vaseljene, sve to predviđajući vapio: Jer šta znaš, ženo, ako muža spaseš? Ili šta znaš, čoveče, ako ženu spaseš? (1 Kor 7,16) Ipak, i muž neka pokazuje veliki oprez da bi odbio nju koja daje pogubne savet i žena, imajući uvek na umu kaznu koju primi Eva prišaptavajući mužu onaj savet, neka se ne usuđuje da to savetuje i neka ne podražava Evi, nego neka tim primerom umudrena savetuje ono što će i nju i muža izbaviti od svakoga mučenja i kazne. Nego, vratimo se na predmet. A Adamu, kaže, reče Bog: jer si poslušao glas žene svoje i jeo od drveta od koga ti jedino zapovedih da ne jedeš... Pošto si se, kaže, pokazao toliko nemaran za čuvanje zapovesti koju ti Ja dadoh i niti ti je pomogao strah niti išta drugo od onoga što unapred odredih da će vam se dogoditi ako kušate, nego si došao do tolikog zla da nakon takvog užitka nisi mogao da se uzdržiš ni [onog] jednog drveta, prokleta je zemlja u delima tvojim. Gledaj čovekoljublje Vladičino - kako kažnjava zmiju, a kako ovo slovesno biće. Jer njoj kaže: Prokleta si od zemlje, a ovde ne tako. Nego šta kaže? Prokleta je zemlja u delima tvojim. I sa pravom. Pošto je radi čoveka stvorena, da bi on mogao da uživa u onome što ona daje, zato opet zbog čoveka koji je sagrešio na nju baca prokletstvo. Pošto je prokletstvo na nju bačeno opet [čoveka] lišavalo spokoja i slobode - prokleta, kaže, da je zemlja u delima tvojim. A da bi ti saznao šta znači prokleta, [Gospod] zatim dodade: U mukama ćeš je jesti sve dane života svoga. Gledaj kako se svaka kazna proteže u vekove, da ne bi imali koristi samo oni, nego kako bi se i potonji naraštaji učili na njihovim delima otkuda im je ta kazna. U mukama ćeš je, kaže, jesti sve dane života svoga. Obaveštavajući nas zatim podrobnije i o vrsti kletve i uzroku muke, dodade: Trnje i korov će ti davati. Eto spomenika prokletstva! Trnje će, kaže, dati i korov, a Ja ću učiniti da ti pričinis veliki napor i muku i da u žalostima sve vreme provodiš, da bi te to obuzdalo da ne maštaš iznad svoje vrednosti, nego da neprestano imaš na umu sopstvenu prirodu i da nikada ne dozvoliš da te to opseni. I ješćeš travu poljsku; u znoju lica svoga ješćeš hleb svoj. Gledaj kako mu se nakon neposlušanja sve dogodilo suprotno pređašnjem životu. A Ja, kaže, kada te privedoh u ovaj svet, poželeh ti da obitavaš bez žalosti, nevolja i muka, bez znoja, u zadovoljstvu i blagovanju i da

nisi podložan telesnim potrebama, nego da si svega toga rešen i da imaš svaku slobodu. Pošto ti takva sloboda nije koristila, zato ću ti i zemlju prokleti, da ti ne bi, kao ranije, nesejana i neorana davala plodove, nego posle mnogo truda i muke i nevolje, staviću na tebe neprestane žalosti i očaj i urediću da sve u znoju postižeš, da bi time tišten imao neprestanu pouku o umerenosti i da bi poznavao svoju prirodu. A što neće biti na kratko vreme, nego će se produžiti u tokom celoga života. U znoju lica svoga ješćeš hleb svoj, dok se ne vratiš u zemlju iz koje si uzet; jer zemlja si i u zemlju ćeš otići. Dotle ćeš to trpeti, dok ti ne dođe kraj života i ne odeš u nju od koje si i sazdan. Ako sam te i darovao telesnom prirodom po čovekoljublju Svome, samo telo, budući da je od zemlje, zemlja će ponovo biti. Zemlja si i u zemlju ćeš otići. A da se to ne bi dogodilo, zato i rekoh da se ne mašiš drveta: U dan u koji budete jeli od njega, smrću ćete umreti. A Ja to ne htedoh. Budući da sve od Mene nastaje, a ti si to sam sebi pribavio, ni na koga drugog ne svaljuj krivicu, nego je pripisuj sopstvenome nemaru. Nego, ovde nam se nameće ponovo drugo pitanje na koje ćemo ukratko odgovoriti, ako želite, i onda završiti besedu. Reče, kaže [Pismo], Bog: U dan u koji budete jeli, smrću ćete umreti, a pokazuje se da su oni poživeli još mnogo godina nakon neposlušanja i kušanja. To predstavlja nedoumicu samo onima koji se površno bave onim što leži u Pismima, a onome ko blagorazumno sluša te su reči jasne i onome koji pazi to ni u čemu nije sporno. Ako su i poživeli mnogo godina, otkako su čuli: Zemlja si i u zemlju ćeš otići, oni su primili smrtnu presudu i postali smrtni, pa bi se otada moglo reći da su umrli. Na to, dakle, misleći, i Pismo kaza: U dan u koji budete jeli, smrću ćete umreti, kao da reče: "Primitite presudu da ste odsada smrtni". Kao što je slučaj sa ljudskim sudovima, kada neko primi neopozivu presudu na odrubljenje glave, pa zatim bude bačen u tamnicu, ako i ostane tamo mnogo godina, neće živeti ništa bolje od mrtvacu, presudom već budući mrtav, tako i oni od onoga dana u koji primiše presudu o smrtnosti, iako i proteče mnogo vremena, po naredbi već behu umrli. Znam da smo mnogo rekli i da nam se pouka razvukla, pa, pošto vam blagodaću Božjom izložismo sve po meri svojih moći, okončavimo [tumačenje današnjeg] čtenija, ovde ćemo stati sa pričom.

10. Moguće je, doduše, još nečim pokazati da opet ista ta naložena kazna i to što ljudi postadoše smrtni svedoči o velikom bezdanu čovekoljublja. Ali da ne bismo previše opteretili vaš um, hajde da vas zamolimo da, odavde izašavši, ne idete na besmislene skupove, niti da se upuštate u neprilična brbljanja, nego promišljajte i između sebe sabirajte ono šta je rečeno, prisećajte se šta odgovori sudija, a kako se opravdaše krivci i kako onaj na nju svali krivicu, a ova na zmiju, pa kako [Gospod] i nju kazni i naloži da joj kazna bude večita, da se protegne u sve vekove i silno se razgnevi na nju pokazujući i na tome brigu prema prelašćenima. Po tome što je kaznio prelesnicu jasno je da je ona obmanula one koji su Mu bili veoma dragi. Setite se, zatim, otuda ženine kazne i mučenja, ili bolje, umudrenja koje joj je nametnuto, pa tako zapamtivši šta je rečeno Adamu i opomenuvši se presude jer zemlja si i u zemlju ćeš otići, uzdrhtite od neiskazanog čovekoljublja Božjeg jer obeća da se mi koji smo iz zemlje i koji u zemlju odlazimo, ako poželimo da sledimo vrlinu i uklonimo se od zla, udostojavamo onih neizglagolivih blaga, spremljenih onima koji Ga uzljubiše,

koje oko ne vide i uho ne čuie srce čovekovo ne uzidoše (1Kor2,9). Veliku zahvalnost, dakle, dužni smo da ispovedamo Vladiki za tolika dobročinstva i nikada da ih ne prepuštamo zaboravu, nego treba da Ga umilostavimo dobrim delima i svakim uklanjanjem od zla i učinimo blagonaklonim. Ne bi li predstavljalo znak savršene nezahvalnosti da se, ako On, Bog Sušti i besmrtni, nije odbio da uzme na Sebe našu smrtnu prirodu i zemljanu suštinu i izbavi je od drevnoga mrtvila, uzvede je iznad neba, počasti sedenjem sa Ocem i udostoji toga da joj se svaka nebeska vojska klanja - mi ne posramimo da Mu uzvratimo suprotnim, nego da i besmrtnu dušu, takoreći, priljubimo ploti i učinimo je zemnom, mrtvom i nedelatnom. Nemojmo, molim vas, nemojmo biti neblagodarni za tolika dobra koja su nam učinjena, nego, sledeći zakonima Njegovim, činimo ono što Mu je prilično i ugodno, kako bi nas pokazao dostojnima večnih dobara, čega neka se svi mi udostojimo, blagodaću i čovekoljubljem Gospoda našega Isusa Hrista, Kome sa Ocem, zajedno sa Svetim Duhom [priliče] slava i čast, sada i uvek i u vekove vekova. Amin.

OMILIJA ŠESNAESTA

[sadržaj](#)

I nazva Adam ženu svoju Život[1], jer je ona majka svih živih. I stvori Gospod Bog Adamu i ženi njegovoj haljine kožne i obuče ih. I reče Bog: gle, Adam posta kao jedan od nas. (Post. 3,20-4,7)

1. Videste li juče sudijino čovekoljublje? Videste li ispitivanje puno blagosti i razliku u kaznama - kako zbog prevare beše kažnjen onaj koji im je podvalio, a kako kazna naložena prevarenim svedoči o Božjem čovekoljublju? Videste li koliko nam je bilo korisno što smo prisustvovali sudu i videli kako je ispitivanje proteklo? Saznali smo kolikih velikih blaga sami sebe lišiše Adam i Eva prestupanjem date zapovesti, obnaženi od one neiskazane slave i života bezmalo ničim manjeg od angeoskog. Videsmo dugotrpljenje Vladičino, poznasmo koliko je zlo nemar i kako nas lišava i već stečenih blaga i izlaže velikom stidu. Zato vas molim - bdimo i neka nam njihov pad postane lek i njihov nemar razlog za oprez, jer i kazna je veća onima koji ponove isti greh, tim pre jer ne htedoše da ih primeri umudre. Ni na onima koji će posle činiti isti greh kao i njihovi preci ne tvori se ista pravda, što se odmah može čuti od mudroga učitelja vasseljene, blaženoga Pavla, koji kaže: Svi koji bez zakona sagraše, bez zakona će i poginuti; i svi koji u zakonu sagraše, kroz zakon će biti suđeni (Rim 2,12). To znači sledeće: neće jednako biti kažnjeni oni pre i oni posle zakona, nego će težim kaznama biti podvrgnuti oni koji greše pošto je dat zakon. Svi koji bez zakona sagraše, bez zakona će i poginuti, odnosno - kaznu im ublažava to što nemaju pouku i pomoć zakona. I koji u zakonu sagraše, kroz zakon će biti suđeni. Oni, kaže, budući da i zakon imahu za učitelja, a svejedno se ne umudriše, nego počinu iste grehe kao i oni [pre njih], pretrpeće i veću kaznu. Nego čujmo i ono što danas beše pročitano. I nazva, kaže, Adam ženu svoju Eva, to jest Život, jer onaje majka svih živih. Gledaj koliko je tačno Božanstveno Pismo, kako ni to nije propustilo, nego nas je poučilo da i ženi Adam dade ime. I nazva, kaže, ženu svoju Eva, to jest Život, jer je ona majka svih živih, odnosno

početak svih koji će iz nje biti i koren i temelj potonjeg naraštaja. Obavestivši nas o imenu koje je nadenuto ženi, [Pismo] nam iznova pokazuje blagost Boga Koji ne prezire u tolikom stidu i nagoti one koje je Sam sazdao. I načini, kaže, Gospod Bog Adamu i ženi njegovoj haljine kožne i obuče ih. Kao što blagoutrobni otac koji gleda svoga plemenitog sina, vaspitavanog sa svakim staranjem, koji uživa svako zadovoljstvo, odeva se u svetle, svilene haljine i sa slobodom koristi očevo imanje i bogatstvo, kako je posle tolikog spokoja srnuo u provaliju greha, stavlja mu, lišivši ga svega toga i potčinivši ga svojoj vlasti i skinuvši mu odelo, sirotinjsku, a često i ropsku, prnju, da ne bi bio sasvim nag i osramoćen - tako i čovekoljubivi Bog, pošto se [praroditelji] onedostojiše one svetle i lučezarne odeće u koju behu odeveni i koja ih je činila višima od telesnih potreba, obnaživši ih od sve one slave i radosti u kojoj učestvovahu ranije, pre nego što padoše u ovaj teški greh, pokazujući veliko milosrđe prema njima i milujući ih od pada i gledajući ih pokrivenne velikim stidom i da ne znaju šta im je činiti da se izbave golotinje i stida - pravi im kožne haljine i oblači ih. Takva su lukavstva đavolova: pošto nađe one koji mu veruju, prelastivši ih kratkotrajnim zadovoljstvom i gurnuvši ih u sami bezdan zla i ispunivši ih svakim stidom i beščaćem, ostavlja ih svaljene dole, što svakome ko to gleda predstavlja žaljenja dostojan prizor. Ali Staratelj naših duša, gledajući ih u velikom očajanju, ipak ne trpi da se ne osvrne, nego im smišlja pokrivalo, pokazujući im siromaštvom odeće čime sami sebe udostojiše. I stvori Gospod Bog Adamu i ženi njegovoj haljine kožne i obuče ih. Gledaj koliko je snishođenje Božanstvenog Pisma. A ono što ranije često govorih, kažem i sada: o svemu mislimo bogodolično i "stvori" shvatimo kao da je rečeno "zapovedi". Zapovedio je da se obuku u kožne haljine kao neprolazni spomen na neposlušanje.

2. Neka čuju bogati, koji se razmeću i odevaju svilenim tkaninama, i neka slušaju kako im, od iskoni vaspitavajući ljudski rod, čovekoljubivi Vladika, pošto zbog prestupa prvozdani posta kriv za smrtnu kaznu, a beše potrebno da mu se ogrne haljina koja pokriva stid, načini kožne haljine, učeći nas da bežimo od mlakog i raslabljenog života, da ne živimo razuzdano i mlitavo, nego da se radije priljubimo strogosti. Ali možda će bogataši, negodujući zbog ovih reči, pitati: "Šta? Da li nam ti to predlažeš da obučemo kožne haljine?" Ne kažem to, jer ni oni ih nisu zauvek koristili, budući da čovekoljubivi Vladika pređašnjim dobročinstvima uvek domeće i druga. Pošto se, dakle, pokazaše kao uzročnici sopstvenih telesnih potreba, lišivši se one bestrasnosti i angeoskog bitovanja, On nakon toga uredi da se odeća ljudima pravi od ovčije vune, ni zbog čega drugo nego da bi im postala pokrivalo i da ne bi to slovesno biće živelo isto kao i beslovesna u nagoti i sramoti. Oblačenje haljina neka nas, dakle, podseća na to kako ostasmo bez blaga i neka nam bude pouka o kazni koju rod ljudski primi zbog neposlušanja. Pa neka nam onda kažu oni koji se toliko gizdaju da čak ni ne znaju za odeću od vune, nego se odevaju u svilu i toliko su se izbezumili da još utkivaju i zlato u odeću, a posebno nam ženski rod takvu raskoš pokazuje - zašto, reci mi, time ukrašavaš telo i u tome nalaziš radost, a ne pada ti na um da ti je taj pokrov smišljen samo namesto prevelike kazne za prestup? Zašto ne slušaš Pavla koji kaže: Koji imaju hranu i pokrivala neka se time zadovolje (1 Tim

6, 8)? Vidiš da samo o jednom valja brinuti, da telo ne bude golo, samo ga pokrivati, a ne voditi brigu i o raznovrsnosti odeće? Nego, hajdemo dalje. I reče Bog: gle, Adam posta kao jedan od nas, da poznaje dobro i zlo. I sada nikada da ne pruži ruku svoju i uzme od drveta života i jede i živeće u vek. I izгна ga Gospod Bog iz raja sladosti da radi zemlju iz koje je uzet. Gledaj ponovo Božje snishođenje. I reče Bog: gle, Adam posta kao jedan od nas, da poznaje dobro i zlo. Jesi li video koliko se smireno izražava [Pismo]? O svemu tome promišljajmo bogodolično. [Pismo] ovde želi da nas Tim rečima podseti na prelest kojom nas đavo preko zmije prelasti, jer kada je ona govorila: Ako budete jeli, bićete kao bogovi, i oni se drznuše da kušaju u nadi na jednakost sa Bogom. Zato ih i Bog, želeći da ih iznova gane, dovede do znanja o grehu i pokaže koliko neposlušanje i ogromna prelest, kaže: Gle, Adam posta kao jedan od nas. Kako li su dirljive ove reči i kadre da tronu prestupnika! Zato li si, kaže, prezreo Moju zapovest, uzmaštavši o tome da budeš ravan Bogu? Eto, postao si ono što si očekivao - tačnije, ne ono što si očekivao, nego ono čega si se udostojio. Gle, kaže, Adam posta kao jedan od nas, znajući dobro i zlo. To je njima kroz zmiju govorio prelesnik đavo - otvoriće se oči vaše i bićete kao bogovi, raspoznajući dobro i zlo. I sada neka [Adam] nikada ne pruži ruku svoju i uzme od drveta života i jede i živi u vek. Gledaj na ovome čovekoljublje Božje. Ove reči valja nam podrobno ispitati, da nam se u tom bezdanu tajni ništa ne bi moglo sakriti. Jer kada Bog dade Adamu zapovest, zapovedi ničega drugo da se ne kloni do jedino drveta čijega se kušanja drznuvši on primi kaznu smrti. To je ono što mu zapovedajući [Gospod] odredi da će se dogoditi ako prestupi, a u vezi sa drvetom života nikakvu zapovest ne davši. Jer pošto ga, kako verujem a i može se ujedno videti, On stvori besmrtnim, [Adamu] beše moguće, da je hteo, sem drugih da uzme i od onoga koje može da mu obezbedi večni život, jer nijednu zapovest o njemu ne prima.

3. Ako bi neki radoznalac želeo da ispituje zašto se ono nazivalo drvetom života, neka zna da čovek koji se povodi za sopstvenim rasuđivanjima ne može potpuno da sagledava Božja dela. Vladiki beše ugodno da se čovek kojega On sazda vežba u poslušanju i neposlušanju obitavajući u raj i da ta dva tamošnja drveta posveti jedno životu, a drugo, da tako kažem, smrti, jer mu kušanje i prestupanje zapovesti smrt donese. Kako je od njega uzevši čovek postao smrtan i potčinjen telesnim potrebama i tu uđe greh, zbog koga Vladika i ustroji radi našeg dobra smrt, On Adama više ne pušta u raj, nego mu zapoveda da izađe odande, pokazujući da to ne čini ni zbog čega drugog osim iz ljubavi prema njemu. A da bismo se tačno uverili u to, potrebno je da se ponovo pročitaju same reči Božanstvenoga Pisma. I sada, kaže, neka nikada ne pruži ruku i uzme od drveta života ijede i živi u vek. Pošto je pokazao veliku neuzdržljivost prema već datoj zapovesti i postao smrtan, da se ne bi ponovo, kaže, drznuo da se maši ovoga drveta koje daje neprestani život i da ne bi ubuduće besmrtno grešio, bolje je da se on odavde istera - tako da je izgon iz raja pre čin brige nego gneva. Jer takav je Vladika naš. Ni kada kažnjava ne pokazuje manje brige za nas nego kada dobro čini, a i kaznu nam nalaže radi umudrenja - tako da nas ne bi ni kaznio da je znao da mi ne bivamo gorima ako nekažnjeno grešimo, nego predupređujući

naše napredovanje ka gore i odsecajući buduće lukavstvo, on kažnjava dosledan Svome čovekoljublju. A ?o i sada učini. Starajući se o prvozdanom - zapovedi da se izmetne iz raja. I izagna ga, kaže, Gospod Bo! iz raja sladosti da radi zemlju iz koje je uzet. Gledaj ponovo ovde određenost Božanstvenoga Pisma. Izagna ga, kaže, Gospod Bog iz raja naslade, da radi zemlju iz koje je uzet. Eto, izvršuje Svoje presude i, izvevši ga iz raja sladosti, čini da obrađuje zemlju iz koje je uzet. I ne reče iz koje je uzet bez razloga, nego da bi se on, radeći, neprestano opominjao smirenja i znao kako je otuda poreklo njegovoga ustrojstva (συστασις - ili postojanja) i da mu telesna suština proiziđe iz zemlje; onu, kaže, da radi zemlju iz koje i sam posta. To i u presudi govoraše: U znoju lica svoga ješćeš hleb svoj. Potom, da bismo saznali na koliko ga je rastojanje preselio i o tome nas obaveštava Božanstveno Pismo, govoreći: I izagna Gospod Bog Adama i naseli ga nasuprot raja naslade. Gledaj kako sve ono što se dogodilo beše čin čovekoljublja sveopšteg Vladike i svaka vrsta kazne bi preispunjena blagošću. Ne beše samo izagnanje znak blagosti i čovekoljublja, nego i to što ga je naselio preko puta raja, da bi se ovaj neprekidno razdirao svakodnevnim razmišljanjem o tome čega se lišivši u koje stanje sam sebe dovede. Ali, ako je prizor i nosio neizdrživ bol, on ipak beše zalog nemale koristi i stalno gledanje preko puta ojađenoga Adama zaštititi od toga da ne padne ponovo u isti greh. A to je mahom upravo običaj ljudskog roda. Kada uživamo u dobru, ne znamo da njime dolično raspolažemo, a lišimo li ga se, opametimo se i onda opitno osećamo sopstveni nemar, pa nas tako promena prilika na delu uči bez čega ostasmo, a kojim gresima sami sebe ranismo. Tako je i naredba da se on koji je otuda isteran naseli u blizini i preko puta raja bio znak krajnje brige, da bi ga i prizor podsećao, da bi mu i to koristilo i kako se ne bi, iz žudnje za [tamošnjim] životom, jer je van njega, drznuo da kuša od drveta. Tako nam, snishodeći ljudskoj slabosti, pripoveda Božanstveno Pismo. I postavi heruvime i okretni plameni mač da čuva pristup drvetu života. Nebriga koju pokazaše prema datoj im zapovesti posta im uzrok tome što im se toliko sigurno zagrađuje ulaz. Pomisli da Se Čovekoljubac nije zadovoljio ni time da on živi nasuprot raja, nego uredi da te sile, heruvimi, i plameni okretni mač čuvaju put koji tamo uvodi. Nije On bez razloga dodao: okretni, nego da bi nas poučio da mu je ceo ulaz zagrađen, jer je onaj mač vitlajući zagrađivao sve puteve koji tamo vode i mogao da ga neprestano plaši i upozorava.

4. A Adam pozna Evu, ženu svoju. Obrati pažnju na to kada se to dogodilo. Posle neposlušanja, nakon izгона iz raja - tada počinje sastajanje (συνουσια - saživljenje, opštenje). Pre neposlušanja oni su podražavali angeoskom životu i ni reči nije bilo o sastajanju. A i kako bi, kada nisu ni bili podložni telesnim potrebama? Tako je na samome početku vladala devstvenost. Ali budući da zbog nemara uđe neposlušanje i greh dobi pristup, ona iščeze (ἀπειπητη - odlete), jer oni postadoše nedostojni tolikog veličanstva dobara, te, konačno, uđe zakon sastajanja. Pomisli, onda, ljubljani, koliko je dostojanstvo devstvenosti, koliko je ona uzvišena i koliko je to blago koje nadilazi ljudsku prirodu i potrebuje ruku sviše. A to da oni koji sa radošću biraju devstvo u telu pokazuju ono što je svojstveno bestelesnim silama, čuj Hrista gde kaže sadukejima, kada,

pokrenuvši besedu o vaskrsenju, željahu da se obaveste pitajući: "Učitelju, behu nas sedmorica braće i prvi, oženivši se, umre nemajući dece i ostavi ženu svoju bratu svome; i drugi umre i nemajući semena ostavi ženu svoju bratu svome; slično i treći, i četvrti, i peti, i šesti, i sedmi. O vaskrsenju kojega će od sedmorice biti žena? Jer svi je imahu." (Mt 22,24-28; Mk 12,19-23; Lk 20,28-33) A šta im kaza Hristos? Varate se, ne znajući Pisma, niti silu Božju; o vaskrsenju niti se žene, niti udaju, nego su kao angeli (Mt 22,24-30). Jesi li video kako, hodajući zemljom i obavijeni telom, podražavaju angeoskom bitovanju oni koji iz žudnje za Hristom primiše udeo devstva? Jer koliko je to velika i uzvišena stvar, toliki su, čak i mnogo veći, venci i uzdarja i blaga navešteni onima koji osim njega i dobra dela pokazuju. A Adam, kaže, pozna Evu, ženu svoju i ona začevoši rodi Kaina. Pošto zbog neposlušanja uđe greh i [Božja] presuda ih učini smrtnim, blagoiskusni Bog, ustrojavajući po Svojoj premudrosti produženje ljudskoga roda dopusti da se on uveća sastajanjem. I reče [Eva]: dobih čoveka Bogom. Gledaj kako je kazna umudrila ženu - rođeno dete ne pripisuje prirodi, nego Bogu i time pokazuje svoje blagorazumije. Jesi li video kako im je kazna postala pretpostavka umudrenja? Dobih, kaže, čoveka Bogom. Nije mi priroda, kaže, podarila detence, nego ga dade blagodat sviše. I još rodi brata njegovoga Avelja. Pošto pokaza zahvalnost za [prvo]rođenoga i priznade prvo dobročinstvo, dobila je i drugo. Jer takav je Vladika naš - pošto pokažemo zahvalnost za prethodno i priznamo dobročinitelja, još obilnije izliva Svoje darove. I ona, dakle, pošto čedo Bogu pripisa, dobija i drugo detence. Potomstvo beše najveća uteha za smrtnost koja uđe. Zato i čovekoljubivi Bog, na samome početku ublažavajući strahotu kazne i strgnuvši užasnu ličinu smrti dade da se rađaju deca, pojavljujući otuda, da tako kažem, ikonu vaskrsenja i ustrojavajući da umesto palih drugi ustaju. I posta, kaže, Avelj pastir ovaca, a Kain obrađivaše zemlju. Pouči nas Božanstveno Pismo zanimanjima svakoga od rođenih i kako jedan izabra pastirovanje, a drugi obdelavaše zemlju. A posle nekog vremena, prinese Kain od plodova zemlje žrtvu Gospodu. Gledaj kako je Tvorac prirode u savest umetnuo poznanje. Jer ko je, reci mi, naveo [Kaina] na tu pomisao? Niko drugo do poznanje koje je u savesti. Prinese, kaže, od plodova zemlje žrtvu Gospodu. On je znao da valja da Mu kao Vladiki od svoga imanja prinese nešto od plodova, ne zato što su oni Bogu potrebni, nego da bi, kada sam uživa u tolikome dobročinstvu, pokazao svoju zahvalnost. Bog je nepotrebit i ništa mu naše ne treba. Neiskazanoga Svoga čovekoljublja radi snishodeći nam, On to dopušta zbog našega spasenja, da bi priznanje da imamo Vladiku ljudski rod učilo vrlini. I Avelj donese takođe od prvorodnih ovaca svojih. Ne poučavah ja bez razloga vašu ljubav na početku besede da naš Vladika ne razlikuje lica, nego da ovenčava nameru ispitujući volju. Eto, dakle, gledaj kako se i sada to dešava. Dobro pazimo, onda, ljubljeni na to šta je rečeno i vidimo šta o Kainu pripoveda Pismo, a šta o Avelju i nemojmo površno preći preko toga. Jer Božanstveno Pismo ni o čemu ne govori bez razloga i slučajno, nego ako su u pitanju i slog i jedna crtica, oni nose neko sakriveno blago - uostalom, sve duhovno je takvo. Šta, dakle, kaže: I posle nekoliko dana, prinese Kain od plodova zemlje žrtvu Bogu i Avelj donese takođe od prvorodnih ovaca svojih i od loja njihovoga.

5. Onima pronicljivijim jasno je već iz ovoga šta je to rečeno. Ali pošto mi treba da se o svima zajedno staramo (jer duhovna pouka ne poznaje razliku), hajde da razjasnimo o čemu je reč i da to još jednom ponovimo. Kain, kaže, prinese od plodova zemlje žrtvu Gospodu. Želeći potom da nas pouči i o Avelju, Božanstveno Pismo kaže da i on od svoga zanimanja i pastirovanja prinese žrtvu. Donese, kaže, i on od prvorodnih ovaca svojih i od loja njihovoga. Gledaj kako nam [Pismo] doznava njegovu bogoljubivu nameru i da on nije prosto prineo od ovaca, nego od prvorodnih, odnosno od dragocenih, izuzetnih, a i od samih tih prvorodnih opet ono što je najdragocenije: I od loja, kaže, njihovog - od najslađeg. O Kainu ništa slično nije naznačeno, nego da je prineo od plodova zemlje žrtvu, što će reći - šta mu je došlo pod ruku, a da on sam nije pokazao nikakvu usrdnost i staranje. Opet kažem i neću prestati da govorim - ne zato što je Bogu prinos potreban i traži ga, nego jer On želi da mi i time pokazujemo svoju blagodarnost. Jer onaj koji Bogu prinosi i to ono što je Njegovo, uviđa razliku u prirodi i da se, kao čovek, udostojava tolike časti, trebalo bi da, koliko je moguće, daje sve od sebe i da prinosi najčasnije. Ali gledaj, ljubljani. Ko ima mogućnosti da vidi šta je potrebno, on sa pravom odgovara što je zbog sopstvene nebrige ostao bez spasenja. Niti jedan imaše učitelja, niti drugi koga da ga uputi i posavetuje, nego se svaki, poučen savešću i rukovođen mudročću sviše koja je darovana ljudskom rodu, dvignu na to prinošenje. Ali su razlika u nameri i nemark volje, konačno, [prinos] jednoga učinili blagoprijatnim, a drugoga prezrenim. I pogleda Bog na Avelja i na darove njegove. Gledaj kako se ovde ispunjava ono što je rečeno u Evanđeljima, da će prvi biti poslednji i poslednji prvi (Mt 19,30). [Kain], eto, imajući preimućstvo po prvorodenju i zato prvi prinevši, pošto ne učini to kako priliči, pokaza se manjim od brata. Kada su obojica prineli, kaže Božanstveno Pismo, pogleda Bog na Avelja i na darove njegove. Šta znači - pogleda! Primi, pohvali nameru, ovenča volju, zadovolji se, da tako kažem, njegovim delom. Ako i govorimo o Bogu i usuđujemo se da otvaramo usta o onoj netaknutoj prirodi, kao ljudi mi to ne bismo mogli drugačije da predstavimo osim jezikom. Gledaj šta je čudesno. Pogleda, kaže, Bog na Avelja i na darove njegove, Prinošenje ovaca nazva darovima zbog dragocenosti, izuzetnosti, zbog neporočnosti. Pogleda, dakle, na njega, jer prinošenje savršeno sa zdravom namerom, ne samo jer su darovi neokaljani nego jer se u svakom pogledu čine dragoceni - sa namere prinosnika, jer darova prvine i to izabrane među prvinama, a i zato što dade i od loja njihovog, pa i od njega što je najbolje. I pogleda, kaže, "o?", "o jest - primi, bi Mu ugodno, pohvali, pa prinos nazva darovima, ceneći i nameru prinosnikovu. Na Kaina i na žrtve njegove ne obrati pažnju. Gledaj koliko je Pismo određeno. Rekavši ne obrati pažnju, ono je ukazalo na odbacivanje prinosa, a nazvavši žrtvama ono što je prineto od zemlje još nas nečemu uči. Gledaj kako ovim događajima i rečima ukazuje da Vladika sve to od nas traži, da bi se time šta činimo objavile naše namere i da bismo znali da smo pod Vladikom i Sazdateljem Koji sve nas privede iz nebitija u bitije. Nazvavši ovce darovima i što je od zemlje žrtvama, Božanstveno Pismo nas uči da Vladika ne traži ni privođenje beslovesnih niti prinošenje plodova zemlje, nego samo raspoloženje. Otuda i sada jedan beše primljen sa darom, a drugi, opet, zbog toga sa žrtvom odbačen. A ono pogleda na Avelja i na darove njegove, a na

Kaina i žrtve njegove ne obrati pažnju - treba shvatiti bogodolično. Smisao je da im je dao na znanje da mu nastrojenje jednoga beše ugodno, a da nezahvalnost drugoga odbaci. Toliko učini Bog. Da vidimo dalje. I ožalosti se, kaže, Kain veoma i obori lice svoje.[2] Šta znači: I ožalosti se Kain veoma! Dvostruka mu beše žalost, ne jer je on sam odbačen, nego i što bratov dar beše primljen. I ožalosti se Kain, kaže, veoma. Šta ga je ožalostilo? I jedno i drugo - i što Vladika ne gleda njegovu žrtvu i što je bratov dar blagoprijatan. Trebalo je, dakle, da, osvestivši se zahvaljujući tome što se zbililo, ispravi svoju grešku, jer Vladika naš, čovekoljubivi, ne odvrća se od nas toliko kada šta sagrešimo, koliko kada istrajavamo u grehu. Ali ovome to ni ne pada na um.

6. I da bi se u to tačno uverio i video neiskazano veličanstvo čovekoljublja, gledaj po onome što se sada događa krajnju blagost i veliko dugotrpljenje. Pošto vide da je on neumereno ražalošćen i da će ga, bezmalo, potopiti talas bola, ne prezire ga, nego isto čovekoljublje koje pokaza prema njegovom ocu, dajući mu priliku za opravdanje i otvarajući mu vrata smelosti i pitajući posle onog teškog pada: Gde si? - pojavljuje i sada prema onome koji posta toliko neblagodaran i kao da se sprema da se baci u bezdan, pa, pružajući mu ruku i želeći da mu da mogućnost da ispravi grešku, kaže mu: Zašto žalostan posta? I zašto se obori lice tvoje? Zar si, ako si pravo i prineo, pravo i razdelio, nisi li sagrešio? Umukni. Kod tebe će biti njegovo pribežište i ti ćeš vladati njime. Gledaj, ljubljani, na neiskazano snishođenje brige. Pošto ga vide, da tako kažem, sklonjenog strašću zavisti, gledaj kako mu, dosledan Svojoj blagosti, propisuje odgovarajuće lekove da bi ga odmah izvukao i da ne bi potonuo. Zašto žalostan posta? I zašto se obori lice tvoje? Zašto te je, kaže, tolika žalost obuzela, da ti se i na licu vidi koliko si klonuo duhom? Zašto se obori lice tvoje? Zbog čega te se toliko kosnulo to što se dogodilo? Zašto nisi sam znao šta ti je dužnost? Zar si prinosio čoveku koji se može prevariti? Zar nisi znao da nisu Meni potrebni prinosi, nego časne namere prinosnika? Zašto žalostan posta? I zašto se obori lice tvoje? Zar si, ako si pravo i prineo, pravo i razdelio, nisi li sagrešio? To što si se dosetio da prineseš pohvalno je, a to što nisi razdelio kako treba - razlog je tome što je prinos odbačen. Onaj koji [beslovesne] privodi Bogu trebalo je da pokaže veliku brigu kada deli, pa kolika je razlika između Onoga Koji prima i onoga koji prinosi, toliku razliku da napravi i prilikom podele. Ali ni na šta od toga ne pomislivši, ti si prineo prosto šta ti je došlo pod ruku. Zato to i nije moglo da bude primljeno. Kao što je tvoje raspoloženje u kojem si savršio prinos, ne pomislivši na razliku, učinilo da žrtva koju si prineo bude odbačena, tako je bratovljeva namera, jer je bila ispravna i svedočila o tome da se on postarao da napravi razliku, učinila njegove darove blagoprijatnim. Međutim, Ja svejedno ne zahtevam pravdu za greh, nego ti samo ukazujem na sagrešenje i nudim ti savet, koji ako ushteš da primiš, i sagrešenje ćeš ispraviti i sam sebe nećeš vrgnuti u gora zla. Šta je to, dakle? Sagrešio si i to si mnogo sagrešio, ali ja te ne mučim zbog greha. Čovekoljubiv sam i ne želim smrti grešnika, nego da se obrati i živ bude (Jez 18,23). Pošto si, dakle, sagrešio, umukni, uspokoj svoje pomisli i udalji se od silnih valova koji ti opsedaju razum, umiri smutnju da ne bi prethodnom grehu drugi, teži, dometnuo, i da ne bi poželeo nešta nepopravljivo. Nemoj se dati u

plen lukavome demonu. Sagrešio si, umukni. [Gospod] je unapred znao da će on dići ruku na brata i ovim ga rečima predupređuje. Pošto je kao Bog, Koji poznaje i tajne razuma, znao pokrete njegovoga srca, velikim savetom i snishodeći rečima daje mu odgovarajući lek, ispunjavajući sve Svoje, iako se ovaj, odbivši lek, survao u bezdan bratoubistva. Sagrešio si, umukni. Nemoj misliti, kaže, ako sam Se i okrenuo od tvoje žrtve zbog nečasne namere, a bratovljev dar primio zbog iskrenog nastrojenja, da te lišavam prvenstva i dostojanstva prvorodnosti. Umukni. Ako sam ga i udostojio časti i njegovi darovi se pokazahu blagoprijatni - ipak ka tebi će biti pribežište njegovo i ti ćeš vladati njime. Tako i posle ovoga greha Ja dopuštam da imaš dostojanstvo prvorodstva i zapovedam da on bude pod tvojom vlašću i načalstvom. Gledaj čovekoljublje Vladičino, kako želi da utiša njegovo bezumlje i gnev i da mu ovim rečima umiri jarost. Sagledavajući pokrete njegovoga srca i znajući nemilost njegove ubilačke namere, želi da mu već unapred izbriše tu pomisao i uspokoji mu um potčinjavajući mu brata i ne lišavajući ga Njegove vlasti. Ali ni posle tolike brige i tolikih lekova Kainu ništa nije koristilo. Tolika je bila razlika u nastrojenju [dvojice braće] i tolika je strahota zla!

7. Ali da se ne bi, ako odugovlačimo besedu, učinilo da zamaramo vašu ljubav i da se ne bi pokazalo da ste njome prezasićeni, ovde ćemo prestati sa pričom i zamoliti vas koji nas sa tolikom radošću slušate da zamrzite [želju] da podražavate [Kainu] i, pozdravivši se sa gresima, da sa velikim staranjem i iz svega srca sledite Gospodnje zapovesti, a posebno posle takvih i tolikih primera. Niko od nas neće moći ubuduće da pribegne neznanju. Ako on, Kain, mada nemaše pred sobom nijedan primer među onima koji su pre živeli da su nešto tako učinili, ipak podnese onu neizdrživu i tešku kaznu, kako će se kasnije videti - šta li je pravedno da pretrpimo mi koji posle tolikog obilja blagodati grešimo isto ili čak i gore? Zar ne, bez sumnje, oganj večni, crv koji ne umire, škrgut zuba, tamu krajnju, geenu ognjenu i druge neumitne kazne? Nikakvo nam opravdanje ubuduće ne preostaje, ako smo tako raspoloženi i klonuli duhom. Ne znamo li svi šta nam valja činiti a šta ne i da će oni koji čine prvo i prvine venaca imati, a da će oni koji se povedu za potonjim potrpeti osudu poslednjih mučilišta? Zato od vas tražim i molim vas i preklinjem da nam zajednički dolazak ovamo ne bude uzaludan, nego neka slušanju beseda i dela posleduju, kako bismo savršene savesti i već ovde hranjeni dobrim nadama mogli da, lako preplovivši more nesreća sadašnjega života, pristanemo u luku Božjeg čovekoljublja i da steknemo ona neizreciva blaga koje navesti Gospod onima koji Ga ljube, blagodaću i milosrđem jednorodnoga Sina Njegovog, sa Kojim Svetom i obožavanom Njegovom Duhu [priliče] slava, sila i čast, sada i uvek i u vekove vekova. Amin.

NAPOMENE:

1. Na grčkom Ζωη, jevr. Havva.
2. Συνεπεσε - pade, obori se - znači da je oborio pogled i da mu se lice od toga pomračilo.

[sadržaj](#)

